

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Pedagogická fakulta

Katedra společenských věd

**Nelegální migrace a Česká republika po roce 1989 z pohledu
bezpečnostních složek státu**

Illegal Migration and the Czech Republic after 1989 from the Police Forces Point of View

(Diplomová práce)

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Salim Murad

Autor diplomové práce: Tomáš Man

Studijní obor: Učitelství německého jazyka pro 2. stupeň ZŠ

Učitelství občanské výchovy pro 2. stupeň ZŠ

Ročník: 5.

České Budějovice 2010

ANOTACE

V této diplomové práci se zabývám problematikou nelegální migrace na našem území po roce 1989 z pohledu bezpečnostních složek státu. Snažil jsem se zde porovnat migrační proudy z historického hlediska – představované vznikem, resp. pádem tzv. „železné opony“ či zhodnotit situaci po vstupu do Evropské unie. Dále jsem se v této práci pokusil zanalyzovat fenomén nelegální migrace v rámci postupného rozšiřování schengenského prostoru a shrnout statistické údaje o nelegální migraci z Českého statistického úřadu a Ministerstva vnitra České republiky. V návaznosti na toto bych chtěl poukázat, že ilegální migranty lze jednotnými a přehlednými imigračními zákony a provázanou spoluprací se třetími zeměmi přilákat do cílových zemí legální cestou.

ABSTRACT

In this disertation I deal with the problem of illegal migration in our country after the year 1989 from the Police forces point of view. I try to compare streams of migration from the historical aspect – which is represented by beginning or fall of iron curtain and evaluate the situation after the entry to the European Union. Next I want to analyze the phenomenon of illegal migration in the frame of graduate spreading of the Schengen Area and I try to resume stats of the illegal migration from The Czech Statistical Office and Ministry of the Interior of the Czech Republic. That is way I want to refer to that illegal migrants we can allure to the final state by legal way when we use unitary and synoptical imigration laws and cooperation with the third countries.

KLÍČOVÁ SLOVA

Česká republika, nelegální migrace, Evropská unie, Schengenský prostor, národní bezpečnost, integrace přistěhovalců.

KEYWORDS

Czech Republic, Illegal Migration, European Union, Schengen Area, National Security, Integration of Immigrants.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci *Nelegální migrace a Česká republika po roce 1989 z pohledu bezpečnostních složek státu* zpracoval samostatně pod vedením PhDr. Salima Murada a uvedl jsem v seznamu literatury všechny použité a odborné zdroje.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne 23. dubna 2010

vlastnoruční podpis autora

Poděkování

Děkuji PhDr. Salimu Muradovi za odborné a trpělivé vedení mé diplomové práce.

OBSAH

ANOTACE	2
KLÍČOVÁ SLOVA	2
ÚVOD	7
1 DEFINICE NELEGÁLNÍ MIGRACE A PŘÍBUZNÝCH POJMŮ	9
1.1 NESOURODOST DEFINIC.....	9
1.2 ANGLICKÁ A ČESKÁ DEFINICE.....	9
1.3 KONCEPT NELEGÁLNÍHO CIZINCE/MIGRANTA (HISTORIE, RESTRIKCE).....	10
1.4 NELEGÁLNÍ MIGRACE JAKO SPOLEČENSKÝ PROBLÉM.....	12
2 ORGÁNY ZABÝVAJÍCÍ SE NELEGÁLNÍ MIGRACÍ	13
2.1 KOMPETENCE POLICIE, SLUŽBY CIZINECKÉ A POHRANIČNÍ POLICIE	13
2.2 ANALYTICKÉ CENTRUM PRO OCHRANU STÁTNÍCH HRANIC A MIGRACI (ANACEN)	13
2.2.1 <i>Složení a spolupráce ANACEN</i>	14
2.2.2 <i>ANACEN a jeho působnost</i>	14
2.2.3 <i>ANACEN a jeho organizace činnosti</i>	15
2.3 ÚTVAR PRO ODHALOVÁNÍ ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU SLUŽBY KRIMINÁLNÍ A VYŠETŘOVÁNÍ (ZKR. ÚOOZ SKPV).....	17
2.3.1 <i>Organizační struktura ÚOOZ SKPV</i>	18
2.3.2 <i>Odbor obchodu s lidmi a nelegální migrace</i>	19
3 REPRESIVNÍ OPATŘENÍ VE VZTAHU K NELEGÁLNÍ MIGRACI	20
3.1 ROVNOST PRINCIPU PŘED ZÁKONEM	20
3.2 VYHOŠTĚNÍ	20
3.2.1 <i>Soudní vyhoštění</i>	20
3.2.2 <i>Správní vyhoštění</i>	20
3.2.3 <i>Vydání (extradice)</i>	22
4 MIGRACE A ČESKÉ ZEMĚ V HISTORICKÉM KONTEXTU	23
4.1 HISTORICKÉ PROMĚNY MIGRAČNÍCH TRENDŮ	23
4.2 PŘÍLIV IMIGRANTŮ NA NAŠE ÚZEMÍ.....	23
4.3 HROZBA NELEGÁLNÍ MIGRACE ANEB VNITŘNÍ BEZPEČNOST STÁTU	24
4.3.1 <i>Bezpečnostní situace v období 1945 – 1968</i>	24
4.3.2 <i>Bezpečnostní situace v letech 1968 – 1989</i>	25
4.3.3 <i>Pád „Železné opony“</i>	26
5 MIGRAČNÍ TRENDY Z EVROPSKÉHO POHLEDU	28
5.1 CHARAKTERISTIKA MIGRAČNÍCH PROCESŮ	28
5.2 STRUKTURA MIGRUJÍCÍCH OSOB	28
5.3 ROZDĚLENÍ MIGRAČNÍCH CEST	29
6 NELEGÁLNÍ MIGRACE A ČR PO ROCE 1989.....	32
6.1 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ NELEGÁLNÍ MIGRACI.....	32
6.2 ČR A NELEGÁLNÍ MIGRACE V LETECH 1993 - 2008	32
6.3 ČESKÁ REPUBLIKA PO VSTUPU DO EU.....	35
6.3.1 <i>Státní hranice s Polskou republikou</i>	36
6.3.2 <i>Státní hranice se Spolkovou republikou Německo</i>	37

6.3.3	<i>Vzdušná hranice</i>	37
6.3.4	<i>Zelená hranice</i>	37
6.4	PŘÍSTUP K NELEGÁLNÍ MIGRACI.....	38
6.4.1	<i>Přístup k nelegální migraci v ČR</i>	38
6.4.2	<i>Přístup k nelegální migraci v EU</i>	39
7	CÍLENÉ PROGRAMY V SOUVISLOSTI S NELEGÁLNÍ MIGRACÍ	42
7.1	PROGRAM PODPORY PŘI POTÍRÁNÍ NELEGÁLNÍ MIGRACE.....	42
7.2	READMISNÍ DOHODY	43
7.3	NÁRODNÍ PLÁN ŘÍZENÍ OCHRANY STÁTNÍCH HRANIC ČR	44
7.4	SCHEINOSTŮV VÝZKUM.....	45
7.5	VZOREC NA VÝPOČET NELEGÁLNÍCH MIGRANTŮ	47
7.5.1	<i>Odhady a výzkumy nelegální migrace</i>	47
7.5.2	<i>Projekt Clandestino</i>	48
8	DOPADY NELEGÁLNÍ MIGRACE NA SPOLEČNOST	51
8.1	CO PŘINÁŠÍ NELEGÁLNÍ MIGRACE?	51
8.2	TOLERANCE NELEGÁLNÍ MIGRACE.....	52
8.3	PROCES REGULARIZACE A DEPORTACE.....	53
8.3.1	<i>Regularizace</i>	53
8.3.2	<i>Deportace</i>	56
8.4	NEREGULÉRNÍ MIGRACE Z POHLEDU INTEGRACE EU	57
8.5	NELEGÁLNÍ EKONOMICKÉ AKTIVITY MIGRANTŮ.....	59
8.6	PŘÍPADY NELEGÁLNÍ MIGRACE NA ÚZEMÍ ČR A EU.....	61
8.7	NELEGÁLNÍ PRACOVNÍ MIGRACE V ČR	63
9	ČESKÁ REPUBLIKA SOUČÁSTÍ SCHENGENSKÉHO PROSTORU.....	65
9.1	VSTUP A VÝHODY ZAČLENĚNÍ DO SCHENGENU.....	65
9.2	RIZIKA A ROZSÁHLÉ ZMĚNY PO VSTUPU DO SCHENGENU	67
9.3	OCHRANA VNĚJŠÍ SCHENGENSKÉ HRANICE.....	68
9.3.1	<i>Koordinační funkce Agentury Frontex</i>	68
9.3.2	<i>Mezinárodní cvičení Rabit Thrace 2009</i>	70
9.4	ZNOVUZAVEDENÍ OCHRANY VNITŘNÍCH HRANIC	71
9.5	EVROPSKÝ SYSTÉM OSTRAHY HRANIC (EUROSUR)	72
10	INFORMACE O CIZINCÍCH.....	74
10.1	CIZINCI V ČESKÉ REPUBLICĚ	74
10.2	INTERNETOVÁ STRÁNKA CIZINCI V ČESKÉ REPUBLICĚ.....	74
10.3	PŘEHLED INFORMACÍ O CIZINCÍCH	75
	ZÁVĚR	76
	SHRNUTÍ	83
	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	84
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	85
	PUBLIKACE	85
	ROZHLASOVÉ A TISKOVÉ ZPRÁVY	87
	ROZHOVORY	88
	ELEKTRONICKÉ ZDROJE	88

ÚVOD

Téma mojí diplomové práce je zaměřeno na fenomén nelegální migrace v České republice po roce 1989 z pohledu bezpečnostních složek státu. Chtěl bych v této práci především analyzovat zjištěná data o nelegální migraci a vysvětlit proměnlivost migračních proudů z historického hlediska.

Nejprve jsem se pokusil podat komplexní přehled o jednotlivých definicích či pojmech, jež se týkají problematiky nelegální migrace. Při sestavování tohoto přehledu jsem vycházel především z publikace „*Nelegální ekonomické aktivity migrantů*“ od docenta Drbohlava. I když se to na první pohled nezdá, tak lze sestavit skutečně širokou základnu termínů v této problematice.

V další části své práce jsem se již snažil přistoupit k popisu a struktuře bezpečnostních složek naší země, které se tématem nelegální migrace zabývají. Vzhledem k tomu, že se Česká republika stala součástí Evropské unie, resp. schengenského prostoru došlo k výrazné reorganizaci bezpečnostních složek a pozměněnému vymezení kompetencí. Tou nejzásadnější změnou byla změna Služby cizinecké a pohraniční policie na Policii České republiky Službu cizinecké policie (PČR SCP).

V další části práce jsem se pokusil jen stručně popsat legislativu a postihy, jež se vztahují k tématu nelegální migrace.

Následně jsem se snažil přistoupit k samotné analýze migračních proudů (trendů) z historického hlediska na našem území. Pokusil jsem se popsat bezpečnostní situaci na našem území od konce druhé světové války až do období po pádu „železné opony“.

Dále jsem se pokusil zaměřit na charakteristiku migračních trendů z evropského hlediska a analyzovat hlavní migrační trasy.

Poté již v práci přecházím ke zpracování zjištěných informací v oblasti nelegální migrace na našem území po roce 1989. Snažil jsem ve své analýze opřít o statistiky z Českého statistického úřadu a Ministerstva vnitra České republiky a porovnat statistiku z porevolučních let se statistikami, které byly zaznamenány v 21. století (konkrétněji po vstupu České republiky do Evropské unie - včetně dopadů souvisejících se vstupem do schengenského prostoru).

Na základě získaných materiálů bych chtěl popsat i některé vybrané preventivní programy na národní i evropské úrovni, které jsou prováděny v souvislosti s nelegální migrací a vytyčit negativní dopady nelegální migrace na společnost. Zde jsem vycházel především z informací na portálech o Evropské unii.

Jako cíl své práce vidím v analýze a sběru dat o nelegální migraci, resp. monitoringu migračních trendů, jež jsou z historického hlediska velmi proměnlivé. Na základě toho bych chtěl zdůraznit smysl bezpečnostních opatření, která v této oblasti byla přijata jak na národní, tak i evropské úrovni a v schopnost jednotlivých členských zemí Evropské unie a třetích zemí vést na toto téma dialog s cílem po dosažení společného konsensu. Jako koordinátor by v těchto jednáních měla vystupovat Evropské unie - myšleno jako celek.

Při sběru informací, dat, literatury a nejrůznějších materiálů pro svou práci jsem kontaktoval společně s kolegyní Petrou Pohlovou řadu institucí. Nejdříve jsme navštívili v Praze Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR), kde nám prvotní informace velmi ochotně poskytla paní Marta Miklušáková, která má v této organizaci na starosti styk s veřejností. Poté jsme se obrátili na Mezinárodní organizaci pro migraci (IOM), kde nám další cenné informace a podklady pro psaní našich diplomových prací poskytla ředitelka této organizace PaedDr. Lucie Sládková. Dále jsme se obrátili na Ministerstvo vnitra České republiky, odkud jsem získal stěžejní literaturu pro psaní své diplomové práce – a sice „Výroční zprávu o situaci v oblasti migrace na území České republiky v roce 2007“. Velice poučné a přínosné bylo setkání s doc. Dušanem Drbohlavem na katedře sociální geografie a regionálního rozvoje přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy. Díky interview s doc. Drbohlavem jsem získal další důležité informace a podněty pro psaní své diplomové práce a mohl využít při psaní jeho nejnovější práci „Nelegální ekonomické aktivity migrantů (Česko v evropském kontextu). Proto bych touto cestou chtěl poděkovat výše zmíněným institucím a osobám, které mi ochotně poskytly informace pro napsání této diplomové práce.

Dalším významným zdrojem informací pro mě byly různé informační portály Evropské unie, Českého statistického úřadu, Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky či specializovaný portál migraceonline Multikulturního centra Praha.

Převážná část použité literatury je dostupná i v elektronické podobě na internetu.

1 Definice nelegální migrace a příbuzných pojmů

1.1 Nesourodost definic

Pojem „nelegální migrace“ vykazuje značnou nesourodost. Lze se na tento pojem dívat či zkoumat jej z více hledisek. Tuto četnost různých pohledů představuje hledisko jazykové, historické, právní, administrativní, ekonomické, sociální, kulturně-etnické či psychologické. Termín „nelegální migrace“ tedy nevykazuje jednoznačné určení. Termín obsahuje značnou škálu aktivit a procesů, jež jsou spojeny s termínem mezinárodní migrant a jeho pohybem v teritoriích národních států. Jedná se o způsoby jeho vstupu do cílových či tranzitních zemí, jeho případný pobyt či ekonomické aktivity. S tím souvisí i pestrá škála legislativních opatření, které jeho počínání na nejrůznějších úrovních usměrňují. Nedodržováním nejrůznějších ustanovení, vyhlášek či samotných zákonů se ocitá migrant v různém stupni ilegality. [4]

1.2 Anglická a česká definice

Různé stupně, resp. typy ilegality pak znamenají problémy při pojmenování, či označení dané problematiky. Tento problém řeší především angličtina, která rozličné typy nelegality označuje mnoha termíny (např. „illegal“, „irregular“, „undocumented“, „unauthorised“, „clandestine“ nebo „spontaneous“). Čeština je oproti angličtině jednodušší, protože standardně používá jedno označení – nelegální migrace/migrant. Komplikace při vymezení různých anglických pojmů nabízí vysvětlení, které souvisejí se špatnou obsahovou definicí těchto termínů, resp. s častou záměnou termínů, ke které velmi často dochází. Podle publikací OSN se termínem „irregular migration“ obecně myslí popis různých jevů souvisejících s lidmi, kteří vstupem či následným pobytem v cizí zemi porušují národní právo. Do této široké skupiny patří ti migranti, jež zůstanou v zemi bez příslušného oprávnění, dále ti, jež jsou převáděni přes mezinárodní hranici, či žadatelé, kterým úřední cestou nebyl udělen azyl a vyhnuli se procesu deportace a také ti, jež obešli imigrační kontroly falešným sňatkem.

Výše zmíněné typy bývají sloučeny do termínů „unauthorized“, „undocumented“ nebo „illegal migration“. [4]

S jasnější koncepcí a vysvětlením této problematiky přichází Jandl (2007), který se domnívá, že termíny „illegal migration“ a „irregular migration“ by měl být používány a vysvětlovány rozdílným způsobem. Termín „illegal migration“ by měl být používán pouze v případech, kterými se myslí nelegální překračování hranic. Naopak termínem „irregular migration“ by měla být zahrnuta širší škála ilegality v celkovém migračním procesu. Ovšem k tomuto svému tvrzení dodává, že rozdílnost těchto termínů není vždy v literárních pramenech dodržována. [4,8]

Odlišné pohledy mají na jedné straně stojící právníci a veřejnost a na straně druhé samotní výzkumníci, kteří se zabývají nelegální migrací. Právníci a veřejnost spíše používají termíny „nelegální migrace/migrant“ , resp. „illegal migration/migrant. Naopak výzkumníci se spíše přiklánějí k používání termínu „irregular“. Tímto označením se výzkumníci i snaží vyjádřit solidaritu s nelegálním migrantem. Domnívají se, že označení „nelegální“ vzbuzuje spojení s kriminálním prostředím. Samotný migrant podle nich nemůže být označen jako osoba nelegální. Musí být v tomto pohledu označen jako nelegální způsob, jakým do země vstoupí, forma pobytu či vykonávaná práce. Toto vymezení je patrné u některých autorů, kteří se přiklánějí k používání spojení „migrant s nelegálním statutem“ či „migrant v nelegálním postavení“ („migrant with irregular status“). Přehlednosti v dané problematice nepřispívá ani fakt, že v převážné části zemí Evropské unie např. chybí uzákonění termínu „illegal immigration“. Najdou se ovšem i výjimky – např. Nizozemsko nebo Irsko, ovšem přijaté termíny jsou obecného charakteru. [4]

1.3 Koncept nelegálního cizince/migranta (historie, restrikce)

Koncept nelegální migrace/migranta je velmi problematické stanovit. Mimo jiné to je způsobeno tím, že v řadě zemí chybí kontrolní migrační mechanismy, které by zaregistrovaly přicházející migranty. Tyto účinné kontrolní migrační mechanismy či vedení statistických údajů o mezinárodní migraci chybí především v afrických, resp. rozvojových zemích. Mezi další výrazné elementy, které stěžují vymezení konceptu nelegální migrace/migranta jsou samotné imigrační kategorie. Tyto imigrační kategorie jsou ve své podstatě velmi pohyblivé a provázané, což v praxi znamená komplikaci při určení pojmů legality a ilegality. Jako příklad z evropského kontinentu lze uvést situaci, kdy migrant vstupuje na území daného státu legální cestou, ovšem posléze se dostává do ilegálního postavení tím, že mu např. propadne vízum a on setrvává v zemi a

přechází do zóny šedé ekonomiky. Přesné vymezení termínu „nelegalita“ je těžké určit i z toho důvodu, že existuje více etap, během kterých se do tohoto postavení může samotný migrant dostat. [4]

Samotný koncept „nelegálního cizince/migranta vzniká poměrně později – a sice až po první světové válce. Rozvíjí se i imigrační politiky jednotlivých zemí, což se projevuje přijímáním řady restriktivních opatření na tomto poli. Düvell (2006c) uvádí, že termín „ilegální imigrace“ byl poprvé deklarován jako téma na nejvyšší evropské úrovni v roce 1985. V devadesátých letech je „koncept nelegální migrace“ provázán s azylovou problematikou. Tragické události teroristických útoků na obchodní centra v USA z 11. září 2001 měly značný vliv na restriktivnější pojetí migrační politiky USA i celé Evropy. V současné době tak patří omezování nelegální migrace na denní program mezinárodní politiky.

S termínem „koncept nelegální migrace“ souvisí dva tzv. subprocesy, které mají v negativním slova smyslu hlavní podíl na stabilitě celého systému nelegální migrace. Jedná se o obchodování s lidmi (tzv. „*trafficking*“) a převaděčství lidí (tzv. „*smuggling*“). Označení „smuggling“ tedy znamená, že si migrant najímá někoho, kdo by jej nelegálně převedl přes zelenou hranici. Označení „trafficking“ znamená, že je nelegální migrant v područí nějakého subjektu (zprostředkovatele), který mu sice zařizuje práci a pobyt, ovšem děje se tak mnohdy na základě vykořisťování. Pro migranta je pak velmi obtížné dostat se z tohoto podřízení a značnou část vydělaných peněz musí platit zprostředkovateli. Nelegální migrace tak výrazně poškozuje i samotné migranty. [4,5]

Drbohlav (2009) ve své práci uvádí společně s Düvelem (2006c) následující definici termínu „koncept nelegální migrace“. Pravdou zůstává, že koncept má tendenci se neustále měnit.

Definice konceptu nelegální migrace:

= „je právní, politická a sociální konstrukce 20. století, která nabyla na významu až v jeho poslední třetině. Jde o koncept s nejasnými konturami, navíc zatížený ideologickým nábojem. Koncept je díky nejrůznějším procesům a změnám vystaven různým zkouškám a vlastně se tak permanentně přetváří.“ [4,5]

1.4 Nelegální migrace jako společenský problém

Nelegální migrace se považuje za závažný společenský problém. Každý vyspělý stát se snaží určitými prostředky mezi něž patří např. ochrana hranic či kontrola pobytu narušit a co nejvíce rozbít infrastrukturu nelegální migrace. Pro řadu migrantů platí, že vyhodnotí nelegální migraci jako jedinou možnou cestu, jak řešit svoji obtížnou životní situaci, která je způsobena ekonomickou či politickou situací v jejich rodné zemi. Tito lidé riskují své životy během cesty a jsou vykořisťováni převaděči a lidmi napojených na různé kriminální sítě. Z toho vyplývá, že pro řadu osob, resp. organizací s kriminálním kontextem je nelegální migrace dobrým zdrojem příjmů.

Termínem „nelegální migrace“ se myslí následující situace:

- a) Kdy osoba překročí nedovoleným způsobem státní hranici České republiky v obou směrech nebo se o to prokazatelně pokusí (tento způsob překračování státních hranic se tedy týká nejen cizinců, ale i občanů České republiky).
- b) Kdy cizinec porušuje pobytový režim na území České republiky – tzn. pobývá na našem území nelegálně či je jeho pobyt v rozporu s účelem, pro který mu úřady vydaly pobytové oprávnění.

Člověk překračuje hranice nedovoleným způsobem v případech, když:

- tak činí mimo hraniční přechod
- překračuje hranice v úkrytu dopravního prostředku
- nemá při vstupu na území potřebné doklady
- předloží neregulérní cestovní doklad
- se pokusí vstoupit na území dané země, i když stále trvá trest vyhoštění [1]

2 Orgány zabývající se nelegální migrací

2.1 Kompetence Policie, služby cizinecké a pohraniční policie

Problematika nelegální migrace sahá do kompetence Policie ČR, služby cizinecké a pohraniční policie (PČR SCPP). Policie zajišťuje jak samotné nelegální migranty, tak také sleduje způsoby nebo prostředky, jež migranti využívají při nelegální cestě do cílové země – tzn. pomoc a prostředníky, převaděče, osoby zajišťující pozměněné doklady nebo úkryty. V březnu 2007 byla zřízena v rámci analytického operačního oddělení ŘSCP jednotka analýzy rizik. Tato jednotka by měla zajistit jednotný postup při definování a analýzy rizik v oblasti legální i nelegální migrace na území ČR a ochrany státních hranic. 21. prosince 2007 došlo k reorganizaci stávající SCPP na **PČR Službu cizinecké policie (PČR SCP)**, kterou tvoří Ředitelství služby cizinecké policie (ŘSCP), 7 oblastních ředitelství služby cizinecké policie (ObŘ SCP). Jak je uvádí Zpráva o situaci v oblasti migrace na území České republiky v roce 2007, tak z bývalých 117 referátů cizinecké a pohraniční policie a 78 oddělení cizinecké policie vzniklo 48 inspektorátů cizinecké policie (ICP) rozmístěných po celém území ČR. Od 21. prosince 2007 mají na starost pracovníci ICP ochranu vnějších schengenských hranic na letištích Praha Ruzyně, Brno Tuřany, Ostrava Mošnov, Karlovy Vary a Pardubice. [13]

2.2 Analytické centrum pro ochranu státních hranic a migraci (ANACEN)

Následující informace jsem získal na základě písemné žádosti ze dne 9. prosince 2009 směřující na Oddělení analýzy rizik PČR Ředitelství služby cizinecké policie. Své otázky na tento resort jsem směřoval s cílem dozvědět se bližší informace o činnosti Analytického centra pro ochranu státních hranic a migraci, resp. jaký způsobem toto centrum spolupracuje s jednotlivými resorty v oblasti nelegální migrace. Oddělení analýzy rizik moji žádost prozkoumalo a 16. prosince 2009 mi postoupilo následující informace k psaní méj diplomové práce schválené tehdejším prezidentem PČR Služby Cizinecké Policie plk. Mgr. Vladislavem Husákem.

ANACEN vzniká na základě usnesení vlády České republiky č. 933 ze dne 22. srpna 2007 s cílem především zlepšit koordinaci meziresortní spolupráce v této oblasti. Počínaje 1. září 2007 zahajuje svoji činnost, přičemž samotný dohled nad činností

ANACEN je svěřen do kompetence Koordinačního orgánu pro řízení státních hranic ČR. Koordinační činnost centra vykonává Odbor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra České republiky (OAMP MV ČR).

2.2.1 Složení a spolupráce ANACEN

Mezi členy ANACEN patří delegovaní zástupci resortů Policie ČR, Ministerstva spravedlnosti, Ministerstva vnitra, Ministerstva zahraničních věcí, Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva průmyslu a obchodu, dále potom zástupci Bezpečnostní informační služby, Úřadu pro zahraniční styky a informace či Generálního ředitelství cel. Do tohoto seznamu delegovaných zástupců jednotlivých resortů je třeba připočítat i zástupce Úřadu místopředsedy vlády pro evropské záležitosti a samotného koordinátora ANACEN. Stanovy ANACEN umožňují na základě potřeby přizvat další účastníky k jednání, kteří nejsou samotnými členy centra. ANACEN se může ve své činnosti opřít i o externí spolupráci – tzn. využít informace od všech resortů či dalších správních úřadů, které se sice migrační problematikou přímo nezabývají, ovšem určité migrační elementy spojené s ochranou hranic se jich v určitém rozsahu působnosti týkají. Další výhodnou spoluprací je především spolupráce s totožnými pracovišti v ostatních členských zemích Evropské unie a schengenského prostoru. Veškeré změny a doplnění týkající se statutu ANACEN schvaluje vláda České republiky.

2.2.2 ANACEN a jeho působnost

ANACEN v rámci své působnosti pokrývá široké spektrum dílčích témat. Mezi stěžejní úkoly centra patří především oblast ochrany státních hranic a mezinárodní migrace. ANACEN se především podílí na:

- Analýze a vyhodnocování situace v oblasti ochrany státních hranic a mezinárodní migrace a na předkládání návrhů opatření ke snížení či vyloučení rizik a hrozeb v těchto oblastech směrem ke Koordinačnímu orgánu.
- Zpracovávání pravidelných analytických zpráv (i s doporučeními a návrhy řešení v oblasti ochrany státních hranic a mezinárodní migrace) z pohledu působících resortů, které se zabývají ochranou státních hranic a mezinárodní migrací.
- Zpracovávání strategických a koncepčních dokumentů meziresortního charakteru ve sféře ochrany státních hranic a mezinárodní migrace.
- Zdárném průběhu meziresortní výměny informací týkajících se ochrany hranic a mezinárodní migrace jako takové.

- Pravidelném vyhodnocování rizik a hrozeb, které souvisejí s ochranou státních hranic a nelegální migrací v České republice.

2.2.3 ANACEN a jeho organizace činnosti

Činnost centra probíhá na základě tématicky zaměřených fór, která jsou jeho organizačními součástmi. Jedná se o:

- 1) Fórum Migrace.
- 2) Fórum Operativa a bezpečnost.
- 3) Fórum Strategie.
- 4) Fórum Víza.

Jednotlivá fóra využívají ke své činnosti různé statistické přehledy, analýzy a ostatní informace, které se vztahují k problematice ochrany hranic a migrace. Jedná se tak vždy na základě relevantních zdrojů jednotlivých resortů. Veškerý obsah činnost jednotlivých fór, jejich počet i složení schvaluje Koordinační orgán. Jednotlivé výstupy ANACEN jsou vytvářeny na základě jednotlivých fór.

Fórum Migrace

Zaměřuje svoji pozornost především na sledování situace v oblasti pobytu cizinců na území České republiky. Na základě tohoto sledování pak doporučuje a navrhuje případná opatření v této oblasti. Mezi základní činnosti tohoto fóra patří:

- sledování vývoje v rámci udělování pobytu cizincům na našem území (včetně účelu pobytu)
- zevrubná analýza situací, kdy bylo pobytové oprávnění zneužito k jiným účelům, než za jakým bylo povolení vydáno
- analýza dopadů migrace na sociální a ekonomickou situaci v ČR
- sledování vývoje v rámci usnadnění vstupu cizinců na pracovní trh v ČR současně s vytvářením analýzy rizik v této oblasti

Fórum migrace využívá při své činnosti především informace z informačních systémů PČR SCP, ÚOOZ SKPV, MPSV, MPO a živnostenských úřadů či z OAMP.

Fórum Operativa a bezpečnost

Zaměřuje svoji činnost k hodnocení bezpečnostních rizik, které souvisejí s ochranou státních hranic a nelegální migrací. Zároveň se toto fórum snaží formulovat návrhy a opatření, které se vztahují právě k této oblasti. Mezi základní činnosti tohoto fóra patří:

- sledování a vyhodnocování v rámci porušování předpisů cizinci na území ČR
- vyhodnocování nových trendů způsobu nelegálního pohybu a pobytu cizinců na našem území (včetně oblasti převaděčství)
- podíl na vyhodnocování situace v rámci padělání a pozměňování cestovních dokladů
- sledování a vyhodnocování situací v rámci pohybu cizinců na mezinárodních letištích ČR

Fórum Operativa a bezpečnost využívá jako zdroj informací podobné zdroje jako předchozí fórum migrace, přičemž informační zdroje tohoto fóra jsou doplněny získáváním informací např. od MSp, styčných důstojníků ČR působících při zastupitelských úřadech ČR v zahraničí ze zdrojů PČR, Služby pořádkové a služby železniční policie ČR týkajících se cizinců, apod.

Fórum Strategie

Toto fórum se snaží především o formulaci jasných stanovisek, které se týkají ochrany hranic a vůbec migrační reality v ČR při zohledňování situace v oblasti migrace v EU a ve třetích zemích. Záslouhou tohoto fóra dochází k projednávání toho, jakým způsobem bude vůbec směřovat celkově ANACEN. Fórum Strategie jde především o:

- udávání souvislejších zjištění, které vzešly z činnosti ostatních fór (nejen v rámci celkového směřování ČR v oblasti migrace, ale i vývoje a přijatých opatření na poli EU)
- naplnění určité koordinační funkce v rámci informovanosti členů ANACEN o činnostech pracovních skupin, které řeší migrační problematiku, jež je v gesci různých resortů
- zajišťování informační určité vazby ANACEN s příslušnými orgány či skupinami EU
- vytváření strategických a koncepčních dokumentů, jež se týkají např. legislativních změn, které poslouží jako vhodné podklady k systematicky-cílené migrační politice ČR

V rámci své činnosti využívá toto fórum informace především o situaci a vývoji v celé EU (členských státech EU v rámci ochrany hranic a migrace ze všech zdrojů jednotlivých resortů, které jsou zapojeny do činnosti ANACEN).

Fórum Víza

Činností tohoto fóra je především komplexní monitoring vízové politiky, s čímž souvisí formulace doporučení a návrhů v této oblasti. Tomuto fóru jde především o:

- sledování vývoje v rámci povolení vstupu cizince na území ČR a zároveň i sledování této problematiky v kontextu EU
- analýzu zneužívání víz ČR cizinci k nelegálnímu pobytu na našem území, resp. k následné nelegální migraci do dalších států EU
- vytváření profilů rizikových zemí a žadatelů o vízum
- sledování vývoje v rámci zjednodušování či zpřísňování vízového styku mezi dvěma státy či na úrovni EU

Vedle výše zmíněných informací, jež využívají ostatní fóra ke své činnosti, využívá fórum Víza ke své činnosti především informace z OAMP MV ČR či ze zastupitelských úřadů, zabývajících se vízovou problematikou. [65]

2.3 Útvar pro odhalování organizovaného zločinu Služby kriminální a vyšetřování (zkr. ÚOOZ SKPV)

Mezi další útvary Policie ČR s celorepublikovou působností zabývajících se oblastí nelegální migrace patří Útvar pro odhalování organizovaného zločinu Služby kriminální policie a vyšetřování s působností na celém území ČR. Tento orgán vzniká k 1. 1. 1995 a v určitém rozsahu se stává koordinačně-kontrolním stanovištěm. Zásadní změna v historii útvaru přichází v roce 2001, kdy se Nařízením MV ČR č. 71/2001 stává ÚOOZ výkonným pracovištěm SKPV, jež působí na celém území ČR. Útvar se rychle vyvíjí, s čímž souvisejí organizační a strukturální změny v reakci na aktuální formy organizovaného zločinu. [13,59]

Jednotlivé země věnují problematice odhalování, resp. vyšetřování organizovaného zločinu zvýšenou pozornost, protože právě tato gesce výrazně přispívá k výraznému udržení bezpečnosti uvnitř státu. Je to právě organizovaný zločin, který bývá mnohými analytiky, zabývajících se bezpečností, označován jako největší společenská

hrozba současného světa. Různé skupiny organizovaného zločinu se zaměřují především na země, ve kterých panuje nestabilní politická či ekonomická situace (např. rozvojové země nebo země procházející velkými transformačními kroky). Mezi výrazně ohrožené země organizovaným zločinem patří také Česká republika, která prošla od roku 1989 řadou vývojových změn (např. nastolením demokracie projevující se v podobě možnosti svobody projevu, volného podnikání či vstupem do Schengenu s následným zrušením kontroly na vnitřních hranicích). Další výrazným činitelem, který ovlivnil bezpečnostní situaci v naší zemi byla politická situace na Balkánském poloostrově v 90. letech či v zemích bývalého sovětského bloku. Na základě zmíněných vlivů se permanentně zvýšil počet cizinců na našem území ve srovnání s předrevolučním obdobím, což mělo za následek i zvýšení kriminality. Tímto negativním porevolučním jevem byly ochromeny nejen bezpečnostní složky, ale i samotná česká společnost. Tyto zásadní mezinárodní politické otřesy se postupem času uklidnily a tak docházelo i ke zklidnění bezpečnostní situace v naší zemi. V současné době, kdy z České republiky řada cizinců odešla, se zde vytvořila dobře fungující struktura organizovaného zločinu cizinců. Jedná se o strukturu, která je v rámci organizovaného zločinu organizovanější a nebezpečnější, než trestná činnost pachatelů z východních zemí v porevolučních letech. O řadě případů se dá mluvit jako o organizovaném zločinu, jež se vyvinul na základě domácího kontextu – tedy vznikl, resp. vyvinul se přímo na našem území.

Řada organizovaných zločinců či uskupení se snaží především na našem území o vydobytí jakéhosi společenského vlivu, který by právě zainteresovaným zločincům přinesl maximální užitek. Tyto snahy jsou vedeny jakýmikoliv nezákonnými prostředky. Jedná se např. o formy korupce, poškozování nepohodlných osob i samotných institucí.

2.3.1 Organizační struktura ÚOOZ SKPV

Aktuální podoba útvaru se reflektuje od přijaté organizační struktury 1. 1. 2009. Tato struktura je uzpůsobena tak, aby co nejefektivněji plnila veškeré úkoly týkající se závažné trestné činnosti. Centrála sídlí v Praze společně s ostatními specializovanými odbory na jednotlivé druhy organizované trestné činnosti. Mezi specializované odbory zabývajícími se závažnou organizovanou trestnou činností patří: Odbor násilí, Odbor nelegálních obchodů, *Odbor obchodu s lidmi a nelegální migrace*, Odbor zločineckých struktur, Odbor terorismu a extremismu, Odbor padělání, Odbor závažné majetkové trestné činnosti, Odbor strategické analýzy a informatiky. [59]

2.3.2 Odbor obchodu s lidmi a nelegální migrace

Tento odbor se formoval v letech 1995-1997. Nejdříve jako Odbor obchodu s lidmi, přičemž v roce 1997 je k názvu odboru přičleněn i samotný termín nelegální migrace. Úkolem odboru je zabývat se organizovanou trestnou činností pachatelů na poli nelegální migrace, obchodování s lidmi, trestné činnosti nucených prací či dalších forem vykořisťování. Odbor se snaží sledovat různé mezinárodní organizace, jež jsou napojené na organizovaný zločin a dokumentovat jejich činnost. Je to právě tento odbor, který se výraznou měrou podílí na shromažďování informací proti jednotlivým pachatelům i samotným zločineckým organizacím. Odbor obchodu s lidmi a nelegální migrace má dále na starosti šetření a provádění samotného trestného řízení dle trestního řádu, přičemž do jeho kompetence spadá i finanční šetření. Aby bylo dosaženo komplexnosti informací na základě prováděných šetření, vypracovává odbor zevrubnou analýzu zjištěných informací. [13,59]

3 Represivní opatření ve vztahu k nelegální migraci

3.1 Rovnost principu před zákonem

Co se týče postihů a obecně legislativy vztahující se k nelegální migraci, tak je situace stejná jak pro cizince, tak i pro české občany → vychází z principu rovnosti před zákonem. Existuje ovšem výjimka, kdy je možné uložit cizinci trest tzv. vyhoštěním.

3.2 Vyhoštění

V podstatě rozlišujeme tři způsoby vyhoštění:

- 1) Soudní vyhoštění, které uloží soud jako trest odsouzenému.
- 2) Správní vyhoštění – rozhoduje o něm služba cizinecké a pohraniční policie.
- 3) Vydání do země původu (extradice).

3.2.1 Soudní vyhoštění

Jak uvádí výukový materiál Střední policejní školy Ministerstva vnitra v Praze „Práce policie ČR s přistěhovalci a uprchlíky (2004), tak soudní vyhoštění může být cizinci uloženo podle: „§ 57 zákona č. 140/1961 Sb. Trestního zákon, který ukládají soudy v trestním řízení podle zákona č. 141/1961 Sb. (o trestním řízení soudním) v souvislosti s jedním nebo více trestnými činy, pro které byl cizinec odsouzen. Trest vyhoštění může soud uložit podle trestního zákona jako trest samostatný nebo v kombinaci s jiným trestem. Trest vyhoštění lze uložit na dobu jednoho až deseti let, nebo na dobu neurčitou. (Trest vyhoštění neukládají soudy každému cizinci, který je odsouzen za spáchání trestného činu.).“ [1]

3.2.2 Správní vyhoštění

Spadá do kompetence PČR SCP. Tento druh vyhoštění lze definovat jako ukončení pobytu cizince na území České republiky a stanovení doby, po kterou nelze cizinci vstup na území umožnit. Správní vyhoštění může být uděleno s dobou platnosti:

- „až na 3 roky – pokud cizinec pobývá na území neoprávněně bez dokladu; pokud cizinec pobývá na území po skončení platnosti víza nebo povolení k pobytu, a není k tomu oprávněn; nebo pokud uvedl cizinec nepravdivé údaje v rámci řízení o správním vyhoštění s cílem ovlivnit výsledek řízení
- až na 5 let – například prokáže-li se cizinec padělaným dokladem; je-li zaměstnán bez povolení k zaměstnání, přestože se toto povolení vyžaduje, anebo bez povolení zaměstnat cizince; překročil-li státní hranice v úkrytu nebo mimo hraniční přechod

- až na 10 let – je-li důvodné nebezpečí, že by cizinec mohl při pobytu na území ohrozit bezpečnost státu; nebo je-li důvodné nebezpečí, že by cizinec mohl při pobytu na území závažným způsobem narušit veřejný pořádek; nebo opakovaně úmyslně porušuje právní předpisy nebo maří výkon soudních nebo správních rozhodnutí.“ [1]

Policie má právo zajistit cizince, jemuž byla sdělena informace písemnou formou o zahájení řízení o správním vyhoštění, za předpokladu, že existuje důvodné podezření, že by mohl ohrozit bezpečnost státu nebo že se pokusí ztěžovat samotný výkon rozhodnutí o správním vyhoštění. Po zajištění cizince PČR SCP za účelem řízení o správním vyhoštění je tedy cizinec umístěn do tzv. **zařízení pro zajištění cizinců**. Útvar pracuje na identifikaci osob, ukončení řízení o správním vyhoštění a jeho samotné realizaci.

Cizince lze ovšem zajistit maximálně na 180 dní (tuto pravomoc bezpečnostních složek státu upravuje § 124 a § 125 Zákona o pobytu cizinců na území České republiky). Pakud se za tuto dobu (180 dnů) nepodaří dovézt řízení o správním vyhoštění do zdárného konce, je cizinec propuštěn na území. Cizinec, který se ocitne v zařízení pro zajištění cizinců má právo požádat o azyl a to do 7 dnů od poučení o této možnosti. Žadatel o azyl není ovšem ze zařízení propuštěn a azylové řízení probíhá souběžně s řízením o správním vyhoštění. Z toho vyplývá, že řízení o správním vyhoštění nesmí být do skončení azylového řízení realizováno. [1]

Jak uvádí „Zpráva o situaci v oblasti na území České republiky v roce 2007“ došlo podle zákona č. 428/2005 Sb. k novelizaci zákona o pobytu cizinců na území České republiky. Zřizování, resp. provozování zařízení pro zajištění cizinců přešlo z kompetence Policie České republiky do kompetence Ministerstva vnitra České republiky. Ministerstvo tímto úkolem pověřilo **Správu uprchlických zařízení**. K 31. 12. 2007 provozovala Správa uprchlických zařízení dvě zařízení pro zajištění cizinců. Jednalo se o zařízení v lokalitách Poštorná (Jihomoravský kraj) a Bělá pod Bezdězem (Středočeský kraj). V těchto zařízeních je cizinec povinen pobývat na základě rozhodnutí o zajištění za účelem správního vyhoštění. „Zpráva o situaci v oblasti migrace na území České republiky v roce 2007“ dále uvádí, že kapacita zařízení pro zajištění cizinců činila ke konci roku 2007 celkem 508 lůžek. Činnost policistů v těchto zařízeních nadále pokračuje, přičemž je stanovena příslušným zákonem o pobytu cizinců. Mezi pravidelné úkony policistů v těchto zařízeních patří např. přijímání

cizinců, střežení zpřísněného režimu nebo střežení cizinců v případě, že jsou hospitalizováni v nemocnicích na neuzavřených odděleních. [13]

3.2.3 Vydání (extradice)

Patří mezi další formy nuceného opuštění státu. Jde o to, že určitý stát požádá Českou republiku o vydání svého občana, který se nachází na našem území. V celém procesu hraje důležitou roli státní zástupce, který provádí šetření o tom, zda je vydání cizince možné. Státní zástupce posuzuje především to, zda trestný čin, pro který stát žádá o vydání svého občana, je trestným činem podle práva obou států, zda je pro tento čin přípustné vydání, zda nezanikla trestnost činu či zda se nejedná o občana České republiky. Po tomto šetření státního zástupce se dostává proces ke krajskému soudu, který rozhodne o přípustnosti vydání. Krajský soud poté předloží své rozhodnutí ministři (ministřině) spravedlnosti, který(á) vydání definitivně povolí.

Pokud se v procesu vydání objeví oprávněné obavy, že by cizinec mohl uprchnout, tak smí předseda senátu krajského soudu na návrh státního zástupce rozhodnout o vzetí do vazby.

Existují ovšem překážky vycestování. Policie pak nemůže rozhodnutí o ukončení pobytu cizince na území České republiky vydat. Toto rozhodnutí nelze vydat v následujících případech:

- Pokud hrozí nebezpečí, že cizinec bude ve státě, do kterého by měl být vyhoštěn, pronásledován pro svoji rasu, národnost, příslušnost k určité sociální skupině, politické nebo náboženské smýšlení.
- Jestliže by vyhoštění vystavilo cizince mučení či nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu.

V těchto případech lze udělit cizinci vízum nad 90 dní za účelem strpění pobytu dle zákona o pobytu cizinců nebo vízum za účelem strpění pobytu dle zákona o azylu. Zároveň výukový manuál Střední policejní školy Ministerstva vnitra v Praze uvádí, že k překážkám vycestování se nepřihlíží v případech uvedených v §179/2a,b zákona o pobytu cizinců. [1]

4 Migrace a české země v historickém kontextu

4.1 Historické proměny migračních trendů

Mezi zásadní změny stojící za vznikem samostatné České republiky bezesporu patří ty, jež se odehrály na přelomu 80. a 90. let 20. století. Česká republika se postupnými kroky dokázala vymanit z područí komunistického režimu a přejít k fungujícímu demokratickému zřízení. V oblasti ekonomiky je patrná změna od plánovaného hospodářství k tržní ekonomice. Mezi výrazné změny polistopadového vývoje patří vstup České republiky do Evropské unie v květnu 2004. Součástí těchto rozsáhlých změn bylo také otevření hranic a uvolnění migračních pohybů na mezinárodním poli. V České republice zaznamenává výrazný posun, kdy se z původně izolované země, kde docházelo před revolucí výhradně k nelegální emigraci či řízené pracovní imigraci komunistickou stranou, transformuje v tranzitní, resp. výrazně imigrační zemi. [2]

4.2 Příliv imigrantů na naše území

Česká republika se jeví jako migračně atraktivní země především pro cizince - migranty z východu. Imigranti z východních zemí vidí možnost v uplatnění se na českém pracovním trhu, protože v zemích jejich původu je práce nedostatek a navíc špatně placená. Jsou ochotni vykonávat podřadnější a těžší práci, o kterou místní lidé nejeví zájem. Příliv imigrantů s povoleným pobytem se v letech 1993 – 2007 se oproti době před revolucí zpětinásobil – zvýšení ze 78 tisíc na 392 tisíc osob. Tento nárůst bývá spojován s liberálním režimem migrační politiky a praxe našeho státu v letech 1994 – 1996 a také s postupnou integrací do EU (2004 – 2007). Tuto statistiku je nutno ovšem doplnit o odhady nelegálně pobývajících na našem území a o neoprávněně ekonomicky činné cizince. Tyto odhady se pohybují v širokém rozmezí – přibližně od 40ti do 350ti tisíc. Nelegální migrace bývá spojená s kriminální činností. Odborník na pracovní migraci docent Dušan Drbohlav z Karlovy univerzity v Praze k tomuto tématu říká: „*Ilegální migrace je zabudována ve struktuře moderního kapitalismu. Poptávka po nelegální levné pracovní síle tady vždy bude a to je ten problém.*“ [2,26]

4.3 Hrozba nelegální migrace aneb vnitřní bezpečnost státu

Pro každý stát bývá prioritou naplnění, resp. dosažení primárních politických cílů. Každá složka státního aparátu představuje část výsledného celku, jehož sladění umožňuje danému státu efektivní řízení. Na pomyslném vrcholu primárních politických cílů stojí bezesporu otázka zajištění bezpečnosti uvnitř státu. Bezpečnostní složky státu stojí dnes a denně pod neustálým tlakem a zájmu médií. Česká republika patří mezi multikulturní společnosti a tak není divu, že se zástupci bezpečnostních složek státu setkávají při své činnosti často s cizinci. Přistěhovalci tak obecně vzato představují očima české společnosti jednu z mnoha hrozeb k zajištění bezpečnosti otázky. Není to ovšem jenom postoj české společnosti, ale s touto skutečností se setkáme i v dalších zemích. Na imigranty bývá nahlíženo jako na osoby kriminální a domácí společnost je mnohdy odmítá přijmout. Následkem těchto postojů domácí společnosti přibývají takové excesy jako jsou národnostní spory, rasismus či projevy xenofobie. Situace se ještě více zhoršila po teroristických útocích z 11. září 2001 na obchodní centra v USA. Po těchto útocích bývá nahlíženo na imigranty z muslimských zemí jako na členy islámských extremistických skupin. Tento trend je příznačný a začíná podle odborníků v polovině devadesátých let dvacátého století. Pro předchozí období (odborníky zkoumána 60. – 70. léta 20. století) mívá všeobecně migrace aspekt socioekonomický či ekologický. [15]

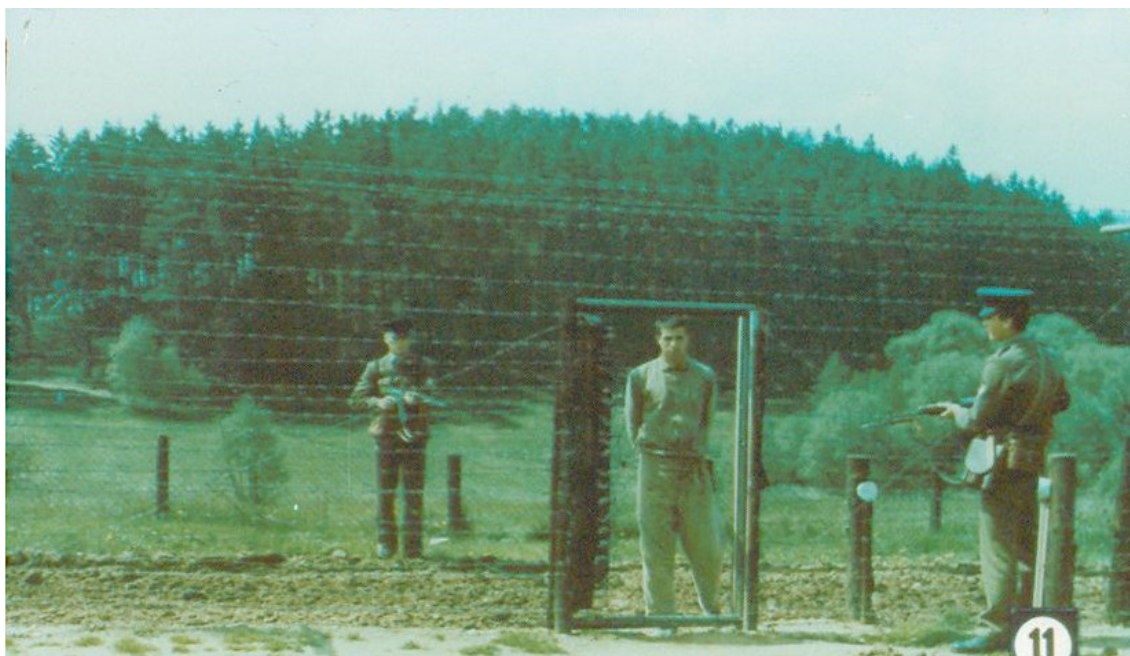
4.3.1 Bezpečnostní situace v období 1945 – 1968

Po druhé světové válce připadly české země do sféry tzv. východního bloku a postupem času dospěly do naprostého podřízení Sovětskému svazu. Českým zemím byla zaručena svobodná demokracie, ovšem v pravém slova smyslu se o svobodnou demokracii nejednalo. Hranice byly v podstatě uzavřeny a lidé nemohli vycestovat dle vlastního uvážení. Existovaly pouze tzv. výměnné pobyty mezi socialistickými státy východního bloku (z tehdejšího Československa se jednalo např. o výměnné pobyty do SSSR či NDR). Mezi východním a západním blokem vznikla tzv. železná opona, která označovala neprostupnou hranici od Štětína na Baltu po Terst na Jadranu. Rozprostírala se na západní hranici států NDR, Československa, Maďarska, Bulharska a Rumunska. Vznikla pod záštitou jakési bariéry proti hromadným útěkům po únoru 1948, kdy řada lidí z obav o svoji bezpečnost tajně opouštěla zemi před útlakem a pronásledováním komunistické strany. Ta využívala na hranicích službu pohraniční stáže a uvnitř země se starala o pořádek tzv. Stb. V blízkosti hranic vzniklo tzv. hraniční pásmo, kam měl

povoleno vstup pouze člověk vlastníci speciální propustku. O kontrolu v oblasti hraničního pásma se starala *pohraniční stráž*. Ta se měla starat především o to, aby lidé neopouštěli svévolně zemi a emigrovali na západ. Pohraniční stráž fungovala spolehlivě a tak většina lidí, která se rozhodla opustit tehdejší Československo, byla už zadržena v úseku státní hranice nebo byla zabita. Z mezinárodního hlediska to znamenalo postupnou izolaci východního bloku a zvyšování napětí mezi východem a západem. [16]

4.3.2 Bezpečnostní situace v letech 1968 – 1989

K expanzivní vlně emigrace došlo v roce 1968. Situace se zcela změnila – hranice již netvořily neprostupnou bariéru a tak mohli konečně lidé svobodně opustit zemi. Historikové označují tento typ jako druhou vlnu poválečné emigrace. Celkem uprchlo za hranice z tehdejšího Československa více jak 70 tisíc osob. Uvolnění hranic ovšem netrvalo dlouho. Počátkem 70. let se situace opět zpřísnila. V hraničním pásmu byla vybudována tzv. *signální linie* reagující na pohyb. Signální linie a řada nově vybudovaných pozorovacích věží výrazně usnadňovala práci pohraniční strážě a bylo prakticky nemožné přejít tajně hranice. Činnost pohraniční strážě ukazuje nejlépe následující obrázek.

Obr.1: Činnost pohraniční strážě [63]

4.3.3 Pád „Železné opony“

Zásadní pro uvolnění migračního napětí byl rok 1989. V tomto roce dochází k rozpadu Sovětského svazu a v řadě zemí východního bloku k pádu komunistických režimů, což je signálem pro otevření hranic. Na migraci tak na začátku 90. let začíná být nahlíženo s obavami, resp. lze ji považovat za možné ohrožení bezpečnosti v jednotlivých zemích. Na základě prací Süßmuth (2008) a Murada (2009) existuje vzájemná provázanost pojmů „migrace“ a „bezpečnost“. Migrace může znamenat:

- Ohrožení migrantů během jejich putování.
- Ohrožení bezpečnosti v zemi původu imigrantů, které je důvodem pro emigraci.
- Hrozbu pro cílový stát imigrantů a společnost v něm žijící. [9,15]

Jsou to právě bezpečnostní otázky, které úzce souvisejí s mezinárodní migrací. Na toto spojení lze nahlížet podle prací Kicinger (2004) a Murada (2009) v následujících rovinách:

- Migrace může mít za následek jinou formu bezpečnostního ohrožení – a sice se může jednat o porušování lidských práv nebo může mít za následek formu nejruznějších etnických či vnitrostátních konfliktů.
- Při otázce vnitřní bezpečnosti může mít migrace negativní formu tehdy, pokud je mnohačetná a nekontrolovatelná.
- Mezinárodní migrace může působit na vznik negativních excesů jakými jsou např. projevy xenofobie či rasismu. [9,15]

Souhlasím, že výše uvedené bezpečnostní hrozby, které souvisí s mezinárodní migrací, se vyskytují v každé společnosti. Obavy společnosti jsou tak na základě různých případů oprávněné. Existuje ovšem i druhá strana, kdy mezinárodní migrace pro daný stát může znamenat jakousi injekci, která znamená jisté okysličení např. na trhu práce, což má za následek zlepšení ekonomické situace v daném státě. Stát si toto velmi dobře uvědomuje, ovšem většinová domácí společnost si toto neuvědomuje a na přicházející cizince hledí s nedůvěrou a řadou předsudků – ne vždy podložených pádnými argumenty. V národních společnostech tak dochází díky přicházejícím cizincům k míšení nejruznějších etnik, což způsobuje nebezpečí v podobě zvýšení etnických či vnitrostátních konfliktů. Samotný stát tak stojí před nelehkým úkolem. Na jednu stranu musí regulovat a řídit mnohačetnou mezinárodní migraci, tak také na druhé straně přesvědčit domácí společnost, že cirkulace mezinárodní migrace přináší zemi i pozitiva. Na tyto pozitiva je třeba apelovat a formou dialogů obou stran by měl stát provádět koncepční migrační politiku. Jedině tak, dle mého názoru, lze docílit, aby na

přicházející cizince přestalo být nahlíženo s despektem a ti se potom mohli úspěšně integrovat s místním etnikem.

5 Migrační trendy z evropského pohledu

5.1 Charakteristika migračních procesů

Pro lepší pochopení a vysvětlení migračních procesů je třeba ujasnit si dva důležité pojmy. Jedná se o *tzv. push faktory* a *pull faktory*. Migrační procesy jsou nejdříve vysvětlovány na základě *tzv. push faktorů*, kterými se myslí kombinace chudoby, demografické tlaky a další vlivy, které úzce souvisí s ekonomickými a bezpečnostními problémy rozvojového světa. K push faktorům se přidávají i *tzv. pull faktory*, kterými se myslí lákadla, jež představují pro migrující osoby např. vyšší mzdy, zdravotní péče, kvalitní vzdělání či v neposlední řadě možnost seberealizace. V Evropě je lidmi často proces migrace chybně vnímán jako důsledek stěhování obyvatel venkova v rámci rozvíjející se industrializace. Samotné migrační procesy na evropském kontinentě jsou přitom patrné ještě před vznikem procesu industrializace. Tento názor dokládá např. situace na českém území, kdy před procesem industrializace přichází do země skupina německých či lašských osadníků, řemeslníků či obchodníků. [4,28]

5.2 Struktura migrujících osob

Ve společnosti vznikla představa, že většinu migrantů tvoří lidé z nejchudších vrstev. Podle Skeldona, který se zabývá různými aspekty migrace a rozvoje se jedná o zakořeněný omyl. Migranti, kteří se rozhodnout odejít ze země původu mají často vyšší vzdělání než lidé zůstávající v této zemi. Řada migrantů, kteří směřovali do ekonomicky stabilních a vyspělých zemí, navštěvovala střední či vysokou školu. Tento fakt je podložen tím, že pro překročení hranic potřebuje řada migrantů odpovídající přístup k informacím a sumu peněz. Jestliže mají šanci přijít legálním způsobem, tak musí následně počítat s výdaji na dopravu, zaplacením víz a náklady spojené s pobytem. Pokud cestují nelegální cestou, tak se jedná o podstatně dražší záležitost. [28]

5.3 Rozdělení migračních cest

V podstatě lze vymezit čtyři základní migrační trasy, po kterých imigranti nejčastěji přicházejí:

- 1) První trasou je myšlena cesta přes Balkánský poloostrov odkud se uprchlíci dostávají na lodích k italským břehům.
- 2) Druhá trasa směřuje přes pobaltské státy ve směru přes Polsko.
- 3) Třetí trasa směřuje do oblasti Středozemního moře přes země jako Francie či Španělsko nebo potom z jihu - ve směru z Libye do Itálie či ostrovy Malta, Lampedusa.
- 4) Čtvrtou migrační trasou se myslí přes Českou a Slovenskou republiku. Tato cesta byla v minulosti hodně častá, ovšem díky zavedení pevného systému ostrahy schengenské hranice se situace výrazně změnila a lze říci, že fakticky upadá. [21]

Nejvíce frekventovanou trasu představuje se zmíněného seznamu jižní trasa, která znamená obrovský příliv imigrantů do Itálie, Španělska či Francie. Velmi specifická na této trase je poloha ostrova Lampedusa ve Středozemním moři. Právě na tento ostrov mají totiž uprchlíci ze severoafrických břehů (z Libye, Maroka, Alžírsko, Egyptu, Súdánu či Tuniska) nejbližší a tak není divu, že si tento ostrov v imigrační terminologii vysloužil přívlastek „brána do Evropy“. Mezi další cíle afrických imigrantů na této trase lze zařadit cestu imigrantů ve směru Španělsko, Kanárské ostrovy nebo na další ostrovní stát ve Středozemním moři – Maltu. [22,45]

Obr.2 Trasa uprchlíků ze severoafrických břehů [64]

Přehled o tom kolik stojí africké uprchlíky cesta na evropský kontinent ukazuje následující schéma:

a) po vodě:

- ze západní Afriky → Kanárské ostrovy: 1000 – 1500€
- z Maroka → Španělska: 1500€
- z Libye → Itálie (přes sicilský ostrov Lampedusa): 1500 – 2000€

b) po souši (uvnitř Afriky):

- v závislosti od vzdálenosti: 1000 – 3400€

c) letecky:

- kombinace dopravy: 9000 - 16000€

Rozpětí výdajů na cesty jsou jen hrubým odhadem, jež udávají samotní migranti z různých afrických zemí. [45]

Alarmující počet celkových případů nelegální migrace na této trase vykazují následující statistické údaje pořázené agenturou Frontex, jež se týkají počtu přistěhovalců ve Španělsku (resp. na Kanárských ostrovech), Itálii (resp. na ostrově Lampedusa) a dalšího z ostrovních států ve Středozezemním moři – Malty. Údaje srovnávají období během roku 2006 s celkovými údaji za rok 2005.

Tab.1: Ilegální přistěhovalci připlouvající po moři [43]

Illegal migrants arriving by sea			
ITALY - Sicily incl. Lampedusa			
Jan- Aug 06	14,567	total 2005	22,939
SPAIN - the Canaries			
Jan- Jul 06	17,058	total 2005	11,781
MALTA			
Jan- Aug 06	1,502	total 2005	1,822

Tento neutěšený stav v podobě prudkého růstu ilegálních imigrantů, především v členských státech na jihu, tak logicky vyžaduje a bude i v budoucnu vyžadovat intenzivní pozornost a progresivní opatření. Tyto opatření je třeba provádět jak na vnitrostátní, tak na evropské úrovni. Velmi důležité bude, jakým způsobem se k této ožehavé otázce budou stavět jednotlivé členské země rozrůstající se Evropské unie, které nejsou tak postiženy ilegálním přistěhovalectvím, či migračními problémy jako výše zmíněné země na jižních hranicích Evropské unie. I proto na řadě jednáních představitelů Evropské unie zaznívá výzva o zaujmutí všeobecného solidárního postoje

a podpory vůči členským státům na jihu, jež se potýkají s rozsáhlým přistěhovalectvím ze subsaharské Afriky. Zaujmutí určitého postoje v této otázce se týká i České republiky, která vstoupila do soukolí zvaného Evropská unie 1. května 2004.

6 Nelegální migrace a ČR po roce 1989

6.1 Faktory ovlivňující nelegální migraci

Revoluční události v roce 1989 a následující devadesátá léta výrazně změnilly charakter migračních proudů. Jedním z mnoha faktorů, které se na tomto vývoji podepsaly, bylo otevření hranic v dosud utlačovaných zemích. Řada lidí se vrací ze západních zemí, kde pobývali během nadvlády Sovětského svazu nad Československem. Naproti tomu se řada lidí snaží dostat po otevření hranic za svými příbuznými na západ. Tento trend je navíc umocněn nově získaným pocitem volnosti, svobody a naděje v lepší budoucnost. Československo v porevolučních letech představuje pro migranty tranzitní a postupem času i cílovou zemi. Nelegální migrací v porevolučních letech se myslí nelegální překračování státních hranic. Na základě statistik získaných z Českého statistického úřadu lze vypočítat výrazné zvýšení celkového počtu nelegálně migrujících přes státní hranice za rok 1998. Na tomto výkyvu se mimo jiné podepsala Kosovská krize a fakt, že na konci devadesátých let byla naše země využívána řadou migrantů jako tzv. tranzitní země do západních oblastí. Od roku 1998 až do současnosti má počet nelegálně migrujících přes státní hranice spíše sestupnou tendenci a převažuje spíše druhá rovina fenoménu nelegální migrace – a sice porušování pobytového režimu. [7]

6.2 ČR a nelegální migrace v letech 1993 - 2008

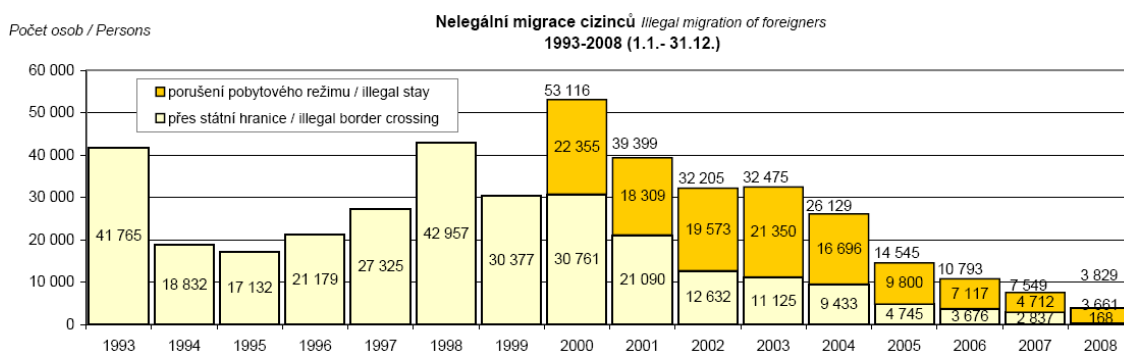
Pro dokonalé dokreslení vývoje situace nelegální migrace na území ČR jsem se rozhodl pro srovnání této problematiky v horizontu deseti let. Svoji pozornost jsem zaměřil především na rok 1998 ve srovnání s rokem 2008. Výrazně sestupnou tendenci nelegálně migrujících přes státní hranice vykazuje právě srovnání z let 1998 a 2008 na základě grafu 1. V roce 1998 se jednalo o 42 957 zjištěných případů nelegálně migrujících přes státní hranice. V roce 2008 šlo o 3 661 zjištěných případů nelegální migrace přes státní hranice, přičemž do celkové statistiky nelegální migrace byla zahrnuta i druhá rovina tohoto pojmu – a sice porušování pobytu (celkem 168 zjištěných případů). Výrazný pokles v rovině nelegálně migrujících přes státní hranice vypovídá o tom, že je ostraze hranic věnována zvýšená pozornost. Důvody tohoto poklesu lze i možná spatřovat v řadě restriktivních opatřeních vlády České republiky. Nutno ovšem dodat, že ani forma dalších restriktivních mechanismů vlády nemůže zcela vymístit nelegální migraci. Přesto je tu patrný výrazný posun, kdy porevolučními vládami

aplikovaný model „volné“ liberální migrační politiky začíná být nahrazován modelem mnohem systematictějším a restriktivnějším. Tento ukazatel je podložen argumenty, jakými jsou postupné změny legislativy – resp. přípravy, které souvisely se vstupem do EU v roce 2004.

Počínaje rokem 2002 je pravidelně zjišťován vyšší podíl cizinců, u kterých bylo odhaleno porušování pobytového režimu, než cizinců, kteří nedovoleným způsobem překračovali státní hranice. Tento trend byl způsoben především tím, že řada cizinců vstoupila na území ČR legálně, ovšem postupem času (např. propadnutím víza a dalším setrváváním na našem území) přešla do ilegálního postavení v podobě porušování pobytového režimu. Tento trend nastupující počínaje rokem 2002 ovšem přetrval do roku 2008, kdy byl opět zaznamenán vyšší podíl zjištěných případů nelegální migrace přes státní hranice. Tento jev může být dle mého názoru spojen se zrušením kontrol na vnitřních hranicích a vstupem do schengenského prostoru. Až další vývoj v následujících letech ukáže, zda tento jev bude trvalejšího rázu nebo bude spíše převažovat porušování pobytového režimu, jako tomu bylo v letech 2002-2007.

Veškeré informace související s porušováním pobytového režimu jsou pečlivě sledovány cizineckou policií teprve od roku 2000. Starší údaje z 90. let o zjištěné nelegální migraci se mi nepodařilo získat. Toto zjištění souvisí s rozdělením Československa na dva svrchované státy, se skartací řady informací a rovněž také s reformou bezpečnostních složek státu.

Zajímavé hodnoty vykazuje následující graf nelegální migrace cizinců (illegal migration of foreigners) v letech 1993 – 2008. Zatímco světlou barvou je v grafu vyjádřen podíl nelegálně migrujících přes státní hranice (illegal border crossing), tak tmavší barva v grafu představuje porušení pobytového režimu cizinců (illegal stay).

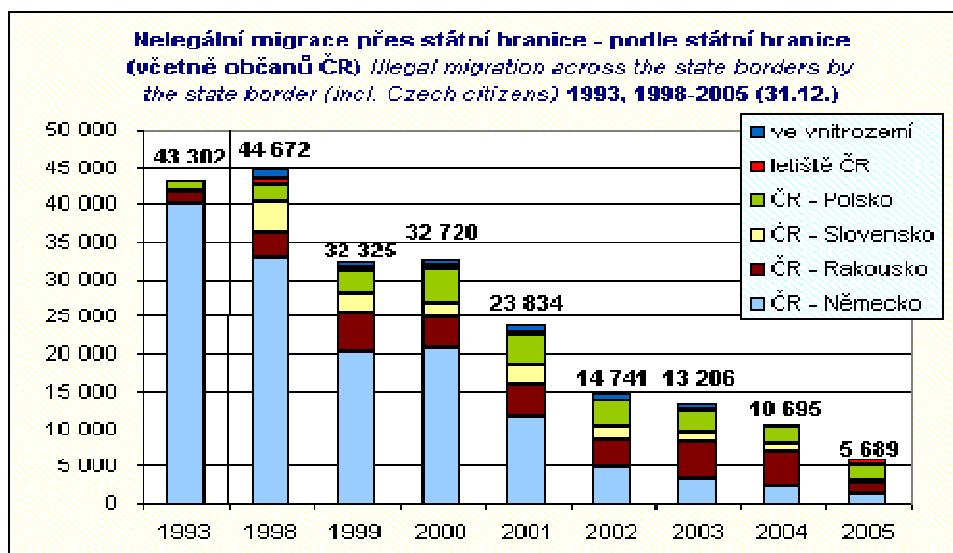

Graf 1: Nelegální migrace cizinců 1993 – 2008 [53]

Nelegálně migrující cizinci překračující státní hranice České republiky v roce 2005 (rok po vstupu do EU) byli nejčastěji identifikováni příslušníci ruské federace (661 osob, 14 % všech cizinců nelegálně migrujících přes hranice), na druhém místě se jednalo o příslušníky ukrajinské národnosti (612 osob, 13 %), následováni příslušníky Polska (468 osob, 10 %). Nejednalo se však jen o zástupce z těchto tří zemí. Jako další následují národní příslušníci SRN, Číny, Indie, Moldavska a Bulharska. Na celkový počet všech nelegálně migrujících osob přes státní hranice České republiky – tedy nejen cizinců, měli paradoxně nejvyšší podíl samotní občané České republiky (944 osob, což bylo 17 % všech nelegálně migrujících).

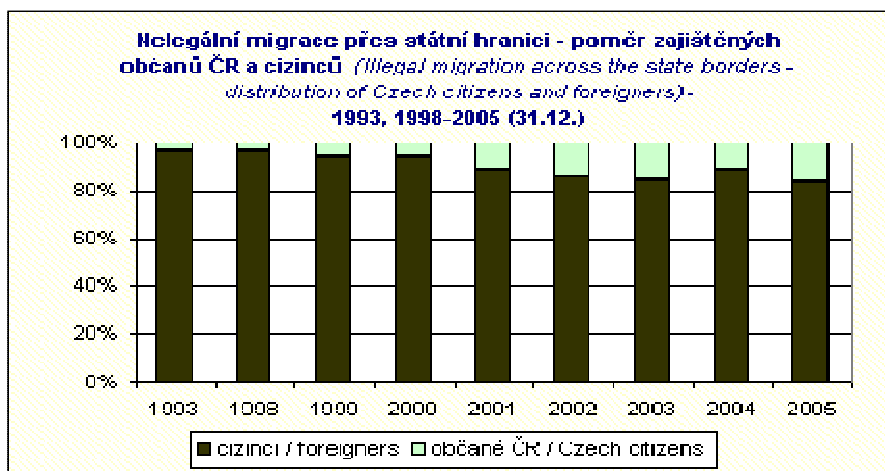
Mezi nejčastěji nelegálně překračovanou hranici byla v roce 2005 hranice česko-polská (celkem ji překročilo nelegálně 1 965 osob), následuje hranice česko-rakouská (1 618 osob) a hranice česko-německá (1 233 osob). Nejvyváženější byla pak situace na česko-polské hranici, tzn. že počty osob zadržených ve směru do České republiky a z ní si přibližně odpovídaly. Na česko-slovenské hranici bylo zjištěno 250 případů nelegálních přechodů víceméně ve směru do ČR. Další nelegálně migrující případy do země byly zaznamenány na letištích (asi 11 %).

Zevrubnější srovnání nabízí graf 2 – nelegální migrace přes státní hranice – podle státní hranice (včetně občanů ČR) pro roky 1993, 1998 – 2005.

Graf 2: Nelegální migrace přes státní hranice v letech 1993, 1998 – 2005 [52]

Poměr počtu zajištěných cizinců a občanů ČR přes státní hranici vykazuje následující graf 3. Z grafu je patrný mírný nárůst počtu zajištěných občanů ČR přes státní hranici při nelegální migraci v období let 1993, 1998 – 2005. Poměr zajištěných cizinců přes státní hranici při nelegální migraci ovšem výrazně převyšuje.

Graf 3: Poměr zajištěných občanů ČR a cizinců [52]

V druhé zaznamenávané oblasti – tedy v oblasti porušování pobytového režimu, byl zaznamenán v roce 2005 pokles oproti předcházejícímu roku o 41%, což představuje 9 800 cizinců. Nejčastější porušení pobytového režimu bylo zjištěno u příslušníků ukrajinské národnosti (asi 70 % všech cizinců, což představuje 6 838 osob). Mezi další cizince, kteří porušovali pobytový režim patří příslušníci Vietnamu (6 % všech cizinců) a občané Číny, Běloruska a Ruska.

6.3 Česká republika po vstupu do EU

Vstup České republiky do Evropské unie 1. května 2004 znamenal významný mezník v historii naší země. Na základě výročních zpráv o situaci v oblasti migrace lze vypočítat jistá specifika v rámci migračních trendů. I nadále platí, že mnozí cizinci ze třetích zemí vnímají naši zemi jako tzv. přestupní stanici při své cestě dále na západ. Do této skupiny cizinců patří i ti, kteří při vstupu na naše území požádají o mezinárodní ochranu a ochranu během azylového řízení často zneužijí tím, že v rozporu se zákonem opouštějí Českou republiku. Řečeno migrační terminologií dochází k nelegální migraci do cílových zemí. Ze statistik z „Výroční zprávy o situaci v oblasti migrace na území České republiky v roce 2007“ vyplývá, že počet zadržených nelegálních migrantů ve směru z České republiky je nadále vyšší, než počet zjištěných případů ve směru do České republiky. Tento specifický trend je vysvětlován i tím, že řada cizinců vstoupí na naše území legálním způsobem, posléze je ovšem nelegálním způsobem opustí. [13]

Následující tabulka přehledným způsobem srovnává odhalené případy nelegální migrace přes státní hranice v letech 2006 a 2007. Z tabulky je patrné, že v obou statisticky zpracovávaných obdobích je zaznamenán vyšší počet případů nelegální migrace *ve směru z České republiky*. Vyjádřeno v číslech a procentech:

- v roce 2006 se jednalo o 2 750 zadržených osob (62,9 %);
- v roce 2007 se jednalo o 2 008 zadržených osob (59,3 %).

Tab.2: Nelegální migrace přes státní hranice České republiky – úseky státních hranic – porovnání shodného období roku 2006/2007 [13]

Období roku	1. 1. -	tj. %	1. 1. -	tj. %	Změna oproti předcházejícímu období	
	31. 12. 2006		31. 12. 2007		v [%]	absolutní číslo
Nelegální migrace přes státní hranice ČR						
Celkem zjištěno osob	4 371	100,0	3 384	100,0	-22,6	-987
z toho ve směru z ČR	2 750	62,9	2 008	59,3	-27,0	-742
z toho ve směru do ČR	1 621	37,1	1 376	40,7	-15,1	-245
Z toho na SH ČR s Polskem	1 385	31,7	1 042	30,8	-24,8	-343
se SRN	1 047	24,0	1 015	30,0	-3,1	-32
s Rakouskem	1 111	25,4	702	20,7	-36,8	-409
se SR	284	6,5	179	5,3	-37,0	-105
letišť ČR	544	12,4	446	13,2	-17,9	-97

6.3.1 Státní hranice s Polskou republikou

Nejvíce zatíženým úsekem státních hranic, co se týče počtu zjištěných případů nelegální migrace přes státní hranice, je státní hranice s Polskem (za rok 2006 celkem 1 385 zadržených osob, v roce 2007 bylo zadrženo 1 042 osob). Zajímavé na této statistice je to, že za rok 2007 bylo na této státní hranici zadrženo více osob ve směru do ČR (jednalo se o 582 zadržených osob). Naproti tomu ve směru z ČR bylo zadrženo celkem 460 nelegálních migrantů. Statistika na této státní hranici tak poněkud zkresluje skutečnost, že vyšší počet případů nelegální migrace byl zaznamenán *ve směru z ČR*. Na druhou stranu je nutné podotknout, že v rámci komplexní analýzy je třeba přihlídnout především k celkové statistice zjištěných případů nelegální migrace a to ze všech úseků státních hranic. Dalším zajímavým zjištěním je, že mezi nelegálně migrujícími osobami zajištěnými na státní hranici s Polskem mají největší zastoupení občané České republiky a občané ze zemí Evropské unie. Tyto osoby byly zadrženy, když překračovali státní hranice při turistice či provozování různých sportů.

6.3.2 Státní hranice se Spolkovou republikou Německo

Druhým nejvíce zatíženým úsekem státních hranic, co se týče počtu zadržených osob je státní hranice se SRN. Na tomto úseku hranice bylo v roce 2007 zadrženo 1 015 nelegálních migrantů. Právě zde se nejmarkantněji projevuje počet zajištěných osob, které směřovaly *ve směru z ČR* – v tomto případě do SRN (z celkového počtu zadržených jde o 90 % - což představuje 913 osob). Z tohoto údaje vyplývá, že v permanenci byly především příslušné orgány na ochranu hranic v SRN, které se po zadržení staraly o předání těchto osob zpět na naše území. Je třeba také vyzdvihnout činnost společného kontrolního týmu obou zemí, který se výraznou měrou podílí na ochraně hranic či potírání kriminality v příhraničních oblastech.

6.3.3 Vzdušná hranice

V rámci vzdušné hranice ČR není výskyt nelegální migrace tak markantní jako v případě ochrany pozemních hranic. Oproti roku 2006 (zadrženo 544 osob) se počet zadržených v roce 2007 (zadrženo 447 osob) lehce snížil. Jednalo se o osoby řazené do dvou specifických kategorií. Do první patří ty, které byly zadrženy v tranzitním prostoru letiště a nemohly se prokázat žádnými cestovními doklady. Do druhé skupiny patří ty osoby, které sice při zadržení disponovaly cestovními doklady, ovšem jednalo se o neregulérní cestovní doklady. Co se týče směru zadržení, tak převažoval počet zadržených *ve směru do ČR* (308 osob). Z celkového počtu zadržených v roce 2007 bylo více jak 98 % občanů třetích zemí.

6.3.4 Zelená hranice

Zelenou hranicí bývá označován úsek hranic, jež se nachází mimo hraniční přechody (myšleno mezi dvěma hraničními přechody), přičemž lze mluvit i o zelené hranici na hraničním přechodu, který není zrovna v provozní době. Dnes tento termín komplexně označuje pozemní hranice. V hraniční terminologii je používán i termín „modrá hranice“, jež vyjadřuje mořskou hranici. Přelomové z hlediska ochrany státních hranic se pak stalo datum 21. prosince 2007, kdy Česká republika vstoupila do schengenského prostoru. Do konce roku 2007 tak byly odstraněny veškeré překážky bránící volnému průjezdu přes státní hranice. Ukončena pak byla kontrola všech osob či dopravních prostředků překračujících státní hranice na hraničních přechodech, resp. i na dalších místech k překročení hranic. Zelená hranice nebyla výjimkou a tak i zde byly kontroly odstraněny. Pro referáty cizinecké a pohraniční policie (RCPP) to znamenalo jediné –

počínaje 21. prosincem 2007 již nemusely zajišťovat ochranu státních hranic jak na tzv. „zelené hranici“ (celková délka činí 2324,6 km), tak na hraničních přechodech. Pro inspektoráty cizinecké policie platí, že počínaje tímto datem zajišťují ochranu vnějších schengenských hranic na pěti českých letištích (Praha-Ruzyně, Brno-Tuřany, Ostrava-Mošnov, Karlovy Vary, Pardubice). [13, 32]

6.4 Přístup k nelegální migraci

6.4.1 Přístup k nelegální migraci v ČR

Nelegální migrace představuje možné ohrožení pro vnitřní stabilitu a bezpečnostní situaci v cílových zemích. Proto jsou opatření na poli nelegální migrace jedním ze stěžejních témat, kterými se zabývá migrační politika České republiky. Mezi základní dokument v oblasti potírání nelegální migrace je „*Akční plán boje s nelegální migrací*“, který byl schválen usnesením vlády ČR č. 108 ze dne 4. února 2004. Jak uvádí portál MV ČR, tak se tento plán opírá o zásadu č. 3 Zásad politiky v oblasti migrace cizinců a navazuje na úkoly stanovené Národním akčním plánem boje proti terorismu. Mezi hlavní cíl akčního plánu patří hledání a realizování takových opatření, jež povedou k minimalizaci fenoménu nelegální migrace a budou motivovat samotné cizince k legálnímu vstupu a pobytu na území ČR. Akční plán boje s nelegální migrací se tak stává koncepčním dokumentem, který obsahuje harmonogram pro plnění opatření, přičemž je každoročně aktualizován. Opatření, která byla stanovena v souvislosti s bojem s nelegální migrací byla v Akčním plánu původně rozčleněna do pěti oblastí, kterými byly:

- 1) prevence
- 2) kontrola a sankce
- 3) legislativa
- 4) mezinárodní spolupráce
- 4) meziresortní spolupráce
- 5) mezinárodní spolupráce

Na plnění opatření stanovených aktualizovaným harmonogramem Akčního plánu se podílejí Ministerstvo vnitra ČR, Ministerstvo zahraničních věcí ČR, Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR a Ministerstvo financí ČR. Z toho obecně plyne, že problematiku mezinárodní migrace nelze řešit pouze na úrovni jediného resortu. Proto se na vytváření projektů a jednotlivých programů podílí jednotlivé resorty, přičemž realizace nebo příprava je diskutována s ústředními orgány, které nesou odpovědnost za vytyčené oblasti. [31]

6.4.2 Přístup k nelegální migraci v EU

Z historie je patrné, že evropské země vždy nepostupovaly jednotným způsobem v oblasti mezinárodní migrace. Bylo to zapříčiněno jednak různorodostí migrační proudů, tak i odlišnou politickou kulturou v daných zemích. Na základě tohoto vývoje si dala Evropská unie za cíl vytvořit určitou jednotnou koncepci v oblasti azylové a migrační politiky. Od 80. let 20. století vytváří koncepci, která by sjednotila a harmonizovala azylovou a migrační politiku na evropské půdě a přispěla tak ke zdárnému integračnímu procesu členských zemí EU. Postupem času bylo dosaženo řady úspěchů v této oblasti. Rozvinutá spolupráce mezi jednotlivými zeměmi EU je např. patrná ze společné kontroly hranic či snahami o sjednocení v oblasti azylového systému. K těmto dílčím krokům byly v poslední době přidány i snahy o vzájemnou spolupráci v oblasti řízení pracovní migrace, jak postupovat v případech neregulérních migrantů či jak spolupracovat se třetími zeměmi. Plány a očekávání ze strany EU je jedna věc, ovšem realita bývá mnohdy úplně jiná. Až teprve budoucnost ukáže nakolik se podaří sjednotit a harmonizovat evropskou azylovou a migrační politiku. [29]

Na půdě Evropské unie se problematika nelegální migrace řeší zejména na pracovní skupině Rady EU Migrace a v některých případech také na pracovní skupině Rady EU Hranice.

6.4.2.1 Legislativa Evropské unie v oblasti nelegální migrace

- Směrnice Evropského parlamentu a Rady o minimálních standardech a postupech členských států v případě návratu nelegálně pobývajících příslušníků třetích zemí.
- Směrnice evropského parlamentu a Rady stanovující postihy proti zaměstnavatelům státních příslušníků třetích zemí s nelegálním pobytem. [31]

6.4.2.2 Úspěchy českého předsednictví EU v rámci nelegální migrace

V rámci českého předsednictví EU (leden-červen 2009) bylo na poli nelegální migrace dosaženo řady úspěchů. V rámci šestiměsíčního českého předsednictví EU vyjednala ČR v Evropském parlamentu více jak 80 konkrétních opatření. Byl dokončen a schválen návrh Směrnice o sankcích proti zaměstnavatelům nelegálních přistěhovalců (většinou přicházejících ze třetích zemích). Výrazným hybatelem pro přijetí této směrnice byla již jednání během francouzského předsednictví (červenec-prosinec 2008), kdy byl návrh směrnice projednán a posléze byl navržen kompromisní text, který by byl

akceptovatelný pro většinu členských zemí. Směrnice o sankcích proti zaměstnavatelům nelegálních přistěhovalců by měla přinést jednotnou úpravu postihů a sankcí směrem k subjektům zaměstnávajících státní příslušníky třetích zemí, jež pobývají na území členských států nelegálně. Směrnice počítá nejen s finančními postihy, ale i v určitých případech s trestními sankcemi pro zaměstnavatele. Ze směrnice dále vyplývá, že bude velmi důležité, na kolik budou schopny jednotlivé členské státy na svých území zajistit provádění dostatečných kontrol v oblasti zaměstnávání nelegálních přistěhovalců. Jedině dostatečným množstvím kontrol lze čelit této problematice. Doposud byly prováděny namátkové kontroly pouze ve 2% evropských podniků. Dále bylo v rámci českého předsednictví diskutováno o zneužívání legálních procedur a nástrojů k nelegální migraci. Rovněž na zasedáních v rámci českého předsednictví zaznělo, že je třeba více rozvíjet spolupráci mezi jednotlivými členskými zeměmi, přičemž patřičný důraz byl věnován bezpečnostní otázce. Samotným tématem bezpečnosti byla příprava pro spuštění projektu Schengenského informačního systému druhé generace (SIS II). Tento systém by měl podle posledních prognóz nahradit v roce 2011 stávající informační systém SIS, jež doposud zajišťoval komplexní výměnu informací o osobách a věcech nezbytných pro zajištění bezpečnosti v prostoru bez kontrol na vnitřních hranicích. Předpokládá se, že nový informační systém SIS II by měl více zefektivnit výměnu informací mezi jednotlivými zeměmi v schengenském prostoru. [30,50,51]

6.4.2.3 Fond vnějších hranic (FVH) pro období 2007–2013 jako součást rámcového programu Solidarita a řízení migračních toků

Informace o FVH se mi podařilo získat na základě návštěvy MV ČR v Praze ze dne 16. prosince 2008. V rámci resortu MV ČR je za veškeré informace a realizaci fondů v České republice odpovědný Odbor azylové a migrační politika (OAMP).

Zřízení samotného Fondu pro vnější hranice na období 2007-2013 předcházelo ustanovení Evropské komise v roce 2006 tzv. Rámcového programu Solidarita a řízení migračních toků na období 2007-2013. Tento program vznikl na evropské půdě s cílem řešit spravedlivé finanční rozložení odpovědnosti členských států, jež souvisí s integrovanou kontrolou na vnějších hranicích EU a společnou azylovou a migrační politikou.

Na základě Rámcového programu Solidarita a řízení migračních toků vznikly v polovině roku 2007 čtyři fondy, které by měly tvořit celistvý obraz dané problematiky. Jedná se o:

- 1) Evropský fond pro integraci státních příslušníků třetích zemí na období 2007-2013.
- 2) Fond pro vnější hranice na období 2007-2013.
- 3) Evropský uprchlický fond na období 2008-2013.
- 4) Evropský návratový fond na období 2008-2013.

V prosinci 2006 Rada EU ustanovila Fond pro vnější hranice (FVH) na období 2007-2013. Účelem FVH je zajistit prostřednictvím finanční pomoci harmonizovanou úroveň ochrany všech typů vnějších hranic v členských státech EU v kontextu čtyř pásmového konceptu ochrany hranic. Evropská komise založila fond na dvou základních složkách:

- a) na mechanismu solidarity – tedy rovnoměrného rozdělení břemene mezi členskými státy při ochraně vnějších hranic EU
- b) na vytvoření klíče k přerozdělení prostředků

FVH musí vycházet ze společného integrovaného systému řízení vnějších hranic. Klíčovou roli při určení konkrétních částek z fondu pro jednotlivé členské státy EU sehrají faktory, které jsou jednak konstantní (délka hranic, počet přechodů atd.), tak také variabilní faktory (zvýšený migrační tlak na některé hranice, ohniska migrace atd.).

Prostřednictvím tohoto nového nástroje bude členským státům EU umožněno čerpat v letech 2007–2013 finanční prostředky ve výši 1.820 mld. EUR. Evropská komise vypracovává roční rozpisy, které budou rozděleny mezi jednotlivé členské státy následujícím způsobem:

- 30% na vnější pozemní hranice
- 35% na vnější mořské hranice
- 20% na letiště
- 15% na konzulární úřady

Z tohoto rozdělení vyplývá, že ČR bude moci využívat prostředky z FVH zejména na projekty týkající se oblastí letišť a konzulárních úřadů. Finanční toky mezi Evropskou komisí a MV ČR jsou řízeny Evropskou komisí a platby probíhají v eurech. Platby se provádějí v podobě předběžných plateb a plateb zůstatků. Vybrané projekty mohou být financovány z FVH maximálně do výše 75 % uznatelných výdajů na projekt. Zbylou část je nutno uhradit z vlastních zdrojů, popř. z jiných zdrojů, které si příjemce veřejné finanční podpory z FVH musí obstarat sám. Zdroje, které si zajišťuje příjemce sám, nesmí být z jiných zdrojů v rámci rozpočtu EU. [13,57]

7 Cílené programy v souvislosti s nelegální migrací

7.1 Program podpory při potírání nelegální migrace

Jak uvádí portál MV ČR, tak byl realizován v souladu se zásadami politiky vlády v oblasti migrace cizinců zakotvenými v Usnesení vlády České republiky č. 55 ze dne 13. ledna 2003 „*Program podpory při potírání nelegální migrace.*“

Tento program, který byl vytvořen s cílem úspěšně a efektivně vézt boj v oblasti nelegální migrace, vychází z jednotlivých ustanovení Směrnice rady 2004/81/ES ze dne 29. dubna 2004 o povolení k pobytu pro státní příslušníky třetích zemí, kteří jsou obětmi obchodování s lidmi nebo obdrželi pomoc k nedovolenému přistěhovalectví a jež zároveň spolupracují s příslušnými orgány.

Mezi základní cíle tohoto Programu patří:

- Zajištění účinné právní, sociální i psychologické podpory státním příslušníkům třetích zemí (touto podporou se myslí i zajištění péče a bezpečnosti pro jejich rodinné příslušníky, které se nacházejí současně na území ČR).
- Zajištění efektivní spolupráce těchto cizinců s příslušnými orgány a zainteresovanými osobami v trestním řízení, jež mají za úkol odhalovat a řešit související trestnou činnost.

V rámci efektivního vývoje Programu byly nastaveny dvě zásadní fáze. První fáze se zaměřením především na detekování případných svědků. Těmto lidem mají být pak poskytnuty komplexní informace o Programu (např. právní poradenství či jiná forma pomoci) s cílem, aby se rozhodovali ohledně spolupráce s orgány v trestním řízení či k dobrovolnému návratu v naprosto objektivních podmínkách. Druhá fáze je zaměřena na zdárný průběh trestního řízení, s čímž souvisí podpora svědků se snahou směřovanou k případné integraci do společnosti.

Hlavní koordinátor všech činností Programu je OAMP, který přiměl ke spolupráci příslušné orgány působící v trestním řízení, neziskové nevládní organizace, Mezinárodní organizaci pro migraci, PČR SCP, ÚOOZ či Správu uprchlických zařízení MV ČR. Všichni tito činitelé, kteří se na Programu podílí mají přesně určenou působnost a způsob, jak předávat informace. [13]

7.2 Readmisní dohody

Ohledně problematiky readmisních dohod mi poskytl zajímavé materiály, odkazy a poznatky zaměstnanec MV ČR pan Miloš Mrkvica.

Česká republika stejně tak jako Evropská unie, považuje politiku návratů nelegálních migrantů do zemí jejich původu za prvořadou. V případech, kdy neoprávněně pobývající osoba na určitém území odmítá dobrovolný návrat, je třeba zajistit mechanismus, který umožňuje realizovat vyhoštění této osoby z území daného státu. Tímto mechanismem pro realizaci (uskutečnění) návratů osob odmítajících dobrovolný návrat jsou myšleny tzv. *readmisní dohody*. Hlavním účelem těchto dohod je usnadnit a maximálním možným způsobem urychlit proces readmise. Pojmem readmise není myšlen jen samotný akt předání. Samotnému vydání předchází následující fáze:

- Zjištění totožnosti a státního občanství dané osoby.
- Prokázání vstupu na území jedné smluvní strany z území druhé smluvní strany.
- Vystavení dokladu.
- Skutečné předání.

Podmínky, po jejichž splnění jsou smluvní strany povinny dotčené osoby přijmout stanovují právě readmisní dohody. Základem uzavření readmisní dohody je především dobrá komunikace a sladění smluvních požadavků mezi dvěma státy. Realizace je možná za předpokladu, že stát, za jehož občana se migrant prohlašuje, potvrdí státní občanství a jeho totožnost a vyjádří svůj souhlas s jeho přijetím na své území. Ministerstvo vnitra České republiky se na oblast sjednávání readmisních smluv plně koncentruje, protože právě tato oblast je chápána jako jedna z nejdůležitějších oblastí v boji s nelegální migrací. I když má Česká republika sjednány takové dohody s řadou států, tak nadále existují takové státy, se kterými je jednání o readmisních dohodách problematické. Do této kategorie spadají právě státy, jejichž občané jsou nejvíce zastoupeni mezi nelegálními migranty.

K 17. září 2009 měla Česká republika sjednány readmisní dohody s celkem 14ti státy světa (s Německem, Polskem, Rakouskem, Slovenskem, Slovinskem, Maďarskem, Bulharskem, Rumunskem, Chorvatskem, Moldavskem, Kanadou a Vietnamem. Ve fázi ratifikace je readmisní dohoda např. se Švýcarskem. Obecně se dá říci, že sjednávání readmisních dohod je takovým během na dlouhou vzdálenost. Ne každá země totiž dokáže sladit smluvní podmínky právě s tou druhou. Česká republika je s některými

zeměmi ve fázi jednání na **bilaterální úrovni**. Bilaterální úrovni se rozumí úroveň vztahů, resp. politického jednání mezi dvěma stranami (zde tedy představující úroveň mezi dvěma státy). Texty sjednávaných dohod ČR s ostatními státy jsou v různém stádiu rozpracovanosti. Přesněji řečeno se jedná o readmisní dohody s Arménií či Egyptem. Readmisní dohodu lze sjednat i na tzv. **komunitární úrovni**. O dohodu na této úrovni se snaží docílit Česká republika s Gruzíí. Jakmile Evropská komise udělí tzv. mandát o udělení komunitární readmisní dohody, tak již nelze jednat o bilaterální dohodě. Jednání s dalšími zeměmi probíhají na úrovni Evropského společenství.

Ve druhé polovině roku 2009 byla platná readmisní dohoda s Albánií, Hongkongem, Macaem, Srí Lankou a Ruskem. Dnem 1. ledna 2008 vstoupilo v platnost dalších 6 readmisních dohod, a to s Ukrajinou, Moldavskem, Bosnou a Hercegovinou, Černou Horou, Makedonií a Srbskem. V jednání nadále zůstávají readmisní dohody s Tureckem, Marokem, Alžírskem a Čínou. [27,33]

7.3 Národní plán řízení ochrany státních hranic ČR

Vzhledem k faktu, že ochrana vnějších hranic ČR byla vymezena ve strategickém dokumentu „**Národní plán řízení ochrany státních hranic České republiky**“ (schválen vládou ČR dne 18. 4. 2007), má MV ČR zájem připravit s ohledem na výše uvedené informace prováděcí plány k jednotlivým pásmům ochrany hranic dle Národního plánu. Národní plán obsahuje čtyři pásma:

- 1) První zahrnuje aktivity České republiky prováděné mimo území EU – v zemích původu a tranzitu. Tyto aktivity slouží jako přímý prvek ochrany hranic nebo jako prevence. Jedná se mimo jiné o vysílání styčných důstojníků a poradců pro doklady do třetích zemí, zpracovávání žádostí o udělení víza, sběr informací zastupitelskými úřady, či konzulární spolupráci na místní úrovni.
- 2) Do druhého pásma ochrany vnějších hranic spadá multilaterální, bilaterální a místní spolupráce, a to jednak se třetími státy přiléhajícími k vnější schengenské hranici, a jednak se členskými státy EU, resp. schengenského prostoru.
- 3) Třetí pásmo zahrnuje přímou ochranu vnější hranice, kterou má ČR po svém vstupu a vstupu sousedních zemí do schengenského prostoru pouze na mezinárodních letištích provozujících vnější, tedy neschengenské lety.
- 4) **Do čtvrtého pásma jsou zařazeny aktivity na území České republiky, které jsou namířeny proti nelegální migraci a přeshraniční kriminalitě.** [57]

7.4 Scheinostův výzkum

Zajímavou analýzu o tomto výzkumu podává ve své rigorózní práci na téma „*Nelegální migrace a detentismus v České republice*“ Krahulík (2006), který srovnává situaci z poloviny devadesátých let do roku 2006.

Krahulík (2006) uvádí, že za první komplexní výzkum v oblasti nelegální migrace na našem území je považován Scheinostův výzkum. Tento výzkum vznikl v letech 1993-1994. Zajímavé na tomto výzkumu je, že Scheinost neparoval s přímými údaji od samotných migrantů. Při svém výzkumu použil dotazníkovou metodu, přičemž si oslovené respondenty vybíral z řad policistů, státních zástupců či soudců. Přitom také používal policejní statistiky a doplňující informace z denního tisku a trestních spisů. [10,18]

Scheinost (1995) popisuje, že existují případy, kdy četné organizace převaděčů nečekají na poptávku samotných migrantů. Iniciativně tyto organizace vystupují a lákají migranty, aby se rozhodly využít právě jejich služeb. Slibují migrantům, že nelegální cesta znamená rychlejší splnění jejich snu o lepším životě v cílové zemi. Obecně platí ale, že prvotní impulsem opustit zemi původu je na rozhodnutí samotného migranta.

Scheinost (1995) dále uvádí, že rozhodnutí jít nelegální cestou může znamenat v řadě případů naprosté finanční zruinování samotných migrantů. Navíc se migranti dostávají do područí různých zločineckých organizací a zbavit se jejich vlivu představuje často neřešitelný problém. Tyto zločinecké organizace profitují z počáteční důvěry samotných běženců a vykořisťují je. Je patrné, že zaměření těchto zločineckých organizací na nelegální migraci je dostatečně výnosné a představuje pro ně minimální rizika postihu. [18]

V souvislosti s návrhy nových imigračních opatření došlo k zajímavé situaci v květnu 2008 v Itálii. Tehdejší pravicová vláda Silvia Berlusconiho chtěla přistoupit k radikálnímu řešení imigračních otázek. V navrhovaných imigračních řešeních italské vlády zaznělo, aby se na ilegální migraci pohlíželo jako na trestný čin, za který budou moci italské soudy poslat provinilce do vězení. Trestní sazba pak měla být stanovena mezi šesti měsíci až čtyřmi lety odnětí svobody. Jako dalším možným trestem mělo být pro nelegální imigranty okamžité vyhoštění ze země. Italská vláda zamýšlela těmito kroky omezit a hlavně snížit rostoucí počet ilegálních přistěhovalců. Samotným

impulsem pro italskou vládu byl i fakt, že řadu závažných trestných činů v tomto období spáchali ilegální přistěhovalci. S plánovanými kroky italské pravicové vlády učinit z nelegální migrace trestný čin ostře nesouhlasily Evropská unie, nevládní organizace či církve v Itálii, které se obávaly, že schválení plánovaných kroků by mohlo vyvolat nárůst rasismu v Itálii. [23]

V souvislosti s touto problematikou se ukázal vliv Evropské unie a tak byl 17. října 2008 nahrazen plánovaný trest vězení za nelegální migraci pouze pokutou a po zaplacení pokuty následným vyhoštěním provinilce. Italská vláda ovšem potvrdila, že přihledne k negativnímu postoji Evropské komise k automatickému vyhošťování občanů Evropské unie, kteří nemají uspokojivý příjem a stálé bydliště, jak to předpokládá návrh zákona o bezpečnosti. [24]

Scheinost (1995) ve své studii analyzuje bezpečnostní riziko a další vyplývající protiprávní činnosti související s nelegální migrací. Mezi související činnosti, které jsou spojeny s nelegální migrací patří padělání či pozměňování dokumentů. Další činnost související s nelegální migrací je snaha zkorumpovat státní úředníky. Násilí namířené proti migrantům není běžné. Zločinecká organizace často spíše využívá násilné prostředky buď k dosažení stability uvnitř samotné organizace nebo v konkurenčním boji s ostatními organizacemi. Výrazné ohrožení stability mezinárodní bezpečnosti podle Scheinosta způsobuje existence dobře fungujících zločineckých organizací, které působí na území několika států. [10,18]

Podle údajů ČSÚ z počátku 90. let (asi 70 % v roce 1993 a 56 % v roce 1994) se většina cizinců pokusila o nelegální přechod státní hranice směrem z ČR během prvních tří dnů po vstupu na naše území. Dnes je situace značně odlišná, příprava každé akce trvá týdny i měsíce, během kterých migranti pobývají v uzavřených bytech a čekají na transport. [13]

7.5 Vzorec na výpočet nelegálních migrantů

7.5.1 Odhady a výzkumy nelegální migrace

Přestože jsou odhady nelegálních migrantů povahou spíše spekulativního charakteru, mají svou logiku a opodstatnění v boji s tímto negativním fenoménem. Právě odhady aktuálního či budoucího vývoje nelegální migrace mohou zvýšit tlak na vládnoucí politickou garnituru a zároveň mohou být významným faktorem ovlivňující společnost. Společnost si pak na základě takovéto prognózy či odhadu snáze uvědomí dopady a nebezpečí, které přináší nelegální migrace. Co se týče odhadů, tak je často těžké stanovit jakým způsobem byly sestaveny, či kdo se na nich podílel. Primárním tak zůstává samotný cíl výzkumu – resp. odhadu. Nízká kvalita odhadů mívá mnohdy irelevantní vypovídací schopnost, což má za následek to, že v samotné diskusi ve společnosti nehraje natolik výraznou roli. Nízká kvalita odhadů nelegální migrace rovněž nahrává tomu, že pro jednotlivé výzkumníky, resp. výzkumné týmy je pak velmi složité získat finanční podporu např. pro navazující výzkum. Současná společnost je nastavena tak, že si žádá rychlé a hlavně hmatatelně podložené výsledky všech výzkumů. Pokud zaměříme svoji pozornost na politickou sféru, tak tu vyvstává jedno pozitivní zjištění – a sice, že výsledky těchto odhadů nejsou zneužívány zájmovými či politickými skupinami ke kritice práce vlády a bezpečnostních složek státu. Z pohledu státních institucí dochází postupem času k určitému obratu postupů v boji s nelegální migrací. Ty se snaží obeznámit se s objektivními informacemi a mechanismy nelegální migrace a nelegálního zaměstnávání cizinců. Stát se tak snaží více finančně podporovat kvalitativní i kvantitativní výzkumy zkoumající četnost nelegální migrace. V budoucnu bude jistě zajímavé sledovat, jakým způsobem dokáží státní instituce sjednotit spolupráci s vědeckými, resp. výzkumnými týmy v oblasti odhadů četnosti nelegální migrace. Každá ze zúčastněných stran má v této problematice svůj význam a má co nabídnout. Státní instituce patřičnou finanční injekci, vědecké týmy naopak profesionálně provedený výzkum. Prozatím zůstává ovšem otázka velikosti nelegální migrace nezodpovězena a představuje pro obě strany výzvu do budoucna.

Odhady nelegálních migrantů v České republice se pohybují v širokém rozpětí, což následně zákonitě způsobuje, že vykazují nízkou míru spolehlivosti. Odhadem je na našem území 15-300 tisíc nelegálních migrantů. Díky takto širokému rozpětí nelze stanovit v současné době přesnější počet nelegální migrantů, natož jejich skladbu (věk, pohlaví, vzdělání, apod). Obecně se ovšem odhaduje, že na základě doposud zjištěných

případů nelegální migrace, mají největší zastoupení osoby obou pohlaví zejména v produktivním věku. [26]

Na základě skutečných dat a následné analýzy zjištěných případů nelegální migrace lze vyzorovat výrazný pokles četnosti tohoto fenoménu. Zatímco v roce 2000 byl zaznamenán rekordní nárůst případů nelegální migrace od vzniku samostatného českého státu (jednalo se o 53 116 zadržených cizinců), tak v roce 2007 počet zadržených cizinců klesl o úctyhodných 86 % (zjištěno 7 549 případů). Tyto čísla a fakta ovšem nelze brát jako skutečný stav nelegální migrace v těchto letech, protože řada případů zůstává neodhalena.

Migrační trendy západních zemích lze přirovnat k těm, které jsou charakteristické i pro Českou republiku. Na našem území je zaznamenána nelegální migrace ve spojitosti s procesem poptávky na pracovním trhu. Pro české zaměstnavatele představují migranti z východních zemí (Ukrajiny, Moldavska, Ruska, Běloruska, Číny nebo Vietnamu) levnou pracovní sílu – resp. způsob, jak zaplnit mezery na pracovním trhu. Cesty nelegálních migrantů povedou pravděpodobně do Prahy a oblastí středních Čech, resp. i dalších velkých měst po celé České republice. Právě ve velkých aglomeracích mohou nalézt cizinci více pracovních příležitostí a také především anonymitu, která je pro ně při jejich ilegálním způsobu života důležitá. [4,26]

7.5.2 Projekt Clandestino

Tento projekt vznikl na základě sebraných dat, odhadů a srovnávacích analýz neregulární migrace ve dvanácti zemích Evropské unie (Rakousko, Česká republika, Francie, Německo, Velká Británie, Řecko, Maďarsko, Itálie, Nizozemsko, Polsko, Slovenská republika a Španělsko). Informace o projektu lze nalézt na webových stránkách v příslušné zemi. V rámci tohoto projektu jsou analyzovány klíčové aspekty neregulární migrace v Evropě, přičemž mezi hlavní cíle patří především šíření výsledků výzkumu v oblasti neregulární migrace v těchto zemích EU a snahou získat zpětnou vazbu aktérů neregulární migrace. Cílem projektu bylo zmapovat situaci na poli odhadu nelegální migrace v daných zemích. Kriticky zde byly hodnoceny veškeré odhady, které na toto téma byly dělány. V České republice se na samotném výzkumu podílel tým vybraných odborníků v čele s docentem Univerzity Karlovy Dušanem Drbohlavem a jeho spolupracovnicí Lenkou Medovou. K projektu významnou měrou přispěl i Michael Jandl - odborník z mezivládní organizace International Centre for Migration Policy

Development (ICMPD), který se jako jediný v Evropě zabýval konstrukcí a diskusí metodiky odhadu nelegální migrace. Dušan Drbohlav, patřící v problematice pracovní migrace mezi přední odborníky se domnívá, že lze podle jistého vzorce vypočítat (odhadnout) počet nelegálních migrantů na našem území. [26,36,37]

V letech 2005 – 2008 realizoval doc. Drbohlav se svým týmem projekt na téma „Mezinárodní migrace a nelegální pracovní aktivity migrantů v Česku v širším evropském kontextu.“ Výzkum je založen na tzv. delfy výzkumu a především na kvalitativním výzkumu pomocí interview s imigranty, kteří vyvíjí nelegální pracovní aktivity v Praze a okolí, resp. v dalších regionech. [34]

Delfy metoda

V podstatě se jednalo o dvoukolové dotazníkové šetření s cílem odhadnout počet nelegálních zahraničních pracovníků působících v České republice. Výběr respondentů byl složen z aktérů působících v různých společensko-pracovních úrovních. Ve vzorku respondentů tak byli zastoupeni experti z akademické sféry, vládního sektoru, českých nevládních organizací, mezinárodních organizací, podnikatelského sektoru či z odborové organizace. V prvním kole bylo osloveno 32 respondentů, ve druhém kole bylo osloveno 23 respondentů. Výsledky odpovědí respondentů v prvním kole delfy výzkumu znázorňuje následující tabulka. [38]

Tab.3: Odhad počtu nelegálních zahraničních pracovníků působících v Česku (I. Kolo Delfy, n=27)
[38]

Pravděpodobný počet nelegálních zahraničních pracovníků v ČR	Odpovědi respondentů %
- 39 999	11
40 000 - 99 999	33
100 000 - 149 999	19
150 000 - 199 999	19
200 000 +	19

Kvalitativní výzkum nelegálních migrantů prostřednictvím interview

Tato stěžejní část celkového výzkumu proběhla na základě interview s nelegálními migranty ze tří komunit žijících v České republice. Jednalo se o rozhovor s imigranty z post-sovětského prostoru (převažuje ekonomická migrace), z asijsko-afrického prostoru (převažuje ekonomicko-uprchlická migrace) a také se západními imigranty (tzn. ze západní Evropy či Severní Ameriky). Interview s imigranty bylo prováděno na území Prahy a okolí, resp. i v další regionech či v Zařízení pro zajištění cizinců. Cílem tohoto výzkumu bylo mimo jiné zjistit způsob příchodu nelegálních migrantů, pracovní a životní podmínky těchto osob, jaké podmínky jsou v zemích původu či jaké tam mají vazby.

Celkový projekt vznikl na půdě Přírodovědecké Fakulty Univerzity Karlovy v Praze na katedře sociální geografie. Konečná realizace projektu byla završena dvěma výzkumnými zprávami (jedna v angličtině, druhá v češtině), přičemž závěr těchto zpráv obsahoval návrhy změn a opatření v oblasti migrační politiky. Podobné výzkumy se rozeběhly i v ostatních osmi zemích Evropské unie + ve Švýcarsku. Český výzkum tak mohl srovnávat a propojovat své výsledky s ostatními zeměmi a docílit celoevropského srovnání výsledků. [34,38]

Další zajímavé informace, týkající se prováděných odhadů na poli nelegální migrace, jsem se dozvěděl na základě interview s docentem Drbohlavem. Ten mi mimo jiné potvrdil, že hledání optimálních metod a realizace samotných výzkumů na poli odhadů nelegální migrace, je skutečně mravenčí prací. V rámci výzkumu se jeho tým zaměřil na „nelegály“ patřící do skupiny *trafficking* (= tzn. „nelegálové“ žijící v područí nějakého subjektu, který jim zařizuje práci, pobyt a současně je vykořisťuje). Výzkumný tým zvolil metodu práce v terénu. Byly vybrány různé typy zástaveb v různých pražských čtvrtích (Vinohrady, Žižkov a další), přičemž vznikl na základě prvotního odhadu nelegálních migrantů, pozorování i rozhovorů s lidmi žijících v těchto čtvrtích, výsledný odhad těchto nelegálních migrantů. Zároveň mě docent Drbohlav upozornil na fakt, že všechny výzkumné týmy jsou ve své činnosti výrazně omezeny z důvodu striktní ochrany osobních dat. Výzkumné týmy jsou tak odkázány pouze na své odhady a nemohou se tak opřít v rámci svých výzkumů např. o údaje týkající se legálně registrovaných cizinců. Sisyfůvská práce výzkumných týmů na poli odhadů nelegální migrace má přesto svůj smysl a význam. Přispívá k důslednějšímu pochopení a řešení tohoto závažného společenského problému. [26]

8 Dopady nelegální migrace na společnost

8.1 Co přináší nelegální migrace?

Kromě samotných migrantů je nutné brát v potaz i ostatní aktéry fenoménu nelegální migrace. Kromě samotných migrantů je nutné brát v potaz i ostatní aktéry fenoménu nelegální migrace.

Největšího činitele v této oblasti představuje samotný **stát**. Pro stát může znamenat nelegální migrace nejen ztrátu, ale paradoxně i zisk. Na újmě státu v souvislosti s nelegální migrací se výrazným způsobem podepisuje např. neodvádění daní či pojištění nebo rostoucí kriminalita. Z toho plyne, že řada nelegálních migrantů přechází do zóny šedé ekonomiky, což není dobré pro ekonomickou stabilitu žádné země.

Na druhou stranu ovšem může být nelegální migrace pro stát i přínosná. Děje se tak např. v souvislosti s trhem práce, kde jsou nelegálními migranty často obsazována nepřítliš atraktivní pracovní místa, o která nejeví domácí společnost zájem. Zaplnění volných pracovních míst, tak přispívá k stabilizaci určitých odvětví a ekonomice jako takové.

Mezi další aktéry, na něž působí nelegální migrace, patří **zaměstnavatelé**. Ti profitují především z činnosti nelegální práce. Zaměstnávání nelegálních migrantů pro ně představuje hlavně zisk a výhody vůči konkurenci. Pro řadu firem je to způsob, jak obstát v době ekonomické krize. Najímání levné nelegální pracovní síly může negativně poznamenat i legální zaměstnance, což může souviset s rozšířením neadekvátních pracovních podmínek i na ně.

Nelegální zaměstnávání působí i na samotnou **populaci**. Na jednu stranu sice dochází k zlevňování některých služeb, ale pohledem druhé strany je společnost lhostejná vůči porušování práva a vědomě akceptuje fenomén nelegální práce.

Ekonomické aktivity nelegálních migrantů jsou součástí ekonomik vyspělých států. Poptávka po nelegálních ekonomických migrantech tu byla, je a bude – to je neoddiskutovatelné. Tento trend je pevně ukotven v síti moderního kapitalismu. Zaměstnavatelé podstupují riziko postihu při zaměstnávání nelegálních migrantů, protože si vykalkulují, že vidina reálného zisku je vyšší než-li případný postih. Řada

zemí sice deklarovala svůj razantní postoj v oblasti nelegální migrace, ovšem některé aspekty jejich politiky spíše poukazují na toleranci tohoto problému. Důkazem toho je např. absence výraznějšího a hlavně úspěšnějšího systému kontroly nelegálního zaměstnávání cizinců, či neochota zemí se přihlásit ke mezinárodním smlouvám, které řeší zacházení s migranty. Pokud bude vítězit u politických činitelů vládnoucích garnitur alibismus a tolerance tohoto fenoménu, tak nelze očekávat zlepšení.

Najít v této složité problematice konstruktivní řešení je složité. Pravdou je, že ekonomické aktivity nelegálních migrantů by se daly paralyzovat v rámci otevřené imigrační politiky jednotlivých zemí. Cílové země by si měly uvědomit, že částečného řešení lze dosáhnout tím, že otevřou své pracovní trhy a budou se snažit motivovat cizince, aby přicházeli legální cestou. Na druhou stranu stále platí, že zaměstnávání nelegálních migrantů ze své atraktivity i po těchto opatřeních zcela nesleví. [17]

8.2 Tolerance nelegální migrace

I když si to mnohé cílové země nepřipouští, tak některými aspekty svých politik tolerují fenomén nelegální migrace. Jejich rozhodnutí na tomto poli jsou často vedena ve smyslu pragmatického řízení ekonomiky. Komplikovanost při vymezování pojmů „legalita“ a „nelegalita“ přináší poněkud paradoxní propojení či splývání těchto pojmů. Tento trend potvrzuje i Drbohlav (2009), který jako příklad uvádí Nizozemsko, kde až do devadesátých let minulého století existovali tzv. *bílí nelegální migranti* („*white illegals*“). Jednalo se o cizince, kteří zde nelegálně pobývali. Zároveň se tito „bílé nelegální migranti“ zaregistrovali do sociálního systému placení daní a pojištění, na základě čehož jim byl umožněn přístup k zaměstnání a sociálním službám. Jako další příklad tolerance nelegální migrace uvádí Drbohlav (2009) Španělsko, kde imigrační politika rozlišuje tzv. *registrované nelegální migranty* („*registered illegals*“), kteří jsou zaregistrovaní na lokální úrovni, ale vůči národním strukturám zůstávají v nelegalitě. Z obecného hlediska jsou patrné jisté odlišnosti imigrační politiky jednotlivých států. Na jedné straně stojí země, které zastávají k migrantům tolerantnější postoj, spojený s ne příliš častými vnitřními kontrolami. Tyto země ve své imigrační politice připouští tzv. *quasi-legal illegals* (např. Španělsko, Nizozemsko). Na straně druhé stojí země, které tento systém neuplatňují a jsou zastáncem permanentních vnitřních kontrol (např. Rakousko, Německo). [4]

8.3 Proces regularizace a deportace

8.3.1 Regularizace

Politika řady evropských zemí se ubírá k zavedení procesu regularizace nelegální migrace. Cílem tohoto procesu je zajištění minimálních dopadů ve spojitosti s nelegální migrací.

Regularizace je nejběžněji používaným pojmem pro opatření, jímž stát uděluje povolení k pobytu na svém území cizincům, kteří se nacházejí na jeho území nelegálně.[39]

Regularizací se též rozumí legalizace pobytu, amnestie či normalizace. Pojem regularizace je odvozen z pojmu „neregulární migrace.“ Neregulárním migrantem pak bývá označován ten, který pobývá či pracuje na území daného státu v rozporu s jeho právním řádem. Regularizačním opatřením tedy daný stát uděluje nelegálně pobývajícím cizincům povolení k pobytu, přičemž má hromadný charakter. Dalším výrazným znakem regularizace je princip tzv. amnestie, kdy se imigrantům promíjí jejich předchozí delikt – tedy ilegální pobyt.

Výhody a nevýhody regularizace

Při detailnější analýze regularizačních opatření nelze s jistotou určit, zda spíše převažují pozitiva nebo negativa. V každé zemi totiž bývá nahlíženo na proces regularizace zcela jinak. Je to způsobeno jistou tradicí a specifickou imigrační politikou jednotlivých států. Jako pozitivum lze u regularizace uvést fakt, že umožňuje jednotlivým státům efektivněji řídit migrační procesy a to nejen ze statistického pohledu. V podstatě jde o to, že regularizačními opatřeními stát umožňuje neregulárním migrantům lepší integraci v cílové zemi, kteří pak nemusejí být vykořisťováni „obchodníky s bílým masem“. Přínosná může být v rámci otupení kriminálních delikventů či vytvářením příznivého klimatu v oblasti regulární ekonomiky v dané zemi.

Regularizace bývá ovšem spojována s jistými obavami či negativy. Takovým zásadním nedostatkem je, že napomáhá k nerespektování právního řádu v dané zemi. Tím je v podstatě podporováno šíření nelegální migrace. Z pohledu právní terminologie lze říci, že dochází k poškozování právních základů státu. Stát tak nepřímou neregulárním migrantům říká: „neplňte právní ustanovení – může se vám to vyplatit.“ Pro řadu nelegálních migrantů je ovšem regularizace nelegálního pobytu neatraktivní.

Tato skupina raději zůstává v ilegalitě, protože si uvědomuje, že na pracovním trhu je jako levná pracovní síla preferována. Zapojením se do regularizačního procesu by pak o tuto výhodu mohla přijít. Odborníky, zabývajícími se touto problematikou, bývá regularizace kritizována i z toho důvodu, že místo aby řešila příčiny neregulární migrace, tak se spíše snaží nesystémově odstraňovat její následky. Regularizace ve svém důsledku výrazně přetěžuje státní správu, kde se stále častěji začíná rozmáhat fenomén zvaný korupce. [3,39]

Postoj zemí EU k procesu regularizace

Politiku EU v rámci neregulární migrace lze v posledních letech považovat spíše za necitlivou. Vládnoucí garnitura totiž stále nenachází koncepční řešení v oblasti neregulární migrace, což se projevuje řadou restriktivních opatření na poli regulární migrace, což zákonitě přispívá k otevírání většího prostoru pro neregulární migraci.

Výrazný nárůst neregulární migrace vyvolal bouřlivé diskuse, jak s tímto negativním jevem v zemích EU bojovat. Většina neregulárních migrantů, kteří se do EU dostanou nelegálním překročením hranic, přichází přes země jižní Evropy (např. Itálii, Španělsko). Tyto země proto prosazují – a samy také uplatňují – jejich **regularizaci**. Na druhou stranu v jiných zemích jakými jsou např. Rakousko, Maďarsko či země na severu Evropy jsou regularizace a politika jižních států považovány za nepřijatelné. Tyto země tak považují proces regularizace jako podpurný element neregulární migrace. Pro tyto země znamená proces regularizace jako odměna za čin, který je naopak nutné trestně stíhat. Cizincům, jež porušují imigrační zákony a nastavená pravidla, tak podle těchto zemí stačí vyčkat na okamžik, kdy příslušný stát regularizaci znovu vyhlásí.[3,17]

Problematika regularizace byla závažným způsobem řešena u našich západních soudů – a sice v SRN. Zde se nedá přímo mluvit o zavedení regularizace, ale imigrační politika této země je situována odlišným způsobem. Řada imigrantů dostane zvláštní pobytový status – **tzv. Duldung (strpění)**. Nejedná se ovšem o povolení k pobytu v pravém slova smyslu či o odpuštění dřívějšího vyhoštění, ale jde o to, že se v podstatě odkládá proces deportace. Cizinci tak mnohdy zůstávají na území SRN na základě tzv. strpění i několik let. Tento pobytový statut ovšem cizincům přináší značnou nejistotu a tak se stal postupem času terčem kritiky ze strany společnosti. Změnu nastolil až **Zákon o pobytu, výdělečné činnosti a integraci cizinců z 30. 6. 2004** – na jehož základě smí být

cizinci uděleno běžné povolení k pobytu – *tzv. Aufenthaltserlaubnis* – na šest měsíců až tři roky. [3,14]

Odborníci pohybující se na půdě mezinárodní migrace, se přiklánějí k tvrzení, že proces regularizace je výraznější ve státech jižní Evropy. Tento trend může být způsoben nezkušeností těchto států zvládat krizové situace v rámci imigrační politiky. Dalším důkazem toho je i náročnější ochrana jejich hranic (v rámci schengenského slovníku se mluví o vnější schengenské hranici). Jsou to právě jihoevropské státy, které nelegální migranti využívají v hojném počtu, přičemž si uvědomují, že právě přes tyto země se mohou dostat do cílových zemí. Pro řadu z nich ovšem jihoevropské země znamenají cílovou zemi, což je dáno i jazykovou příbuzností. V jihoevropských zemích – jako jsou např. Itálie, Portugalsko nebo Řecko hraje regularizace významnou roli při udělení legálního pobytu cizinců. Cizinci tak touto formou mnohdy obcházejí komplikovanější proceduru žádosti o pobyt na úřadech v těchto zemích. Princip ilegality z hlediska pobytu není ovšem jediným problémem. Patří sem i nelegální zaměstnávání cizinců. Zaměstnavatelé si snadno spočítají, že se jím vyplatí zaměstnat cizince s nelegálním pobytem, než nabízet práci na trhu legálním způsobem. Tento ukazatel se projevuje nejmarkantněji v zemědělské sféře. Řada majitelů zemědělských usedlostí by bez nelegálního zaměstnávání sezónních pracovníků ani nesklidilo svoji úrodu. [3]

Z celkového pohledu je ale patrné, že proces regularizace je stále častějším jevem, které jednotlivé státy využívají k řízení migrace. O regularizaci lze říci, že je to takový protipól restriktivních imigračních mechanismů. Rozšiřováním Evropské unie stále častěji zaznívají hlasy, že by měl být regularizační proces přenesen mezi kompetence EU. Zatím je tato idea pouze otázkou budoucnosti. Na regularizaci nelze dle mého názoru nahlížet negativně ani pozitivně. Je třeba tento proces do budoucna nějakým způsobem sjednotit a sladit k zajištění harmonické integrace evropského společenství v oblasti migrace.

8.3.2 Deportace

Řada západních států EU při potírání neregulární migrace navrhuje – a také uplatňuje – *deportaci*. Deportací je myšleno nucené vystěhování jedné nebo více osob. Děje se tak na základě politických nebo též společenských příčin. Z minulosti je pojem deportace známý především v souvislosti s deportací židovského obyvatelstva do koncentračních táborů nebo také v rámci masivního odsunu německého obyvatelstva z českých zemí po druhé světové válce. Z pohledu migrační politiky je na deportaci nahlíženo jako na jeden z možných prostředků, jak dostat z území daného státu nežádoucí osobu, která porušila imigrační zákony, resp. svým nelegálním pobytem ohrožuje bezpečnost v dané zemi. Samotný proces deportace je spojen s ne zrovna malými náklady. Jedná se o poměrně drahou záležitost, což dokazuje např. pobyt cizinců v deportačních centrech nebo vysoké cestovní náklady spojené s přepravou cizince do země původu. V deportačních zařízeních stráví cizinci řadu měsíců a stát je musí živit. Administrativně proces deportace nefunguje tak jak by měl i z toho důvodu, že cizinec nerespektuje státem udělená nařízení. Dalším negativním aspektem v této oblasti je dle mého názoru i jistá mezinárodní nejednotnost imigračních standardů, resp. schopnost zemí vézt se zemí původu dialog.

V rámci rozvíjejícího se evropského společenství dochází k postupné harmonizaci standardů na národní a mezinárodní úrovni v oblasti nelegální migrace. V oblasti společné politiky boje proti nelegální migraci bylo Evropskou komisí navrženo zavedení společných letů pro přepravu ilegálních migrantů. Obecně v procesu deportace platí, že je třeba zajistit jednotné standardy pro nucené návraty ilegálních přistěhovalců do zemí jejich původu. Výrazné reformní snahy směřující k jednotnému řešení deportačního procesu byly započaty v roce 2007 na půdě Evropské komise. Z navrhovaných opatření zaznělo, aby byla stanovena maximální lhůta zadržení – 18ti měsíců, než dojde k samotnému procesu deportace. Před samotným procesem deportace by mělo být též zohledněno, aby nikdo ze zadržených nebyl deportován do země, kde mu hrozí životní nebezpečí. V praxi přibývá neustále případů, kdy mezi migranty bývají zastoupeny v hojném počtu i děti. V návaznosti na tento argument se poslanci evropského parlamentu shodli na zasedání 12. září 2007, že je třeba zabraňovat deportacím osamocených dětí. Samotná deportace představuje pro zadržené cizince psychické vypětí. Zadržení jsou deportováni v určitých případech proti své vůli, což

sebou přináší násilné konflikty. Použití násilí smí být použito pouze ve výjimečných případech. Evropský parlament rovněž deklaroval, aby deportovaným byla zaručena jejich práva (tzn. právo na individuální posouzení každého jednotlivé případu, zajištění lékařského ošetření, sjednocení rodiny, nárok na vzdělání pro děti zadržovaných). Zpráva Evropského parlamentu o jednotných standardech EU pro deportaci nelegálních přistěhovalců ze dne 12. září 2007 vykazuje statistické údaje o doložených rozhodnutích k deportacím. Za rok 2004 bylo doloženo 640 tisíc případů o rozhodnutí k deportaci. Ve skutečnosti došlo v tomto roce ke 164 tisícům deportací a 48 tisícům dobrovolných návratů. [13,40]

O zemích které zastávají tvrdou a nekoncepční politiku deportací nelze mluvit jako o zemích, které přispívají k procesu integrace. Restriktivní politika těchto zemí mnohdy nedokáže pružně a hlavně citlivě zareagovat na situaci, kdy se imigrant dokázal začlenit do společnosti v dané zemi a znamená pro tuto zemi přínos. Ovšem i přes tuto skutečnost bývá cizinec proti své vůli deportován. [20]

8.4 Neregulární migrace z pohledu integrace EU

Primárním cílem neregulárních migrantů je zůstat neviditelní pro systém, proto je jejich celkový počet těžko zjistitelný. Jandl (2007) odhaduje počet neregulárních migrantů v EU. Z hlediska kvantitativního odhaduje roční přítok nelegálních migrantů do EU mezi 400 000 a 600 000 osob. [8]

Neregulární migrace souvisí s neregulárním zaměstnáváním migrantů a jejich pracovním vykořisťováním. V literatuře se pro tento typ neregulárních migrantů používá termín „overstayers“ a dá se říci, že jsou počtem a problematikou nejvýznamnější skupinou neregulárních migrantů. Jak je uvedeno v publikaci „*Neregulární pobyt cizinců v ČR: Problémy a jejich řešení*“, tak jsou to právě tzv. overstayers, kteří jsou nuceni pracovat v jakýchkoliv podmínkách. Těmto lidem pracujících v těchto podmínkách je nedostupný systém sociálních dávek. Zaměstnavatelé za ně neplatí sociální či zdravotní pojištění, natož aby jim byla zaručena základní pracovní práva. Řada nevládních organizací tak spojuje neregulární migraci s pojmem moderního otroctví. [17]

Ve všech zemích Evropské unie se dbá na to, aby byla zajištěna práva všech zaměstnanců. Pokud bychom měli porovnat, které straně hrozí při ilegálním pracovním poměru větší nebezpečí postihu, tak zjistíme, že je to paradoxně samotný neregulérní migrant. Samotnému zaměstnavateli přitom hrozí minimální postih, resp. sankce. I když se zaměstnavatel provinil tím, že nabídl cizinci protiprávně práci, neriskuje zdaleka tolik jako samotný imigrant. Větší tlak je permanentně vyvíjen na cizince. Ten se pod hrozbou tvrdého postihu raději nepřihlásí o svoje zaměstnanecká práva a je tak nadále vykořisťován jak zaměstnavatelem, tak i subjekty, kteří mu práci zprostředkovali. Poptávka po pracovní síle neregulérních migrantů je značná. Státy EU se sice snaží navrhnout účinná právní opatření, jak tento nepřehledný povzbuzující stav řešit, nicméně přijetí nějakého společného konsensu nebylo stále dosaženo. Přesto EU vytyčila okruh prioritních opatření, která mají pomoci v boji s neregulérní migrací:

- **Spolupráce ze zeměmi mimo EU, zejména se státy subsaharské Afriky a Středomoří** → do této oblasti spadá boj proti takzvaným „push“ faktorům v zemích původu neregulérních migrantů, jako je chudoba, konflikty nebo i znečištěné životní prostředí; zvyšování kapacity uvedených zemí pro řízení migrace (migration management) a boj proti obchodování s lidmi. EU chce proto iniciovat vznik imigračního portálu poskytujícího informace o možnostech legální migrace a o nebezpečí nelegální migrace a zároveň zřídit informační místa v jednotlivých státech. Významný problém představuje nicméně velmi omezená nabídka legálních cest do zemí EU. V některých státech (například ve Francii) se hlavním zdrojem migrace stalo sloučení nebo založení rodiny. Lze proto očekávat další restriktivní opatření i pro tento typ migrace.
- **Zabezpečení hranic a společná správa osobních údajů** → cílem je vytvořit e-hranice, tedy elektronicky spravované hranice a zajistit propojenost údajů o cestujících zapojením leteckých společností do informačního systému. Problematika sdílení informací se už stala součástí debat o ochraně osobních údajů.
- **Pokračování v boji proti obchodování s lidmi.**

- **Pokračování v boji proti nelegálnímu zaměstnávání** → EU navrhuje opatření mířící proti nelegálnímu zprostředkovávání pracovních míst, se kterým úzce souvisí kriminalita. Slabinou opatření je opět postihování zaměstnavatelů.
- **Další rozvoj politiky návratu do zemí původu** → přednostně by měly být uzavřeny readmisní smlouvy se zeměmi západního Balkánu. Otázkou nicméně zůstává, jaký dopad bude mít návrat neregulérních migrantů v zemích původu. Například v případě Srbska bylo pokračování přístupových jednání s EU podmíněno uzavřením readmisní dohody. Srbsko nicméně nedisponuje finančními prostředky, kompetentním personálem či zařízeními pro umístění navrátilců.
- **Pokračování spolupráce mezi styčnými imigračními důstojníky (immigration liaison officers) operujícími v některých státech Afriky a západního Balkánu** → ti by měli koordinovat průběh návratů a podávat včasné varování před hrozící přílivovou vlnou migrantů.
- **Zhodnotit opatření uložená v souvislosti s migrací přepravním společenstvem. [17]**

Politika jednotlivých států Evropské unie doposud nepřistoupila k nějakému flexibilnějšímu přijetí integračního procesu v rámci neregulérní pracovní migrace. I když je ve všech evropských zemích zjevná potřeba zahraniční pracovní síly, tak se jednotlivé země a EU jako celek odmítají smířit s faktem, že neregulérní pracovní migrace může být přínosná. Pro budoucí rozvoj Evropské unie bude proto zásadní, jakým způsobem dokáží jednotlivé země sjednotit regule týkající se neregulérní pracovní migrace. Důležité rovněž bude, jakým způsobem budou zajištěna práva a kompetence všech aktérů tohoto procesu. Pokud nedojde k efektivnějšímu řešení, tak to může znamenat pro EU negativní dopad v rámci samotného procesu integrace Evropy.

8.5 Nelegální ekonomické aktivity migrantů

S problematikou nelegální migrace úzce souvisí i nelegální ekonomické aktivity samotných migrantů. O obou případech odborníci tvrdí, že mají negativní vliv na systematické fungování demokratického a právního systému. I tato problematika má svůj rub i líc. Na jedné straně je nahlíženo na tyto aktivity s vidinou zisku – to se jedná především o zaměstnavatele, zprostředkovatele – resp. i samotné migranty. Všichni tito

aktéři v tomto procesu těží z nerespektování zákona, což jim přináší nemalé výhody. Naopak jsou v tomto procesu znevýhodněni ti, kteří dodržují právní zákony a předpisy. Jedná se o zaměstnavatele, domácí i zahraniční legální pracovníky dodržující zákon. V souvislosti s nelegální migrací a neoprávněnými aktivitami migrantů je nutné vzít v potaz i vznikající rizika, která se vztahují, resp. působí jak na samotného migranta, tak na zemi původu, tranzitní a následně i zemi cílovou, ve které nově působí. Na druhou stranu je nutno podotknout, že nelegální ekonomické aktivity migrantů představují i řadu pozitiv nejen pro samotné migranty, ale i pro zemi cílovou. V cílové zemi tento jev může znamenat např. obsazení volných a méně atraktivních pracovních míst. [4]

Düvell (2006d) uvádí, že zvyšování nelegální migrace během 80. let 20. století umocněné nárůstem v 90. letech souvisí s rozsáhlými transformačními kroky, které se projeví vznikem nových migračních trendů, nového socioekonomického uspořádání či vznikem nových migračních politik. [6]

Za významný a výrazně přelomový jak z hlediska evropského, tak i celosvětového bývá označován přechod z 20. do 21. století. Z hlediska evropských společností se jedná o patrné změny, které zásadním způsobem ovlivnily celoevropský integrační proces. Jedná se např. o pád komunismu, rozpad vícenárodních států a vznik nových samostatných států či rozšiřování Evropské unie jako takové. O těchto proměnách se dá s jistotou prohlásit, že měly zásadní vliv na posilování integračního procesu. K těmto pozitivním proměnám nutno ovšem přiřadit i ty negativní. Jednalo se především o zvyšování etnického a náboženského napětí, teroristické útoky či zostření rozdílů mezi bohatými a chudými.

V rámci tohoto nikterak harmonického vývoje dochází k prohlubování rozdílů mezi push a pull faktory, které jsou podstatné při analýze migračních důvodů osob. Pakliže budou státy Evropské unie prosazovat restriktivní migrační politiku, tak se stane nelegální migrace pro migrující nejsnazší možnou cestou, jak změnit svou tíživou životní situaci a jak (sice ilegálním způsobem) začít nový život v cílové zemi. [4,7]

8.6 Případy nelegální migrace na území ČR a EU

Rok 2009 znamená opětovné zvýšení zadržených nelegálních migrantů. Ve srovnání s předchozím rokem se jedná o zvýšení o 100%. Vypovídá o tom i zpráva z 8. října roku 2009, kdy na dvou místech na území Jihomoravského kraje bylo zadrženo cizineckou policií devět nelegálních migrantů. Jednalo se o devět cizinců z Čečenska, kteří pobývali na území ČR nelegálně. Zadržení se prokázali průkazem žadatele o mezinárodní ochranu v Rakousku, resp. v Polsku. Tento doklad ovšem nemá na našem území žádnou cenu, protože opravňuje jejich majitele jen k pobytu na území státu, který tyto doklady vydal. Mezi zadrženými byly i dvě děti. Dvě osoby z devíti zadržených cizinců čeká zkrácené trestní řízení a soud (z důvodu řízení bez patřičného řídicího oprávnění, resp. pro maření výkonu úředního rozhodnutí). Ostatní byli na 3-5 let vyhoštěni. Podobné případy nejsou ojedinělé. [60]

Další případ byl zaznamenán 24. října loňského roku, kdy cizinecká policie zadržela v Bohumíně ve vlaku 7 ilegálních migrantů. Jednalo se o státní příslušníky Gruzie, kteří se pokoušeli dostat do sousedního Rakouska. Ani jeden ze zadržených nedisponoval platnými cestovními doklady a neměl vyřízené vízum, které je závazné pro vstup těchto osob této státní příslušnosti na naše území. Při srovnání s předchozím případem se tři ze zadržených Gruzinců prokázali rovněž dokladem žadatele o azyl v Polsku. Se všemi zadrženými bylo zahájeno řízení ve věci správného vyhoštění z území České republiky. S tímto případem úzce souvisí zadržení osoby ukrajinské národnosti o den později (také v Bohumíně), který se po zadržení prokázal doklady, které jej opravňují k pobytu v Polsku. Stejně jako předchozí Gruzinci, bude i tento Ukrajinec na základě Dublinské úmluvy vrácen zpět do Polska. [61]

V souvislosti s nelegální migrací hrají důležitou roli tzv. převaděči. Ti inkasují od cizinců nemalé finanční prostředky, přičemž očekávají, že jim zajistí úspěšný přechod do cílové země. To se ovšem ne vždy podaří. Důkazem toho je případ z roku 2004, kdy byl na hraničním přechodu Mikulov-Drasenhofen zadržen rakouskou policií hledaný český převaděč, který se z České republiky do Rakouska pokoušel převést další dva migranty (země původu Palestina a Somálsko). Protože byl na českého převaděče vydán v Rakousku zatykač, putoval zadržený do vazební věznice ve Vídni. Oba zadržení migranti pak byli vykázáni zpět na území České republiky. [62]

Z celoevropského pohledu bezpečnosti byl důležitý vznik Europolu (European Police Office) v roce 1999, zabývajícím se prevencí a potíráním organizované trestné činnosti. Tato organizace každoročně na poli nelegální migrace dosahuje zajímavých výsledků. V roce 2008 se podařilo Europolu rozbít rozsáhlou síť pašeráků lidí. Jednalo se o 75 osob, jež se aktivně podílely na pašování ilegálních migrantů. Většinu zadržených tvořily státní příslušníci Iráku. Zásah proti pašerákům byl výsledkem dobře propracovaného tajného plánu pod krycím názvem „Bagdád“. Celá operace ve svém důsledku proběhla na území devíti evropských zemí (Belgie, Francie, SRN, Řecko, Irsko, Norsko, Nizozemska, Švédsko a Velké Británie). Velikost a důležitost akce dokládá jednak rozsáhlá oblast nasazení, tak i počet nasazených policistů. Do celé akce se zapojilo více jak 1300 policistů. Jak uvádí portál Euroskop, tak samotnou operaci odstartovala na žádost francouzských vyšetřujících soudců. V Paříži bylo v návaznosti na tento krok vytvořeno operační středisko, z kterého Francouzský úřad pro ilegální migraci (ORCIEST) řídil jednotlivé části zásahu s národní policií v příslušných zemích EU. Během akce bylo rovněž zadrženo množství migrantů pocházejících z Afghánistánu, Číny, Turecka, Bangladéše či Iráku. Z výsledků vyšetřování vyplývá, že občané těchto zemí museli při nelegální migraci zaplatit převaděčům vysoké částky. Celkově se jednalo o výdaje mezi 10-12ti tisíci euro na osobu. Dále bylo zjištěno, že jeden z hlavních organizátorů tohoto pašeráckého gangu dokázal v horizontu od července 2007 do ledna 2008 dostat nelegálními cestami do Evropské unie na 280 uprchlíků. Výsledky šetření ukazují, že uprchlíci se dostali do zemí unie ukrytí v karavanech, autobusech či lodích. Z uvedeného vyplývá, že prim v tomto způsobu migrace hrají především samotní pašeráci, resp. převaděči. Ti neberou žádné ohledy na uprchlíky – diktují si neadekvátní podmínky a uprchlíci jim slepě důvěřují. Běženci jsou pak mnohdy vystaveni při svých cestách nelidským podmínkám. [47]

Českou republiku lze zařadit do skupiny zemí, ve kterých je fenomén nelegální migrace sice patrný, ale intenzita zjištěných případů nelegální migrace zde není tak alarmující jako ve srovnání s jinými zeměmi. Tento pohled může být vysvětlován jednak historickými kořeny (dlouhou dobu byla naše země jako tranzitní pro nelegální migranty), tak to může být způsobeno polohou naší země. Nejvíce jsou ohroženy tímto fenoménem oblasti v okolí Středozemního moře, které představují především pro nelegální migranty z afrického kontinentu ideální destinace při jejich cestě dále na evropský kontinent. Platí to např. o Itálii, která čelí velkému přílivu imigrantů na své

území. Výjimkou není ani ostrov Malta ve Středozezemním moři, který představuje jeden z prvních kontaktů s evropskou pevninou při cestě nelegálních migrantů ze severní Afriky do dalších evropských zemí. Z nedávné minulosti je třeba zmínit odstrašující případy, kdy v této oblasti zahynulo mnoho zoufalých migrantů, snažících se s pomocí vratkých plavidel dosáhnout maltských břehů. Evropa tak nadále představuje pro většinu obyvatel afrického kontinentu vytouženou oblast blahobytu, kde mohou nalézt větší uplatnění či více příležitostí. Otázkou ovšem zůstává nakolik jsou schopny evropské země snášet příliv nelegálních migrantů – resp. regulovat nelegální migraci. Řada zemí totiž proces regularizace nelegální migrace neuznává a považuje jej za negativní postup v boji s tímto negativním fenoménem. [46]

8.7 Nelegální pracovní migrace v ČR

Mezi často diskutovanou otázkou patří bezesporu oblast nelegální mezinárodní migrace ve spojitosti s nelegálním zaměstnáváním. Touto otázkou se zabývá především vláda České republiky, která 23. října roku 2000 usnesením č. 1044 přijala Harmonogram opatření vyplývající z Aktualizované koncepce boje proti organizovanému zločinu, kterým byl zřízen meziresortní *Orgán pro potírání nelegálního zaměstnávání cizinců v České republice*. Jednatelům činnosti tohoto orgánu je Ministerstvo práce a sociálních věcí. [31]

Odborníci na migraci snaží se objasnit výši podílu ekonomiky závislé na nelegální práci, se ve svých kalkulacích velmi liší. To samé lze podotknout u absolutních odhadů počtu nelegálních migrantů. V ČR se tyto odhady pohybují v rozmezí od méně než 40 tisíc po více než 250 tisíc. Zajímavý údaj přináší renomovaná ukrajinská odbornice na migraci doktorka Malinovská. Ta vypovídá, že podle ukrajinské ambasády je v Česku asi 200 tisíc Ukrajinců, což by znamenalo, že polovina z uvedeného počtu občanů ukrajinské národnosti je u nás nelegálně. [28]

Jsou to právě cizinci migrující z bývalého sovětského prostoru, kteří dostávají za práci nižší finanční ohodnocení za svoji práci, než-li je tomu u české populace. Často se jedná o opravdu výrazně nižší finanční ohodnocení, a to zejména v případě nelegálních migrantů. Nelegální pracovní migranti bývají diskriminováni v mnoha směrech. Cizinec, si obecně vzato, nevydělá tak nízkou částku, ale musí pracovat déle a

intenzivněji, než-li na tom samém místě pracující český občan. Takováto situace je častým jevem především u migrace z „Východu“. Naproti tomu u migrace ze „Západu“ je situace samozřejmě odlišná.

Jednu ze zásadních rolí při nelegální pracovní migraci sehrávají tzv. zprostředkovatelé. Zprostředkovatelé plní jakousi roli agentů, kteří nelegálně migrujícím domlouvají práci a zprostředkovávají další služby – např. bydlení, stravu nebo dopravu. Cizinec pak musí často za tyto služby platit neadekvátní částky zprostředkovateli a je pro něj poté těžké v budoucnu se vymanit z jeho vlivu. Právě tito zprostředkovatelé velmi často figurují v dobře organizované skupině s kriminálním podtextem. Existují ovšem i agentury na zprostředkování práce pro cizince. Registrovaných je více než pět set. Právě tento vysoký počet těchto agentur znesnadňuje složkám státního aparátu, zabývajících se potíráním nelegální migrace, systematickou kontrolu jejich činností.

V příspěvku na českém portálu imigrace vyjmenovává Drbohlav nejčastější formy nelegálního zaměstnávání cizinců v ČR. Jedná se o následující typy:

- Zastřené zaměstnání (tzv. Švarc systém) - což je velmi častý způsob.
- Porušování pobytu – tím myslí nejen práci cizince s turistickým vízem, ale nelegální práci cizince v jiné profesi či regionu.
- Zakládání právnických osob, družstev, s mnoha společníky – jedná se o cizince, kteří neoprávněně vykonávají závislou činnost, což je v posledních letech častý způsob. [28]

9 Česká republika součástí Schengenského prostoru

9.1 Vstup a výhody začlenění do Schengenu

V souvislosti s rozvíjející se evropskou integrací se 21. prosince 2007 Česká republika oficiálně stala společně s dalšími osmi evropskými zeměmi součástí tzv. schengenského prostoru. Datum 21. prosince 2007 se tak zapsalo zlatým písmem do historie České republiky, protože právě od toho dne se naše země zapojila do schengenské spolupráce a z ní vycházejícího plnění tzv. schengenského acquis. Za konečnou podobu tohoto rozsáhlého integračního procesu lze považovat datum 30. března 2008, kdy byly zrušeny hraniční kontroly pro lety uvnitř schengenského prostoru na mezinárodních letištích České republiky. Bylo tak úspěšně završeno tříleté snažení nejvyšších představitelů naší země, které znamenalo splnění požadovaných pravidel, resp. schengenských standardů. Začleněním se do schengenského prostoru znamená pro Českou republiku řadu pozitivních změn:

- zásadní změnou je zrušení hraničních kontrol na vnitřních hranicích členských států → hranice je tak možné překračovat na jakémkoliv místě a v kteroukoliv hodinu
- zrychlení a plynulost při cestování, zefektivnění vízové politiky ČR
- členství v Schengenu se výrazně promítne v činnosti policejních a justičních orgánů
- vytvoření Schengenského informačního systému – zkr. SIS – v němž jsou obsaženy informace, které jsou potřebné pro zajištění bezpečnosti v zemích patřících do schengenského prostoru. [12]

Jedním z prioritních úkolů jednotlivých zemí schengenského prostoru bylo hned na počátku sjednotit a harmonizovat vízovou politiku. Byl vytvořen speciální seznam zemí, jejichž státní příslušníci musejí mít pro vstup na území EU vízum. Na druhé straně byl vytvořen seznam národností, jejichž příslušníci vízum pro vstup na území EU nepotřebují. I v souvislosti s otázkou nelegální migrace mělo toto rozčlenění své opodstatnění.

Dalším výrazným počinem schengenské spolupráce bylo sjednocení a harmonizování podmínek pro vstup a následný krátkodobý pobyt na území jednotlivých států schengenského prostoru. Poté tak mohl držitel tzv. schengenského víza pobývat a

pohybovat se v celém schengenském prostoru v délce 3 měsíců (jednorázově či v součtu během šestiměsíčního období od prvního vstupu na území Schengenu).

Definitivní jasnou podobu v oblasti vízové politiky by měl dát nedávno přijatý (5.dubna 2010) tzv. **vízový kodex**. Zavedení vízového kodexu představuje výrazný posun a harmonizaci pravidel při udělování krátkodobých a dlouhodobých pobytů ve všech členských státech. Mezi vztyčné body nového vízového kodexu patří:

- eliminace růstu nelegálních migrantů
 - zjednodušení administrativní práce jednotlivých konzulátů
 - lepší přehlednost i pro samotné žadatele
 - žadatel má možnost se dozvědět proč mu příslušný konzulát odmítl vydat vízum, načež se může proti tomu odvolat
 - zamezení vstupu takových osob do schengenského prostoru, které již některá ze zemí EU vyhostila
 - pokud některá ze zemí schengenského prostoru odmítne vydat žadateli vízum, tak již ostatní země nemají právo tomuto žadateli vízum udělit
 - v mnoha případech dojde ke zrušení či snížení vízových poplatků
 - platnost víz se bude týkat i na více vstupů do schengenského prostoru
 - v rámci udělování krátkodobých víz, budou muset jednat jednotlivé úřady rychleji – do 15ti dnů
 - současně byla rozšířena skupina žadatelů, jež dostanou schengenská víza zdarma či za hodně sníženou cenu (jedná se např. o děti do 6ti let, studenty, žáky + doprovázející učitele či zástupce nevládních organizací do věku 25 let).
- [25,35,66]

Na jednání rady ministrů zahraničí EU 22. března 2010 bylo dosaženo společného konsensu v otázce dlouhodobých víz. Jejich držitelé tak budou moci volně cestovat po celé schengenské zóně a nikoliv jak tomu bylo doposud pobývat jen na území toho státu, který vízum vydal. Rovněž bylo ujednáno, že žádná země nesmí udělit vízum na déle než 1 rok. Nově tedy bude moci držitel dlouhodobého víza trávit během každého půl roku až tři měsíce v jiné zemi evropského společenství. Významným faktorem pro udělování dlouhodobých víz bude i zjišťování, zda jiný členský stát neumístil na seznam nežádoucích migrantů. V případě, že tomu tak bude – smí být uděleno vízum

jen z humanitárních důvodů. Po uplynutí stanovené doby dlouhodobého víza (1 roku) si bude muset držitel (má-li zájem nadále zůstat v EU) vyřídit povolení k pobytu. [35]

9.2 Rizika a rozsáhlé změny po vstupu do Schengenu

Vstup do Schengenu přinesl České republice nejen řadu pozitivních změn, ale v očích veřejnosti i řadu možných rizik a obav. Nejdůležitějším a i nejčastějším tématem těchto úvah a debat byla otázka zajištění bezpečnosti. Život v pohraničních oblastech se zrušením kontrol na hranicích začal probouzet, což znamenalo pro tyto oblasti nejen rozmach obchodu a turistiky, ale i intenzivnější nákladní automobilovou dopravu či zvýšení kriminality. Podle statistik a průzkumů MV ČR OAMP se však obavy ohledně snížení bezpečnostní situace nepotvrdily a nebyl po otevření hranic zaznamenán ani výraznější nárůst nelegální migrace. Tendence náhlého nárůstu kriminality v příhraničních oblastech po otevření hranic tak byla stabilizována. Pravdou ovšem zůstává, že na základě statistik Českého statistického úřadu – viz Graf 1 přeci je patrnější nárůst první části celkového pojmu nelegální migrace – nelegální migrace přes státní hranice. Proto v roce 2008 převažuje počet zjištěných případů nelegální migrace přes státní hranice ve srovnání s předchozími roky. Obecně však z šetření vyplývá, že vstup České republiky do Schengenu přinesl spíše pozitiva. [48]

Vstup do Schengenu byl přelomový pro bezpečnostní složky státu. Změny se dotkly především působnosti cizinecké a pohraniční policie. Tou hlavní změnou bylo především vypuštění slova „pohraniční“ z jejího názvu a rapidní snížení jejich příslušníků. Velká část z celkového počtu (asi 2300 příslušníků) změnila náplň práce a byla přeřazena k pořádkové a dopravní policii do příhraničních krajů a téměř 1000 příslušníků bezpečnostní složky definitivně opustilo. Hlavní náplní příslušníků cizinecké policie se tak po otevření hranic stala problematika nelegální migrace, resp. dohlížení na dodržování regulí pobytu cizinců žijících na našem území. Současně cizinecká policie dohlíží zda cizinci na našem území pracují legálně a jsou kompetentní řešit a čelit kriminalitě v příhraničních oblastech. V organizační struktuře bezpečnostních složek státu tyto změny znamenaly zrušení 117ti referátů cizinecké a pohraniční policie – včetně oddělení cizinecké policie. Celkem tak bylo zrušeno 195 pracovišť. V nově složené organizační struktuře tak vzniklo 48 tzv. inspektorátů. [56]

9.3 Ochrana vnější schengenské hranice

Zrušením kontrol na vnitřních hranicích zemí schengenského prostoru se odrazilo v podobě zesílené kontroly na tzv. vnějších schengenských hranicích. Vnější schengenskou hranicí jsou myšleny pozemní hranice, mezinárodní letiště či mořské přístavy nacházející se na okraji schengenského prostoru. Proto platí, že jsou všechny osoby i zboží překračující vnější hranice schengenských států důkladně kontrolovány. Tato strategie tak umožňuje efektivně působit proti snahám nelegálních migrantů vstoupit na území EU. Vše je navíc podpořeno využitím nejmodernější techniky, kterou mají členské země k dispozici. Ze statistik zveřejňovaných na portálech o Evropské unii vyplývá, že nelegální cestu na evropský kontinent každoročně využívá desetisíce uprchlíků. Tyto snahy jsou obzvláště patrné v oblasti Středozemního moře, odkud se snaží uprchlíci dostat do EU. Tento negativní trend přivedl evropské poslance k myšlence vytvořit speciální jednotky rychlého nasazení na ochranu vnějších hranic EU. Pro tento nelehký úkol byla evropskými poslanci vybrána evropská agentura Frontex. Tato agentura tak převzala funkci jakéhosi koordinátora při vysílání speciálně školených pohraničních jednotek do akcí spojených s ochranou vnějších schengenských hranic. Nově vzniklý systém pohraničních jednotek dostal název Rabbit. Pohraniční jednotky rychlé reakce Rabbit tvoří mimo jiné osmnáct příslušníků SCP (Služby cizinecké policie). Nad působností a nasazováním těchto jednotek do akcí dohlíží agentura Frontex. Ta si dala za prvořadý cíl posílení ostrahy na vnějších hranicích. Každá z členských zemí tak má k dispozici tyto speciální pohraniční jednotky, které může využít v boji s nelegální migrací. Vznik těchto obranných mechanismů proti nelegálním přistěhovalcům uvítali především jižní státy EU – odkud je zaznamenán každoročně největší příliv nelegálních migrantů. Ovšem i ostatní členské země tento podpůrný systém v boji s nelegální migrací kvitují, protože si uvědomují, že to přispívá k zajištění všeobecně prosperující bezpečnosti v celé Evropě. [57]

9.3.1 Koordinační funkce Agentury Frontex

Agentura Frontex se při sestavování týmů určených k ochraně vnějších schengenských hranic může plně opřít o pomoc z jednotlivých členských zemí, které pro tyto situace dávají k dispozici seznamy svých národních expertů. Kolik těchto národních expertů pro potřeby agentury Frontex je uvolněno již závisí na objektivním rozhodnutí každého členského státu. Agentura Frontex tak z těchto seznamů národních expertů, které má k dispozici musí vybrat do 5ti dnů akceschopné týmy, které budou

schopny pružně reagovat a řešit problémy s ilegálním přistěhovalectvím. K tomu je samozřejmě využito nejmodernějších technologií – včetně nasazení lodí či vrtulníků. Speciální týmy na ochranu vnějších hranic tvoří i členové lékařského týmu a tlumočníci. Pod záštitou agentury Frontex jsou pořádány pravidelná školení pro speciální týmy – včetně hrazení vzniklých nákladů, financování pilotních projektů s členskými zeměmi na ochranu vnějších hranic či vytvoření sítě pobřežních hlídek. Platy jednotlivých národních expertů ovšem hradí jednotlivé členské státy. Celkový rozpočet agentury Frontex za rok 2007 činil bezmála 34 milionů EUR. V souvislosti s ochranou vnějších hranic byl vytvořen tzv. fond pro ochranu vnějších hranic, jež by měl v období 2007-2013 disponovat celkovou částkou ve výši 1,82 miliard EUR. [41,43]

V rámci své působnosti si agentura Frontex vytyčila následujících 5 úkolů:

1. zaujmout funkci tzv. koordinátora operativní spolupráce mezi jednotlivými členskými zeměmi při ochraně vnějších hranic
2. zvládnutí asistenční role během odborných příprav národních orgánů na ochranu hranic v jednotlivých členských zemích
3. vytváření analýzy rizik, pakliže to vyžadují okolnosti poskytnout členským zemím zesílenou technickou a operativní pomoc při ochraně vnějších hranic
4. nabídnout podporu během organizování společných návratových operací
5. „*vysílání pohraničních jednotek rychlé reakce na území členských států EU v souladu s nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 863/2007 ze dne 11. července 2007, kterým se zřizuje mechanismus pro vytvoření pohraničních jednotek rychlé reakce a kterým se mění nařízení Rady (ES) č. 2007/2004.*“[57]

Obr. 3: Jednotky rychlého nasazení v akci [44]

K zajištění ochrany bezpečnosti na vnějších hranicích notně přispívá i spolupráce agentury Frontex s mezinárodními organizacemi a třetími zeměmi, jež přímo sousedí se státy Evropské unie. Česká republika si uvědomuje, že po vstupu do Schengenu je spolupráce s agenturou Frontex důležitá pro obě strany. Vstup do schengenského prostoru se nesl ve znamení řady změn. S ohledem na tyto změny je tu snaha aktivně se účastnit činností agentury Frontex, což se projevuje pravidelnou účastí zástupců naší země při plnění nejrůznějších úkolů pod záštitou této agentury. Pro agenturu je směřovatná její koordinační funkce spolupráce mezi členskými zeměmi EU v podobě společných operací či nově vznikajících pilotních projektech. Tyto operace, resp. pilotní projekty jsou prováděny na všech typech vnějších hranic EU (tím je myšleno na pozemních, mořských či vzdušných hranicích). V Národním plánu řízení ochrany státních hranic České republiky (2008) je vztah ČR k agentuře Frontex vysvětlován následujícím způsobem: *„Česká republika se aktivně účastní od začátku fungování agentury společných operací na pozemních a vzdušných hranicích, přičemž po vstupu do Schengenu zaměřila pozornost na vzdušné hranice. Operativní činnosti koordinované agenturou Frontex na pozemních hranicích se ČR účastní po odborné stránce formou vysílání expertů na odhalování falešných dokladů, profilung a interview.“* [57] Agentura Frontex se zabývá i školením a vzděláváním pohraničních strážů členských zemí EU. V důsledku komplexnějšího a ucelenějšího vzdělávání pohraničních strážů byly vypracovány tzv. Společné osnovy pro základní výuku příslušníků pohraniční stráže. Přijetím těchto osnov ve většině zemí EU tak znamená důležitý posun, jež zharmonizuje a sjednotí postup při ochraně vnějších hranic EU.

9.3.2 Mezinárodní cvičení Rabit Thrace 2009

Již čtvrté mezinárodní cvičení bezpečnostních jednotek Rabit proběhlo v průběhu roku 2009 na území dvou států EU – Bulharska a Řecka. Tohoto desetidenního mezinárodní setkání se zúčastnili zástupci z 19ti evropských států. Záštitu nad tímto cvičením už jako tradičně převzala Evropská agentura pro řízení operativní spolupráce na vnějších hranicích členských zemí Evropské unie – Frontex. Portál PČR SCP shrnuje toto cvičení následujícími slovy: *„Hlavním cílem bylo zlepšování postupů operativního i plánovaného vysílání příslušníků v závislosti na dynamiku fenoménu nelegální migrace. Úkolem policistů bylo vyzkoušet mechanismus začlenění členů týmu RABIT do výkonu služby na vnější schengenské hranici kterékoliv země, kde je nasazení potřebné. Pro zúčastněné policisty byla navozena fiktivní situace volby nového prezidenta, který*

byl do úřadu zvolen podvodným jednáním. V zemi došlo k ozbrojenému převratu a na základě tohoto konfliktu byl zaznamenán vysoký počet uprchlíků. V tento okamžik bylo cvičení zahájeno. Policisté si prověřili kromě své odbornosti také schopností pracovat v mezinárodních týmech a procvičili si svoji jazykovou vybavenost. Dobrá znalost angličtiny byla mimo jiné i podmínkou vyslání na toto cvičení.“[58]

Díky podobným typům takovýchto cvičení mohou bezpečnostní složky jednotlivých členských států získat potřebné zkušenosti v boji s fenoménem nelegální migrace.

9.4 Znovuzavedení ochrany vnitřních hranic

Vyžaduje-li to situace, tak dle tzv. schengenského acquis (dle portálu Euroskop se jedná o soubor právních předpisů tvořících základ schengenské spolupráce, jež tvoří Schengenská smlouva, Úmluva k provedení schengenské dohody a další navazující předpisy) [49] smí každý z členských států přistoupit k znovuzavedení ochrany vnitřních hranic. Tímto krokem jsou myšleny situace, kdy se objeví závažné ohrožení v oblasti veřejného pořádku, resp. ohrožení vnitřní bezpečnosti na území daného státu. Pokud se k tomuto postupu daný členský stát rozhodne, pak může opět zavést systém kontrol na vnitřních hranicích. Znovuzavedení ochrany vnitřních hranic smí ovšem členský stát zavést pouze po dobu nepřesahující 30 dní nebo po předvídatelnou dobu trvání závažného nebezpečí, jestliže tato doba přesahuje 30 dní. Z uvedeného tak vyplývá, že by toto opatření v situaci ohrožení bezpečnosti nemělo trvat déle, než je skutečně nutné. V praxi bude ovšem vše vycházet především od nařízení dané vlády a pochopitelně i od vzniklých okolností, jež k znovuzavedení ochrany vnitřních hranic dají podnět. Znovuzavedením dočasné ochrany vnitřních hranic je myšleno ve své podstatě jako jednostranné opatření. Ovšem je tu i možnost navázání spolupráce se sousedním státem, což ve svém důsledku znamená efektivnější strategii v boji s potenciálními hrozbami bezpečnosti v dané zemi. [57]

9.5 Evropský systém ostrahy hranic (EUROSUR)

Rozšířením schengenského prostoru o další členské země, potažmo Evropské unie vystupuje do popředí otázka o zřízení jednotného evropského systému ochrany hranic. Proto již 13. února 2008 v Bruselu na svém pravidelném zasedání předkládá evropská komise sdělení o vytvoření tzv. Evropského systému ostrahy hranic (EUROSUR). Tvůrci této myšlenky se domnívají, že vytvořením propracovaného a fungujícího systému lze minimalizovat hrozbu a možné negativní vlivy nelegální migrace. Koncepce systému byla vypracována s ohledem na následující tři cíle - mezi které patří:

1. Snížení počtu nelegálních přistěhovalců, kteří přicházejí do EU tajně.
2. Snížení počtu nelegálních přistěhovalců záchranou většího počtu životů na moři.
3. Zvýšení vnitřní bezpečnosti EU jako celku prevencí přeshraniční trestné činnosti.

Od samotného vzniku byl systém zaměřen především na jižní a východní vnější hranice EU, kde je výskyt nelegální migrace nejčastější. [42]

Ad 1. V rámci tohoto cíle vychází evropská komise ze zjištění, že systémy uvnitř jednotlivých členských zemí, jež se soustřeďují na ochranu hranic nejsou dostatečně komplexní a pružné. Členské státy sice vyvíjejí snahu o dostatečnou ostrahu na vnějších hranicích EU, ovšem v praxi jsou schopny pokrýt pouze některé vybrané části těchto hranic a to většinou přehledné úseky. Proto by měla být jednotlivým vnitrostátním orgánům, jež jsou zodpovědné za kontrolu hranic v zemích EU, poskytnuta intenzivnější pomoc. Tím je myšlena především rychlost a spolehlivost informací. Jedině tak lze včas identifikovat a odhalovat přistěhovalce, jež se dostávají na území EU nelegálně.

Ad 2. Další cíl koncepce se týká snahy o snížení úmrtnosti nelegálních migrantů během jejich cesty ze země původu na evropské území. Tito lidé mnohdy podstupují vysoké riziko a řada z nich končí tragicky. Cestují ze země původu většinou v nákladních prostorech velkých lodí, přičemž se stále častěji množí případy cestování na palubě přeplněných lodí, které k plavbě na moři nejsou vůbec uzpůsobeny. Ze statistik vyplývá, že vysoké procento nelegálních migrantů se každoročně utopí při své cestě na

evropský kontinent ve vodách Atlantského oceánu (mezi Afrikou a Kanárskými ostrovy) a ve Středozezemním moři.

Jedním z efektivních řešení, jak těmto tragickým případům předcházet, tak bude navázání společné spolupráce se třetími zeměmi. Konkrétně se jedná především o schopnost najít na otevřeném moři i menší lodě s nelegálními migranty na palubě. Tento krok by měl ve svém důsledku znamenat zvýšení celkového počtu záchranných operací na moři a tím i záchranu samotných migrantů.

Ad 3. Poslední z cílů navržené koncepce se týká zvýšení vnitřní bezpečnosti EU a prevence v boji s přeshraniční kriminalitou. Systém ostrahy hranic není zaměřen jenom proti nedovolenému překračování hranic, ale i na potírání přeshraniční trestné činnosti. Přeshraniční trestnou činností je myšleno obchodování s lidmi, pašování drog, obchodování se zbraněmi, atd. Proti těmto hrozbám podkopávajícím stabilitu pilíře vnitřní bezpečnosti bojují policejní a zpravodajské složky členských zemí. Kriminální živly lze v přeshraničním prostoru eliminovat za předpokladu vzájemného konsensu ochrany hranic na vnitrostátní i celoevropské úrovni. [42]

K dosažení stoprocentní účinnosti tohoto systému je nutné, aby byl systém schopen dokonalého propojení se stávajícími vnitrostátními systémy, jež jsou používány členskými zeměmi na vnějších jižních námořních hranicích. Postupem času by mohl tento systém nahradit vnitrostátní systémy dohledu na pozemních i námořních hranicích. Otázkou pro četné diskuse zůstává, zda by do systému EUROSUR měly být zapojeny sousední třetí země. [43]

Osobně si myslím, že tato myšlenka má své opodstatnění a zakládá se na racionalitě, ovšem nedokážu si představit, že by státy byly schopny a hlavně ochotny vyklidit své pozice v rámci zaběhlých vnitrostátních systémů spojených s ostrahou pozemních a námořních hranic. Otázka bezpečnosti patří mezi základní pilíře každého státu a proto nelze přenést veškerou působnost týkající se bezpečnosti na evropský systém. Jako reálnější řešení vidím ve vyváženém propojení jednotlivých vnitrostátních systémů se systémem EUROSUR, kdy obě strany formou dialogu budou schopny společně čelit hrozbám mezinárodní bezpečnosti. Zapojením sousedních třetích zemí do systému EUROSUR bude pro budoucí vývoj určitě důležité, protože jsou to právě třetí země jako nejčastější země původu nelegálních migrantů.

10 Informace o cizincích

10.1 Cizinci v České republice

Každoročně vychází řada datových publikací a analýz, jež se týkají života cizinců. Navíc jsou pravidelně aktualizovány portály ČSÚ a Cizinci v ČR. Počínaje rokem 2001 vychází datová publikace „*Cizinci v České republice*“. Tato publikace vychází pod záštitou ČSÚ.

ČSÚ využívá v rámci sběru informací o cizincích k této publikaci i pomoci řady institucí a resortů. Jedná se o MV ČR, MPSV, MPO, MSp, Ústav pro informace ve vzdělávání, Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR a Komisi ministra práce a sociálních věcí ČR pro integraci cizinců. Vzniklá publikace díky součinnosti těchto institucí (resortů) je pak členěna do sedmi základních oddílů: demografické aspekty života cizinců, azyl a azylová zařízení, ekonomická aktivita cizinců, vzdělávání, kriminalita cizinců, zdravotní péče o cizince a *nelegální migrace přes státní hranice*. Publikace „Cizinci v České republice“ je financována z rozpočtu MPSV a vychází v souladu s každoročním usnesením vlády ČR.

Každoročně také vychází "*Zpráva o situaci v oblasti migrace na území ČR v roce..*", kterou vydává MV ČR. Jednotlivé zprávy jsou archivovány a jsou k dispozici na portále MV ČR. [20,54]

10.2 Internetová stránka Cizinci v České republice

Tato internetová stránka byla spuštěna v roce 2003. Jedná se o komplexní webovou stránku, která nabízí ucelené informace z života cizinců. Podstatné je především to, že se snaží informace o cizincích aktualizovat, přičemž se je možné dozvědět více i o institucích, které se cizinci zabývají. Na stránkách je možné se dozvědět bližší informace týkajících se legislativy v oblasti života cizinců. Stránka je členěna do následujících gescí zaměřených na:

- základní demografické údaje o cizincích, a to včetně údajů o přistěhovalých a vystěhovalých cizincích v příslušném roce
- ekonomické aktivity cizinců
- údaje o osobách, jež nabyly státní občanství ČR
- vzdělání, kriminalitu a zdravotní péči cizinců
- nelegální migraci [54]

10.3 Přehled informací o cizincích

Potřebné informace o cizincích na území České republiky lze získat z více zdrojů. Bohužel stále chybí vytvoření jednoho jednotného registru, na jehož základě by bylo možné získávat ucelené informace o cizincích. Existuje řada evidencí, jež obsahují údaje týkající se cizinců. Tyto evidence vytváří jednotlivé resorty, jak ukazuje následující tabulka 4. Publikace Českého statistického úřadu „*Život cizinců v ČR*“ uvádí, že jsou pravidelně zveřejňovány údaje o cizincích s platným povolením k pobytu, o cizincích-zaměstnancích či cizincích s platným živnostenským oprávněním, dále údaje o cizincích, jež v ČR žádají o azyl, příp. i těch, kteří získali státní občanství ČR. Zároveň jsou pokryty i ostatní sféry života – např. vzdělávání, kriminalita, zdravotní péče a v neposlední řadě nelegální migrace cizinců. [20]

Tab.4: Informace o cizincích v rámci jednotlivých resortů [54]

Hlavní okruhy informací o cizincích	Resortní gesce
Vnitřní a zahraniční migrace cizinců	MV ČR, CPP, ČSÚ
Počet cizinců v ČR	MV ČR, CPP, ČSÚ
Azylová procedura	MV ČR (OAMP)
Získávání státního občanství	MV ČR (OVS)
Ekonomická aktivita cizinců v ČR	MPSV (SSZ), MPO
Vzdělávání cizinců	MŠMT, ÚIV
Zdravotní péče, zdravotní pojištění, zdravotní stav cizinců pobývajících v ČR	MZd, ÚZIS
Kriminalita cizinců	MSp, CPP, PČR
Nelegální migrace přes státní hranice	CPP
Nelegální zaměstnávání cizinců v ČR	ÚP

ZÁVĚR

a) Shrnutí z historického hlediska

Migrace prostupuje celými lidskými dějinami a stává se v dnešní době ožehavým tématem na všech úrovních lidské společnosti. Lidé měli již od pradávna potřebu měnit svá bydliště a putovat do oblastí, kde byly příznivější podmínky pro život. V minulosti tento postup lidé využívali velmi často a nebyli přitom nějakým způsobem zásadně omezováni. Postupem času ovšem dostává přirozené právo lidí na volný pohyb jisté trhliny, což způsobuje rozvoj a nové potřeby společnosti. Společnost se zásadním způsobem mění a přetváří, a tak i na samotný proces migrace začíná být nahlíženo jiným způsobem. Změna je patrná při pohledu na situaci v 20. a 21. století.

Dvacáté století bylo silně ovlivněno dvěma silnými celosvětovými válečnými konflikty a vznikem řady ideologií. Nástup totalitních režimů v tomto období znamenal výrazné potlačení migračních snah lidí. Vznikla tzv. „železná opona“, která znamenala rozdělení mocenského vlivu mezi západním a východním blokem. České země (myšleno území dnešní České republiky a Slovenské republiky) připadly do zájmové sféry východního bloku, kde spadaly pod hegemonii Sovětského svazu. Po vzoru Sovětského svazu se i v naší zemi dostala k moci komunistická strana, která po uchopení a nástupu k moci dosáhla ve všech společenských oblastech výrazného postavení. Nejinak tomu bylo i v oblasti migrace. Komunistická strana začala praktikovat od svého nástupu k moci přísnou a různými represemi zatíženou migrační politiku a volný pohyb osob v podstatě neexistoval. Proti tomuto útlaku a potlačování přirozeného práva a volného pohybu se zvedl v řadách českého národa silný odpor. Mnoho osob se v tomto období (1948-1989) pokusilo nelegálně emigrovat. Komunistická strana ovlivňovala značným způsobem i přechod přes státní hranice směrem do Československa. Přístup na naše území měli pouze občané tzv. „spřátelených“ socialistických zemí.

Situace se značně změnila v revolučním roce 1989. Po pádu komunistických režimů a řadě ekonomických a společenských proměn byly znovu otevřeny hranice utlačovaných zemí, což znamenalo obrovský boom v oblasti migrace. Pro řadu zemí znamenala nová migrační vlna něco nového a neznámého. Nelze se proto divit, že těmto zemím chyběly obranné (regulační) migrační mechanismy, resp. zkušenosti s procesem integrace cizinců, což v praxi znamenalo i tolerování nelegální migrace, na kterou se v zásadě nepohlíželo jako na závažný trestný čin. Pro řadu migrantů představovala naše

země převážně tranzitní zemi, v méně případech cílovou. Díky své výhodné poloze ve střední Evropě představuje Česká republika pro mnohé migranty ideální tranzitní destinaci při jejich cestě do západních oblastí. Pro mnohé tyto migranty platí, že při vstupu na naše území zažádají o mezinárodní ochranu, přičemž ochranu z azylového řízení využijí jako záštitu pro nelegální migraci do příslušné cílové země.

Po roce 1989 je patrný příliv žádostí o azyl. Dále je patrné, že se zpět do země vrátilo mnoho lidí majících zde své kořeny. Postupem času počet žádostí o azyl výrazně oslabil a nebyl tak dynamický jako v porevolučních letech. V současné době se pohybuje počet okolo 1500 žádostí za rok.

České země se po roce 1989 dostaly z izolovaného předrevolučního postavení a díky své volné liberální migrační politice najednou čelily obrovskému přílivu imigrantů. Při srovnání s počtem imigrantů před revolucí a po revoluci se počet imigrantů zpět násobil. Do této statistiky je samozřejmě nutno zahrnout i počet nelegálně pobývajících cizinců na našem území a cizince vykonávající neoprávněnou ekonomickou činnost. Co se týče migrační atraktivnosti představuje naše země cílovou zemi především pro imigranty z východu. Osoby z těchto zemí spatřují v naší zemi možné uplatnění na pracovním trhu. Tento trend bývá především kvitován českými firmami, které díky levné pracovní síle z východu nepřichází o své zisky a mohou díky zvýšenému zájmu poptávky na pracovním trhu zaplnit místa, o které domácí zaměstnanec nejeví zájem. Pokud se tak děje v souladu s právním řádem a tuzemská firma dodrží při zaměstnání cizince všechny předepsané náležitosti, pak je tento vývoj pro českou ekonomiku přínosný. Firmy tak mohou daleko lépe čelit konkurenci, dostávají svým závazkům a rázem ze zvyšuje i tlak na tuzemské zaměstnance. Tento tlak na domácí zaměstnance může být ve svém jádru i přínosný. Lidé si pak najednou začnou více vážit své práce a snaží se například zvyšovat si kvalifikaci a rozvíjí svoji komplexnost, která znamená na dnešním pracovním trhu v očích zaměstnavatelů jednu z klíčových vlastností.

Pokud ovšem dojde k zaměstnání cizince nelegálním způsobem, porušuje firma pravidla obchodní soutěže a výrazně tím poškozují ostatní subjekty v podnikatelské sféře. Tento trend nelegálního zaměstnávání cizinců pak znamená zvyšování nezaměstnanosti, což se zákonitě promítne zvýšenými výdaji státního rozpočtu. I z tohoto důvodu se česká veřejnost a nejen ona, staví k přílivu imigrantů negativně. Jednak vidí, že jim někdo bere práci, resp. že má zájem pracovat i v takových oblastech o které sami nemají zájem a tím se logicky nabídka volných pracovních míst snižuje.

Dalším důležitým aspektem, který česká společnost vidí v přílivu imigrantů je otázka bezpečnosti. Vidí v nich především bezpečnostní hrozbu, která znamená zvýšení kriminality. Tyto xenofobní postoje či nálady bez rozdílu namířené proti všem imigrantům jsou bohužel častým jevem celé současné společnosti.

V rámci budoucího vývoje české i evropské migrační politiky bude zajímavé sledovat, jaké postupy zvolí vládnoucí garnitura v oblasti pracovní (ekonomické) migrace. Pro harmonický vývoj nebude jistě účelné zatížit tuto oblast migrace řadou restrikcí či represáliemi. Důležité bude především motivovat cizince, aby v rámci pracovní migrace přicházeli legální cestou a dodržovali nastavené imigrační mechanismy. V zájmu harmonického ekonomického vývoje bude jistě velmi důležitý i společný dialog na toto téma mezi zástupci státu a zástupci z podnikatelské sféry. Podnikatelský sektor může nabídnout v těchto jednáních příslib, že nebude zaměstnávat imigranty nelegální cestou, stát naopak může vyjít podnikům vstříc formou nejrůznější dotací či daňových úlev. To je podle mého názoru jedna z možných cest k dosažení potřebné spolupráce mezi oběma stranami. Další možnost účinné prevence nelegální pracovní migrace vidím v zavedení častějších kontrol zaměstnanců v jednotlivých evropských podnicích, protože doposud kontrola probíhala (měřeno v procentech) pouze ve 2% evropských podniků.

V souvislosti s ilegální pracovní migrací se připravuje dle mého názoru jedno zásadní opatření, které by mělo tento negativní jev výrazně eliminovat. Od ledna 2010 by mělo hrozit za nelegální zaměstnávání cizinců mimo EU až 5leté vězení a pokud někomu z těchto cizinců pomůžeme neoprávněně k pobytu na území ČR, tak by měla být sankce ještě vyšší – sankce až 8 let vězení. Domnívám se, že právě tento krok by mohl být výrazně efektivnější a zcela zásadním způsobem by omezil ilegální pracovní migraci. Současnému evropskému systému chybí právě podobná trestní sazba. Dosavadní systém finančních sankcí není dostatečně pružný a především nemá žádoucí účinky. Profitují z něj jednak firmy, tak také tzv. třetí strana, kterou představují zprostředkovatelé samotných migrantů, pro které jsou finanční postihy přijatelné.

Celkovému obrazu o stavu nelegální pracovní migrace neprospívá ani velký počet pracovních agentur v naší zemi. Tento velký počet agentur „brání“ skupinám snažícím se eliminovat fenomén nelegální pracovní migrace v systematické a koncepční práci. I v tomto směru by se tedy měla vláda snažit o nalezení společného řešení a postupu, resp. vymezení kompetencí. Mělo by platit, že pracovní agentury budou složkám

zabývající se problematikou nelegální pracovní migrace plně k dispozici a naopak nebudou zastřešovat tento negativní fenomén.

Jedním z možných řešení jak minimalizovat nelegální zaměstnávání cizinců bylo spuštění vládního projektu tzv. zelených karet v říjnu v roce 2007. Snahou tohoto projektu bylo zjednodušit a zefektivnit zaměstnávání kvalifikovaných zahraničních pracovníků. Bohužel ani tento projekt nebyl ve své podstatě tak účinný, jak se od něj původně očekávalo.

Současné demografické složení Evropy není nikterak povzbuzující. Je to způsobeno řadou prvků – např. nízkou porodností či velkou skupinou lidí v neproduktivním věku. To se zákonitě odráží i v neobsazených pracovních pozicích, na které musejí – ať chceme nebo ne, přijít lidé zvenčí – i ze zemí mimo Evropské unie. Pro budoucí migrační vývoj bude nesmírně důležité na kolik si tento alarmující stav uvědomí vládnoucí garnitura jednotlivých evropských zemí, včetně celého soukolí samotné Evropské unie. Vítězství v této problematice, tak dle mého názoru může slavit pouze jednotný, otevřený a vyváženě měřící imigrační systém, na jehož fungování se musí shodnout Evropská unie s jednotlivými členskými zeměmi.

b) Analýza zjištěných dat o nelegální migraci (1989-2009)

V souvislosti s pojmem nelegální migrace je třeba rozlišovat dvě roviny, které při vzájemném součtu mohou nabídnout celistvý obraz a lepší pochopení této závažné společenské problematiky. V první řadě se jedná o případy nelegálního vstupu osob přes státní hranice na území daného státu, resp. jde i o případy opuštění daného státu ilegálním způsobem. Z porevolučních statistik na našem území vyplývá, že byla vedena pouze statistika nelegálně migrujících přes státní hranice. Druhá rovina tohoto fenoménu – a sice porušování pobytového režimu nebyla do statistik vůbec zahrnuta. Změna nastává počínaje rokem 2000, kdy už je do celkových statistik nelegální migrace zahrnuto porušování pobytu cizinců.

Z porevolučních let je patrné, že expanzivní tendence nelegální migrace měla trvalý charakter. Důvodem toho byla i volná liberální politika naší země. Koncem devadesátých let dochází k výrazné změně v rámci české imigrační politiky. Po podání přihlášky do Evropské unie jsou patrné snahy vlády harmonizovat migrační a azylovou politiku s požadavky Evropské unie. Azylová a migrační politika vlády České republiky se tak proměňuje od liberální (porevoluční) ke konzervativní, což se projevuje mimo jiné i přijímáním řady restriktivních opatření na tomto poli.

Otevřením hranic v revolučním roce 1989 začíná být nelegální migrace častým jevem na našem území. Tato tendence se projevuje nejen v již zmíněném revolučním roce 1989, ale i v následujících letech po revoluci. Nejintenzivnější výskyt celkového počtu odhalených případů nelegální migrace představuje rok 1998. V tomto roce byl zaznamenán nejvyšší nárůst případů nelegální migrace od vzniku samostatného českého státu. Na tomto stavu se podepsala i situace na Balkáně, kde se na základě válečného konfliktu zvedla migrační vlna osob hledajících ochranu. Na státních hranicích České republiky bylo v tomto roce zadrženo více jak čtyřicet tisíc nelegálních migrantů. Domnívám se, že rok 1998 byl alespoň co se týče výskytu nelegální migrace na území České republiky v mnohém přelomový. V následujících letech totiž došlo k výraznému poklesu zjištěných případů nelegální migrace přes státní hranice a následně i v druhé rovině této problematiky – a sice v oblasti porušování pobytu. Statistiky jasně ukazují, že zatímco v porevolučním letech jednoznačně dominuje první rovina celkového pojmu nelegální migrace (nelegální vstup přes státní hranice), tak naopak počátkem 21. století je častější druhá rovina pojmu nelegální migrace – a sice porušování pobytového režimu. Nelegální migrace přes státní hranice byla otupena i díky postupně rozvíjející se mezinárodní spolupráci bezpečnostních složek s kompetentními orgány Evropské unie. Dílčí úspěchy na poli mezinárodní spolupráce v souvislosti s ochranou státních hranic ovšem neřeší celý problém. Nutná je i permanentní kontrola a obranné mechanismy vůči porušování pobytového režimu nelegální migrace ve vnitrozemí. Řada osob totiž vstoupí do zemí EU legálním způsobem, ovšem časem se dostává do ilegálního postavení. Toto ilegální postavení je způsobeno ve většině případů propadnutím víza a následným neoprávněným setrváváním na území cílového státu. Další způsob je takový, že imigrant přijde legální cestou na turistické vízum, jehož platnost si po určité době prodlužuje. Doposud je vše v souladu se zákonem, ovšem jakmile začne imigrant vykonávat práci ztrácí status legálního pobytu a od toho okamžiku patří do skupiny ilegálních imigrantů. Šedá ekonomika tak získává na intenzitě, což není příznivé pro žádnou zemi.

S porušováním pobytového režimu nelegální migrace úzce souvisí i nelegální ekonomické aktivity migrantů. Tuto problematiku nejlépe postihuje nejnovější práce docenta Drbohlava z pražské Univerzity Karlovy. Ten v této práci – *„Nelegální ekonomické aktivity migrantů (Česko v evropském kontextu)“* – rozebírá dopady těchto nelegálních aktivit na českou společnost. Zároveň patří docent Drbohlav k našim

předním odborníkům v oblasti nelegální migrace, přičemž se aktivně podílí na řadě výzkumů či projektů zabývajících se tímto fenoménem.

c) Nelegální migrace jako bezpečnostní hrozba vlivem změn pramenících z rozšiřování schengenského prostoru

Rozšířením schengenského prostoru o další členské země vyvstává zásadní otázka směřující k zajištění bezpečnosti na tak rozsáhlém území. K obavám navíc vydatně přispělo zrušení pravidelných kontrol na vnitřních hranicích členských zemí. V zájmu bezpečnosti v jednotlivých členských státech bylo velice důležité přijetí klauzule, že jakýkoliv členský stát v rámci schengenského prostoru smí znovu zavést (pokud k tomu jsou vážné důvody) kontrolu na svých vnitřních hranicích a to po dobu nezbytně nutnou, přičemž smí požádat o pomoc sousední stát. Tuto klauzuli hodnotím pozitivně především proto, že si jednotlivé členské země zachovávají vedoucí roli v otázkách bezpečnosti a že instituce Evropské unie jako taková nepůsobí na obranné mechanismy členských zemí destruktivně či restriktivně. Důležité bude, aby snahy o potlačení fenoménu nelegální migrace byly vedeny účinně a jednotně a to především díky vzájemné spolupráci bezpečnostních orgánů na národní i celoevropské úrovni.

Zrušením kontrol na vnitřních hranicích jednotlivých členských zemí znamená naopak zvýšení kontrol a ostrahy na vnějších schengenských hranicích. Jsou to právě vnější schengenské hranice, jež jsou právem považovány za takové epicentrum nelegální migrace. Přes tyto hranice musejí totiž logicky projít nelegální migranti nejdříve při své cestě do některé ze zemí Evropské unie. Proto se všeobecně předpokládá, že důkladnou ostrahou vnějších schengenských hranic lze nelegální migranty zachytávat ještě před jejich vstupem na území Schengenu.

Česká republika jako taková nemá vnější schengenskou hranici – na rozdíl od zemí jako např. Španělsko či Itálie. Mohlo by se tedy říci, že ostraha vnější schengenské hranice se naší země netýká. Opak je ovšem pravdou. Česká republika se snaží nezůstat pasivní při ochraně vnějších hranic a pomáhat ostatním zemím, jež vnější schengenskou hranici mají. Tato aktivita České republiky, ale i ostatních zemí, jež nemají s vnějšími schengenskými hranicemi dočinení, je dle mého názoru důležitá k zajištění bezpečnosti ve všech členských zemích. Významnou úlohu v této oblasti hraje agentura Frontex, jež převzala záštitu nad ochranou a posílení ostrahy vnějších schengenských hranic. Velice důležité je, že agentura Frontex pořádá různá cvičení či školení, kterých se účastní vybraní specialisté zabývající se bezpečností v jednotlivých členských zemích. Z těchto

lidí pak sestavuje speciální týmy, jež se účastní různých akcí spojených s ostrahou vnějších schengenských hranic. Pro účastníky těchto cvičení, školení či akcí, to znamená získávání obrovských zkušeností a poznatků, které mohou využít při eliminaci nelegální migrace ve své vlastní rodné zemi.

SHRNUTÍ

V této diplomové práci jsem se pokusil přiblížit problematiku nelegální migrace, která má zásadní vliv na bezpečnostní stabilitu jednotlivých zemí. Zaměřil jsem se především na Českou republiku, resp. na to jakým způsobem reagovala na fenomén nelegální migrace po dobu své sedmnáctileté existence. V závěrečné části jsem se pokusil shrnout migrační trendy z historického hlediska a zanalyzovat zjištěná data o nelegální migraci. Zároveň jsem se snažil vytyčit aspekty bezpečnostní politiky, které byly nově přijímány v oblasti nelegální migrace v rámci postupného rozšiřování schengenského prostoru.

SUMMARY

In this disertation I try to aproach the problems of illegal migration that has got a fundamental impact on protective stability of individual country. Especially I focused on The Czech Republic, or the reaction this country on the phenomenon of illegal imigration after the seventeen aged existence. In the final part i try to resume trends in migration from historical point of view and to analyze the facts I found out about illegal migration. At the same time I pursue to stake the aspects of security policy, that they have accepted in the area of illegal migration in the frame of graduate spreading of the Schengen Area.

Seznam použitých zkratk

ANACEN	Analytické centrum pro ochranu hranic
CPP	Cizinecká a pohraniční policie
ČSÚ	Český statistický úřad
EU	Evropská unie
Eurostat	Statistický úřad EU
EUROSUR	Evropský systém ostrahy hranic
FVH	Fond vnějších hranic
ICMPD	International Centre for Migration Policy Development
ICP	Inspektorát cizinecké policie
IOM	Mezinárodní organizace pro migraci
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MPSV ČR	Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky
MSp	Ministerstvo spravedlnosti
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MV ČR	Ministerstvo vnitra České republiky
MZd	Ministerstvo zdravotnictví
OAMP	Odbor azylové a migrační politiky
ObŘ SCP	Oblastní ředitelství služby cizinecké policie
ORCIEST	Francouzský úřad pro ilegální migraci
OSN	Organizace spojených národů
OVS	Odbor všeobecné správy (MV)
PČR SCP	Policie České republiky Služba cizinecké policie
SCPP	Služba cizinecké a pohraniční policie
SH	Státní hranice
SIS	Schengenský informační systém
SSZ	Správa služeb zaměstnanosti (MPSV)
Stb.	Státní bezpečnost
ÚIV	Ústav pro informace ve vzdělávání
UNHCR	Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky
ÚOOZ SKPV	Útvar pro odhalování organizovaného zločinu Služby kriminální policie a vyšetřování
ÚP	Úřady práce
ÚZIS	Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR

Seznam použité literatury

Publikace

- [1] Bímová, I.; Dufková, I.; Houšková, R.; Pokorná, J. Práce policie ČR s přistěhovalci a uprchlíky. Praha: Střední policejní škola Ministerstva vnitra v Praze, 2004, s.40-41. ISBN: 80-86284-49-2.
- [2] Burcin, B.; Drbohlav D.; Kučera T. Možnosti migračního řešení perspektivního úbytku a demografického stárnutí obyvatelstva České republiky, s. 654. Dostupné na URL: http://www.ssoar.info/ssoar/files/2009/1641/9cf958e0f4f84b5de8b3aa53d5e98c68fa4021f4_511_2008-4burcindrbohlavkucera.pdf (7. 12. 2009)
- [3] Čížinský, P.: Regularizace nelegální migrace v Evropě, Poradna pro občanství, občanská a lidská práva, 2005, s. 14-15. Dostupné na URL: http://aa.ecn.cz/img_upload/79a33131c9c4293e0fcef50bfa263ef/Cizinsky_Regularizace_nelegalni_migrace.pdf (21.10.2009)
- [4] Drbohlav, D.: Nelegální ekonomické aktivity migrantů (Česko v evropském kontextu). Praha: Karolinum, 2009, s. 19-20, 30-32. ISBN: 978-80-246-1552-3.
- [5] Düvell, F. (2006c): Irregular Migration a Global, Historical and Economic Perspective. In: F.Düvell (ed.): Illegal Imigration in Europe. Benond Control? New York: Palgrave Macmillian, s. 14-39
- [6] Düvell, F. (2006d): Reframing the Irregular Migration Dilemma. In: F. Düvell (ed.):Illegal Immigration in Europe. Beyond Control? New York: Palgrave Macmillan, s. 223-243.
- [7] Gabal, I.; Václavíková Helšusová, L. Migrace v rozšířené Evropě. Praha: Analysis&Cosulting, 2002. ISBN 80-238-9199-5.

- [8] Jandl, M.(2007): Irregular Migration, Human Smuggling, and the Eastern Enlargement of the European Union. *International Migration Review*, Vol. 41, No. 2, Summer 2007, pp. 291-315.
- [9] Kicinger, A. (2004): International Migration as a Non-Traditional Security Threat and the EU Responses to This Phenomenon, CEFMR Working paper 2/2004, Warsaw, Central European Forum For Migration Research. ISBN: 83-920313-6-9. Dostupné na URL: http://www.cefmr.pan.pl/docs/cefmr_wp_2004-02.pdf (4.10.2009)
- [10] Krahulík, M. (2006): Nelegální migrace a detentismus v České republice. *Scheinostův výzkum*, 2006, s. 72-78. Dostupné na URL: http://www.unhcr.cz/dokumenty/Nelegalni_migrace_a_detentismus_v_CR.doc (19.10.2009)
- [11] Matoušová, M.: *Cizinci v ČR*. Praha: Český statistický úřad, 2008. ISBN 978-80-250-1836-1
- [12] MVČR: *Česká republika vstupuje do Schengenu – Evropou volnou cestou*. Praha: MVČR, 2007, s. 1-7.
- [13] MVČR: *Zpráva o situaci migrace na území České republiky v roce 2007*. Praha: MVČR, 2008, s. 10-13, 63-65, 111-114, 128-133
- [14] *Migrationsbericht des Bundesamtes für Migration und Flüchtlinge 2007*, Auflage – Dezember 2008, Bonifatius GmbH, Druck-Buch-Verlag, Berlin.
- [15] Murad, M.: *Bezpečnostní aspekty irácké imigrace do České republiky*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2009, s. 10-12. Dostupné na URL: http://is.muni.cz/th/220144/fss_b/ (18.11.2009)
- [16] Navara, L.: *Příběhy železné opony*. Brno: Host, 2004.
- [17] Polanská, J.; Kadlecová, M. *Neregulární pobyt cizinců v ČR: Problémy a jejich řešení*. Praha: Grafokon, 2008, s. 10-11, s. 18-20

- [18] Scheinost, M.: *Nelegální migrace a převaděčství jako jedna z aktivit organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1995.
- [19] Süßmuth, R. (2008): *Migration – High Time for New Thinking*, in: Sommer, J. – Warnecke, A. (eds. 2008): *The Security - Migration Nexus Challenges and Opportunities of African Migration to EU Countries*, Bonn, BICC. Dostupné na URL: <http://www.bicc.de/uploads/pdf/publications/briefs/brief36/brief36.pdf> (16. 11. 2009)
- [20] Život cizinců v ČR. Praha: ČSÚ, 2008.
ISBN 978-80-250-1876-7

Rozhlasové a tiskové zprávy

- [21] Český rozhlas 6: Hovory o Evropě - pořad o evropské politice a společnosti na téma nelegální migrace v zemích EU (18.6.2008)
- [22] Český rozhlas 2: Prstem po mapě – ostrov Lampedusa.
Dostupné na URL: <http://www.cundr.cz/podcast/sicilie-lampedusa-turisticky-raj/> (12.1.2009)
- [23] ČTK, oez: *Berlusconi: Nelegální migrace je trestný čin*. (21.5.2008)
- [24] ČTK, oez: *Itálie ruší trest vězení za nelegální migraci*. (17.10.2008)
- [25] Televize Nova: Televizní noviny - *V Česku a Evropské unii začal platit vízový kodex* (5. 4. 2010), dostupné na URL: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/z_medii/v_cesku_a_evropske_unii_zacal_platit.html (7.4.2010)

Rozhovory

- [26] Rozhovor s doc. Drbohlavem na téma: *Odhady a výzkumy na poli nelegální migrace*. Praha: Karlova Univerzita v Praze, (16. 12. 2008)
- [27] Mrkvica, M.: *Informace a materiály k readmisním dohodám*. Praha: MVČR (9. 12. 2008).

Elektronické zdroje

- [28] Portál imigracecz: Legální migrace –otevřená šance. Dostupné na URL: http://www.imigracecz.org/download/media/cz4313_respekt.pdf (7. 10 2009)
- [29] Portál migraceonline: Migrace a EU. Dostupné na URL: <http://www.migraceonline.cz /temata/EU/> (3. 11. 2009)
- [30] Portál migraceonline: Úspěchy českého předsednictví EU na poli migrace a azylu. Dostupné na URL: <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2192101> (28. 7. 2009)
- [31] Portál MVČR: Přístup k nelegální migraci v České republice a Evropské unii. Dostupné na URL: <http://www.mvcr.cz/clanek/migrace-novy-clanek-890951.aspx?q=Y2hudW09Ng%3d%3d> (17. 9. 2009)
- [32] Portál MVČR: Zelená hranice. Dostupné na URL: <http://www.mvcr.cz/clanek/hranice.aspx> (24. 11. 2009)
- [33] Portál MVČR: Readmisní politika. Dostupné na URL: <http://www.mvcr.cz/clanek/migrace-novy-clanek-890951.aspx?q=Y2hudW09OQ%3d%3d> (12. 12. 2008)

- [34] Portál MPSV: Mezinárodní migrace a nelegální pracovní aktivity migrantů v Česku v širším kontextu. Dostupné na URL: http://www.mpsv.cz/files/clanky/3928/Proj_057.pdf (12. 11. 2009)
- [35] Portál MZV: Po Schengenu budou moci volně cestovat i držitelé víz. Dostupné na URL: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/z_medii/po_schengenu_budou_moci_volne_cestovat_i.html (24.3.2010)
- [36] Portál Clandestino: Nelegální migrace v České republice Clandestino. *Spočítat nespočítatelné: data a trendy v Evropě*. Dostupné na URL: http://clandestino.eliamep.gr/wp-content/uploads/2009/02/research-brief_czech_in_czech.pdf (10. 11. 2009)
- [37] Portál Clandestino: Nelegální migrace v EU. Dostupné na URL: <http://clandestino.eliamep.gr/category/irregular-migration-in-the-eu/> (15. 11. 2009)
- [38] Portál Přírodovědecké fakulty Karlovy univerzity v Praze: Mezinárodní migrace a nelegální pracovní aktivity migrantů v Česku v širším kontextu. *Výsledky kvalitativních analýz*. Dostupné na URL: http://www.natur.cuni.cz/~ksgrrsek/illegal/prezentace/150let/Poster_kvalita.pdf (10. 11. 2009)
- [39] Portál senátora Jaromíra Štětiny: Regularizace nelegální migrace v České republice. Tiskové materiály ke konferenci, „*Nelegální migrace v České republice a její možné řešení pomocí regularizace*“ pořádané senátorem Jaromírem Štětinou. (Praha, 8. 11. 2005). Dostupné na URL: <http://www.jaromirstetina.cz/senat/konference/nelegalni-migrace-v-ceske-republice-a-jeji-mozne-reseni-pomoci-regularizace.html> (2. 12. 2009)
- [40] Portál o Evropské unii: Jednotné standardy EU pro deportaci nelegálních přistěhovalců. Dostupné na URL: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+IM-PRESS+20070906STO10165+0+DOC+XML+V0//CS> (13. 9. 2009)

- [41] Portál o Evropské unii: Jednotky rychlého nasazení budou chránit hranice EU. Dostupné na URL: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+IM-PRESS+20070502STO06195+0+DOC+XML+V0//CS> (18. 10. 2009)
- [42] Portál o Evropské unii: Přezkum vytvoření evropského systému ostrahy hranic. Dostupné na URL: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/08/86&format=HTML&aged=0&language=CS&guiLanguage=en> (25.3. 2010)
- [43] Portál o Evropské unii: Sdělení komise radě o posílení správy jižních námořních hranic Evropské unie. Dostupné na URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0733:FIN:CS:PDF> (29. 10. 2009)
- [44] Portál o Evropské unii: Jednotky rychlého nasazení v akci. Dostupné na URL: http://www.europarl.europa.eu/multimedia/img/news/cont/20070502PHT06269/pict_20070502PHT06269.jpg (21. 3. 2010)
- [45] Slovenský portál o Evropské unii: Migranti z Afriky zaplavují EU. Dostupné na URL: <http://www.euroinfo.gov.sk/index/go.php?id=1519> (7. 10. 2009)
- [46] Portál Euroskop: U maltských břehů zahynulo více než 70 migrantů. Dostupné na URL: <http://www.euroskop.cz/38/2082/clanek/u-maltsky-ch-brehu-zahynulo-vice-nez-70-migrantu/> (15. 9. 2008)
- [47] Portál Euroskop: Europol rozbil síť pašeráků lidí. Dostupné na URL: <http://www.euroskop.cz/38/1200/clanek/europol-rozbil-sit-paseraku-lidi/> (2. 1. 2009)
- [48] Portál Euroskop: Vstup do Schengenu přinesl spíše pozitiva. Dostupné na URL: <http://www.euroskop.cz/38/9846/clanek/vstup-cr-do-schengenu-prinesl-spise-pozitiva> (14. 12. 2008)

- [49] Portál Euroskop: Schengenský slovníček. Dostupné na URL: <http://www.euroskop.cz/180/sekce/schengensky-slovnicek/> (10. 4. 2010)
- [50] Portál o Českém předsednictví Evropské unie: České předsednictví jako seriál výsledků. Dostupné na URL: <http://www.eu2009.cz/cz/news-and-documents/news/ceske-predsednictvi-jako-serial-vysledku-26180/> (30. 3. 2010)
- [51] Portál o Českém předsednictví Evropské unie: Výsledky českého předsednictví v Radě EU. Dostupné na URL: <http://www.eu2009.cz/cz/czech-presidency/programme-and-priorities/achievements/zavery-predsednictvi-24391/> (1. 2. 2010)
- [52] Portál ČSÚ (Českého statistického úřadu): Údaje o nelegální migraci. Dostupné na URL: http://www.czso.cz/ciz/cizinci.nsf/i/datove_udaje_nelegalni_migrace (14. 1. 2009)
- [53] Portál ČSÚ (Českého statistického úřadu): Údaje o nelegální migraci. Dostupné na URL: http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/datove_udaje/ciz_nelegalni_migrace (21. 10. 2008)
- [54] Portál ČSÚ (Českého statistického úřadu): Koncepce výběru a zpracování statistických údajů spojených s migrací a integrací cizinců na území České republiky, Praha: ČSÚ, 2006, s. 7-24. Dostupné na URL: www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/.../1ENDkoncepce_stat_udaj_2006_vcprp.doc (13. 10. 2009)
- [55] Portál Libereckého kraje: Informace o schengenském prostoru. Dostupné na URL: http://www.kraj-lbc.cz/public/doprava/informace_o_schengenskem_prostoru_2ac8f58324.pdf (24. 11. 2009)
- [56] Portál Ihned Hospodářských novin: Vstup do Schengenu změní podobu cizinecké policie. Dostupné na URL: <http://domaci.ihned.cz/c1-22627300-vstup-do-schengenu-zmeni-podobu-cizinecke-policie> (17. 12. 2008)

- [57] Portál Hospodářské komory České republiky: Národní plán řízení ochrany státních hranic České republiky. Praha: MVČR, 2008. Dostupné na URL: www.hkcr.cz/Files/PripominkovaniZakonu/Materialy/200_material.doc (8. 11. 2009)
- [58] Portál Policie České republiky: Mezinárodní cvičení Rabbit Thrace 2009. Dostupné na URL: <http://www.policie.cz/clanek/mezinarodni-cviceni-rabbit-thrace-2009.aspx> (20. 11. 2009)
- [59] Portál Policie České republiky: Útvar pro odhalování organizovaného zločinu SKPV. Dostupné na URL: <http://www.policie.cz/clanek/utvar-pro-odhalovani-organizovaneho-zlocinu-skp-199737.aspx> (1. 3. 2010)
- [60] Portál Regiony24 – síť internetových novin: Cizinecká policie zadržela na jihu Moravy devět nelegálních migrantů z Čečenska. Dostupné na URL: <http://www.regiony24.cz/14-66683-cizinecka-policie-zadrzela-na-jihu-moravy-devet-nelegalnich-migrantu-z-cecenska> (8. 10. 2009)
- [61] Portál Mediafax: Policisté na Karvinsku zadrželi osm nelegálních migrantů. Dostupné na URL: <http://www.mediafax.cz/krimi/2947200-Policiste-na-Karvinsku-zadrzeli-osm-nelegalnich-imigrantu> (24. 10. 2009)
- [62] Portál Českého rozhlasu: Rakouská policie zadržela českého převaděče. Dostupné na URL: <http://www.radio.cz/cz/zpravy/56655> (24. 11. 2008)
- [63] Portál Lahvista: Činnost pohraniční stráže. Dostupné na URL: <http://www.lahvista.cz/opona/> (10. 12. 2009)
- [64] Portál ČT24: Trasa uprchlíků ze severoafrických břehů. Dostupné na URL: http://www.ct24.cz/gallerywindow.php?at_id=40088&mm_id=59678 (28.12.2008)
- [65] ŘSCP OAR (Ředitelství služby cizinecké policie – Odbor analýzy a rizik): materiály získané v elektronické podobě na základě písemné žádosti ze dne 9. 12. 2009, žádost vyřídila kpt. Bc. M. Vacková.

- [66] Portál MVČR: Změny v procesu vydávání krátkodobých víz (pobyty do 90 dní) – vízový kodex (změny k 5. 4. 2010). Dostupné na URL: <http://www.mvcr.cz/clanek/zmeny-v-procesu-vydavani-kratkodobych-viz-pobyty-do-90-dni-vizovy-kodex-zmeny-k-5-4-2010.aspx> (7. 4. 2010)